LIETUVOS KURČIŲJŲ IR NEPRIGIRDINČIŲJŲ UGDYMO CENTRO DIREKTORIUS

ĮSAKYMAS DĖL LIETUVOS KURČIŲJŲ IR NEPRIGIRDINČIŲJŲ UGDYMO CENTRO IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS VAIKAMS, TURINTIEMS KLAUSOS SUTRIKIMŲ, PATVIRTINIMO

2025 m. gegužės d. Nr. V1-
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 7 straipsnio 4 dalį ir Ikimokyklinio ugdymo programos gairių, patvirtintų Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. rugsėjo 4 d. įsakymu Nr. V-1142 „Dėl Ikimokyklinio ugdymo programos gairių patvirtinimo“, 46 punktu bei Lietuvos Respublikos švietimo mokslo ir sporto ministro 2025 m. gegužės 16 d. įsakymu Nr.V-536 „Dėl pritarimo Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centro ikimokyklinio ugdymo programai vaikams, turintiems klausos sutrikimų“,

t v i r t i n u Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centro Ikimokyklinio ugdymo programai vaikams, turintiems klausos sutrikimų (pridedama).

Direktorė Svetlana Beniušienė

PATVIRTINTA
Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų
ugdymo centro direktoriaus
2025 m. d.
įsakymu Nr. V1-

LIETUVOS KURČIŲJŲ IR NEPRIGIRDINČIŲJŲ UGDYMO CENTRO IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA VAIKAMS, TURINTIEMS KLAUSOS SUTRIKIMŲ

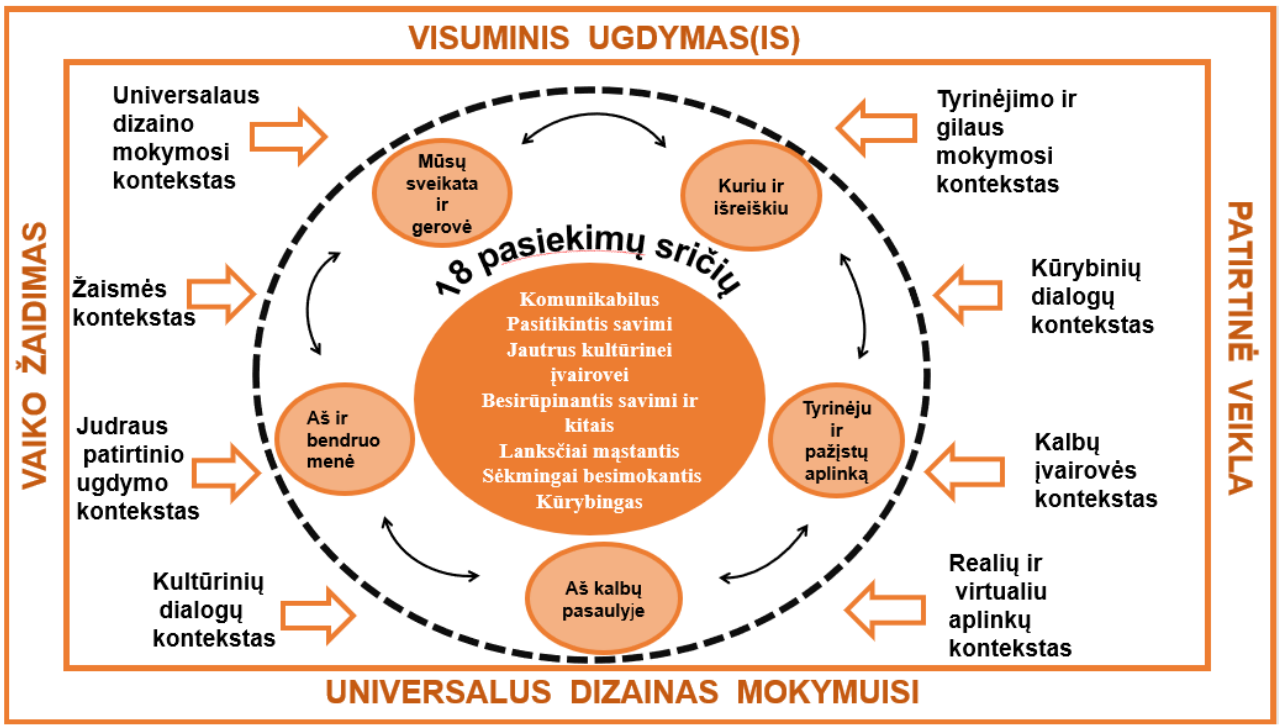
I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centras (toliau – Centras) yra gimnazijos tipo specialiojo ugdymo centras (klausos sutrikimų ar kochlearinius implantus turintiems mokiniams). Savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija – Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – Ministerija), identifikavimo kodas – 188603091, adresas – A. Volano g. 2/7, LT-01516 Vilnius. Centro adresas – Filaretų g. 36, LT-01210 Vilnius.

2. Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centro ikimokyklinio ugdymo programa vaikams, turintiems klausos sutrikimų (toliau – Programa) parengta vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. rugsėjo 4 d. įsakymu Nr. V-1142, patvirtintomis Ikimokyklinio ugdymo programos gairėmis ir Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2024 m. vasario 5 d. įsakymu Nr. V-131, „Dėl ikimokyklinio ugdymo programos gairių patvirtinimo“ pakeitimu.

3. Programa grindžiama konstruktyvizmo (Žanas Piažė) teorine prieiga, kurioje vaikas suvokiamas kaip aktyvus, savarankiškas, geriausiai besimokantis pagal savo pojūčius ir interesus. Mokytojas nuolat stebintis ir kuriantis kartu su vaikais, konstruojantis naujas ugdymosi patirtis, drąsinantis ir padedantis. Turinys – dėmesys tikslingoms, iššūkius keliančioms ugdymo(si) aplinkoms, nepertraukiamam vaiko veikimui. Mokymas(is) – per patirties įgijimą, tyrinėjimą, eksperimentavimą. Programoje integruojami Reggio Emilia (Loris Malaguzzi, 1993) ugdymo sistemos elementai. Reggio Emilia (Loris Malaguzzi, 1993) ugdymo sistema grindžiama į vaiką orientuoto, kontekstinio ugdymo teorijomis. Pagal šią sistemą, vaikas turi daugiau negu vieną būdą pajausti, pažinti, išreikšti, kurti, todėl tai sudaro pagrindą įsitraukti visiems ir kiekvienam vaikui. Mokytojas kuria kontekstus, pažadinančius vaikų aktyvumą, tyrinėjimus, kūrybą. Į vaiką orientuoto ugdymo teorija – į ugdymą žvelgiama iš vaiko perspektyvos. Ugdymo procese sudaromos sąlygos vaikams patiems aktyviai veikti, tyrinėti, kurti.

4. Ikimokyklinio ugdymo(si) pagrindas yra visuminis ugdymas(is), universalus dizainas mokymuisi, vaiko žaidimas ir kita patirtinė veikla. Programa remiasi sukurtu konceptualiu modeliu (žr. 1 paveikslą), kuriame išryškinami svarbiausi elementai: centre yra septynios vaiko ugdomos galios. Ugdymo turinys modeliuojamas pagal penkias ugdymo sritis, kurios siejasi su 18 pasiekimų sričių, kurių visuma laiduoja visų vaiko galių ūgtį. Ugdymo turinys neatsiejamas nuo kuriamų ugdymo(si) kontekstų. Modelyje išryškinami 8 ugdymo(si) kontekstai: universalaus dizaino mokymuisi, žaismės, judraus patirtinio ugdymosi, kultūrinių dialogų, kalbų įvairovės, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, realių ir virtualių aplinkų ir kūrybinių dialogų.

1 pav. Programos konceptualus modelis

5. **Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si).** Centre sukurta saugi, vaiko poreikius ir tėvų (globėjų) lūkesčius tenkinanti aplinka, siekianti ugdyti aktyvius, kūrybingus, savo gebėjimais pasitikinčius, stiprią pažinimo motyvaciją turinčius vaikus. Siekiama užtikrinti visuminį, žaidimu ir patirtine veikla grindžiamą ugdymo(si) procesą. Žaidimas suprantamas kaip vaiko ugdymosi būdas ir pagrindinė veikla. Vaiko raida ir ugdymas(is) pasižymi unikaliais bruožais. Kiekvienas vaikas aktyviai mokosi, daugelį dalykų atranda pats, savu būdu ir laiku. Vaikai turi sumanymų, nuolat ieško naujų veiklų ir iššūkių, padedančių tobulėti. Mokytojas pasitiki vaiko natūraliomis galiomis augti ir ugdytis, sudaro sąlygas prigimtinėms galioms plėtotis, pripažįsta ir gerbia skirtybes, pasiekimų įvairovę, kuria galimybes skleistis vaikų individualumui, paremia vaikų iniciatyvas, parinkdamas jiems aktualų turinį ir veiklas.

5. 1. Vaikų ugdymasis grindžiamas požiūrio į vaiką ir jo ugdymą(si) sąlygotomis vertybėmis:

- vaiko orumas – kiekvieno vaiko nelygstamos vertės, autentiškumo, unikalumo pripažinimas ir puoselėjimas;
- vaiko gerovė – vaikų gerovės pirmumo pripažinimas, puoselėjant vaiko saugumą, sveikatą, darną su savimi ir kultūrine, socialine bei fizine aplinka;
- saviraiškos laisvė – kiekvieno vaiko kūrybinio potencialo ir laisvės išreikšti save pripažinimas, palaikymas ir skatinimas;
- lygiavertis dalyvavimas – lygiavertėmis sąveikomis grindžiamo ugdymo(si) vertės pripažinimas, sudarant maksimalias sąlygas kiekvienam vaikui dalyvauti bendrame ugdymosi procese ir pašalinant ugdymosi kliūtis;
- lygiateisiškumas ir teisingumas – vienodų teisių augti ir ugdytis visiems pripažinimas, užtikrinant galimybes kiekvienam vaikui optimaliai vystyti ir reikšti savo potencines galias nepriklausomai nuo priežasčių, susijusių su lytimi, sveikata, socialine ir kultūrine padėtimi. Minimizuojamos atskirties ir diskriminavimo galimybės, atstovaujama vaikų teisėms centre ir už jos ribų;
- pagarba, tolerancija ir atvirumas įvairovei – atviros, pagarba, empatija ir tolerancija grindžiamos ugdymo(si) aplinkos kūrimas, pripažįstant įvairovę kaip vertybę ir sudarant sąlygas visiems vaikams sėkmingai dalyvauti, natūraliai priimant prigimtinius ir kultūrinius skirtumus;

- bendruomeniškumas, demokratija ir pilietiškumas – pagarba asmeniui grindžiamos demokratinės aplinkos kūrimas, priklausymo bendruomenei jausmo puoselėjimas, atsakomybės už save ir kitus ugdymasis;
- kultūrinis tapatumas – pagarbos savo šalies kultūrai (gimtajai kalbai, etninei kultūrai, tautos istorijai) puoselėjimas, padedant vaikui išreikšti save kaip savo šalies kultūros dalyvį ir kūrėją ir pozityviai priimti kitų kultūrų savitumą.

6. **Vaikų poreikiai.** Programa sukuria prielaidas užtikrinti pagrindinių, kiekvienam vaikui aktualių poreikių tenkinimą ir turtinimą:

- žaidimo poreikis – turėti laisvę, pakankamai laiko, erdvės, žaidimo partnerių ir galimybę per bendrus žaidimus kurti vaikų kultūrą. Pripažįstama žaidimo, kaip savarankiškos vaikų veiklos, nelygstama vertė;
- saugumo poreikis – jaustis saugiam, gerbiamam, matomam, girdimam, tinkamai globojamam, sulaukti paramos ir pagalbos, kai jos reikia;
- draugysčių poreikis – jaustis priimamam, jausti bendrumą, lygiavertiškumą su kitais, kitų paramą, artimumą, turėti vieną ar keletą artimesnių draugų;
- komunikavimo poreikis – dalintis su kitais emocijomis, mintimis, idėjomis žodžiu ir nežodinėmis priemonėmis (mimika, judesiu, piešiniu, muzikos kūriniu ir pan.);
- pažinimo džiaugsmo poreikis – smalsauti, tyrinėti, klausinėti, aiškinti(s), kurti ir išbandyti, džiaugiantis naujais atradimais ir gebėjimu pažinti;
- kūrybinės saviraiškos poreikis – tyrinėti ir atrasti unikalias savo kūrybines galias per įvairias veiklas;
- unikalūs kiekvieno vaiko poreikiai, tarp jų ir vaikų, turinčių klausos sutrikimų, specialieji ugdymosi poreikiai.

7. **Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai.** Vaiko, šeimos ir mokytojo bendravimo ir bendradarbiavimo procese ypač vertinami demokratiniai santykiai, grindžiami abipuse pagarba ir pasitikėjimu, atsakomybe už savo poelgius. Mokytojai stengiasi atsižvelgti ne tik į nustatytus vaikų, turinčių klausos sutrikimų, specialiuosius ugdymosi poreikius, bet ir tėvų (globėjų) pageidavimus dėl vaiko ugdymo. Atsižvelgiant į tėvų (globėjų) lūkesčius, ypač daug dėmesio skiriama sėkmingai vaiko adaptacijai, šeimos tradicijų tęstinumui, visapusiškam vaiko ugdymui, jo savarankiškumui. Su šeimomis daug bendraujama: jos konsultuojamos ne tik apie vaikų ugdymą(si) Centre, bet ir Programos tęstinumo svarbą namuose. Ypatingas dėmesys skiriamas vaiko kalbiniam ugdymui ir klausos lavinimui, gestų kalbai, todėl kartu su tėvais (globėjais) yra parenkamas tinkamiausias ugdymo metodas bei mokymo kalba (lietuvių arba lietuvių gestų kalba). Kadangi Centrą lanko vaikai iš skirtingų kalbinių ir socialinių aplinkų, pripažįstami ir gerbiami abipusiai susitarimai.

8. **Regiono ypatumai.** Centras yra įsikūręs Pavilnio regioninio parko teritorijoje, šalia kalvų ir miškų apsupto Lygialaukio geomorfologinio draustinio. Miško ir kalvų kaimynystė leidžia vaikams daug judėti, žaisti bei tyrinėti aplinką. Vaikų išvykoms, edukacijoms, žygiams, savo regiono gamtiniam, kultūriniam, istoriniam pažinimui, tyrinėjimui galimi netolimi maršrutai į Užupį, Bernardinų sodą, Trijų kryžių apžvalgos aikštelę, Gedimino kalną.

9. **Centro savitumas.** Centre ugdomi kurtieji, neprigirdintieji ar turintys kochlearinius implantus (toliau – vaikai, turintys klausos sutrikimų) vaikai.

9.1. Veikia Ikimokyklinio ugdymo skyrius (toliau – skyrius), kuriame ugdomi ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikai nuo 1,5 iki 7 metų, turintys klausos sutrikimų. Grupės formuojamos atsižvelgiant į vaiko klausos sutrikimo laipsnį, amžių, poreikius ir gebėjimus, lietuvių gestų kalbos, kuri yra gimtoji kurčiųjų kalba, ar lietuvių kalbos vartojimo įgūdžius, ir tėvų pageidavimus dėl ugdomosios kalbos.

9. 2. Skyriuje dirba aukštos kvalifikacijos specialistai: ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojai, gydomosios kūno kultūros mokytojas ir neformalaus ugdymo pedagogas. Švietimo pagalbą teikia grupėse dirbantys surdopedagogai. Jie bendradarbiauja su grupių ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojais, kitais švietimo pagalbos specialistais: psichologu, specialiuoju pedagogu, socialiniu pedagogu. Rengia metinius ugdomosios veiklos planus atsižvelgdami į

Programą, individualius vaikų poreikius, amžių, gebėjimus. Visi mokytojai yra kompetentingi, pripažįstantys kiekvieno vaiko unikalumą, nuolat ieškantys naujovių ir kūrybiškai jas taikantys vaikų ugdymo(si) procese, skleidžiantys savo patirtį Centre ir šalyje, organizuojantys konsultacijas kitų ikimokyklinio ugdymo įstaigų specialistams, kuriose yra ugdomi vaikai, turintys klausos sutrikimų. Grupėse, kuriose ugdomi kurtieji vaikai, dirba kurtieji ir neprigirdintys mokytojai, kurių gimtoji kalba yra lietuvių gestų kalba. Jų kompetencijos leidžia puoselėti lietuvių gestų kalbą bei kurčiųjų kultūros vertybes. Centre sudarytos galimybės mokytojų kvalifikacijos kėlimui šalyje ir užsienyje, dalyvaujant tarptautinių projektų veiklose, mokymuose, stebėjimo vizituose, seminaruose. Tarptautinė patirtis suteikia galimybę mokytojams taikyti įvairesnius ugdymo metodus ir būdus.

II SKYRIUS
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

10. Programos turinys grindžiamas šiais ikimokyklinio ugdymo principais, užtikrinančiais ugdymo(si) kryptingumą, integralumą, veiksmingas ugdomąsias sąveikas ir ugymo(si) kokybę:

- ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas. Ikimokyklinio ugdymo(si) procesui būdinga ugdymo(si) ir priežiūros vienovė. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį. Ilgalaikis, nuolatinis, saugus vaiko emocinis ryšys su mokytoju sukuria prielaidas visavertei vaiko raidai ir ugdymui(si);
- vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas. Ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida – fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninės raiškos;
- žaismės principas. Žaismingumas yra viso ikimokyklinio vaikų ugdymo(si) pagrindinis bruožas, neatsiejama tyrinėjimo, eksperimentavimo, fantazavimo, kūrybos dalis, o žaidimas – svarbiausia savarankiška vaiko veikla;
- sociokultūrinio kryptingumo principas. Ugdymas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei;
- integralumo principas. Siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, vidinės turinio sąsajos kiekvienoje ugdymo(si) srityje, vaikų veiklos integralumas;
- įtraukties principas. Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę;
- kontekstualumo principas. Vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atviruose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo;
- vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas. Aplinkos, sąveikos, bendros prasmės kuriamos įsiklausant ir atliepiant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus;
- lėtojo ugdymo(si), užtikrinančio gilų įsitraukimą, principas. Vaikai giliai išgyvena ir pajaučia kiekvieną čia ir dabar momentą, kai skiriama pakankamai laiko kasdienei rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui;
- reflektyvaus ugdymo(si) principas. Mokytojas drauge su vaiku emocijomis ir veiksmais atspindi vaiko veikimo patirtis. Su vaikais drauge pagal jų gebėjimus apmąstomos vaikų emocijos, veiklos ir jų rezultatai, numatomas tolesnis veikimas. Mokytojai apsvarsto autentiškas vaikų patirtis, veiklos kokybę ir savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymui(si);
- šeimos ir centro partnerystės principas. Centras ir šeima bendradarbiauja rengiant Programą, užtikrinant ugdymo(si) tęstinumą ir dermę, kuriant susitelkusią, kartu besimokančią ben-

druomenę. Tėvai (globėjai) ir centro darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaikų interesų.

III SKYRIUS
TIKSLAS, UŽDAVINIAI, UGDYMO(SI) REZULTATAI

11. **Ikimokyklinio ugdymo tikslas** – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis.

12. **Uždaviniai:**

12.1 pritaikyti ir įgyvendinti ugdymo(si) turinį, kuris padėtų atpažinti ir atskleisti individualius vaiko poreikius ir gebėjimus;

12.2 sudaryti sąlygas plėsti vaikų žodyną, lavinti žodinės lietuvių kalbos ir lietuvių gestų kalbos įgūdžius kaip saviraiškos, bendravimo priemonę;

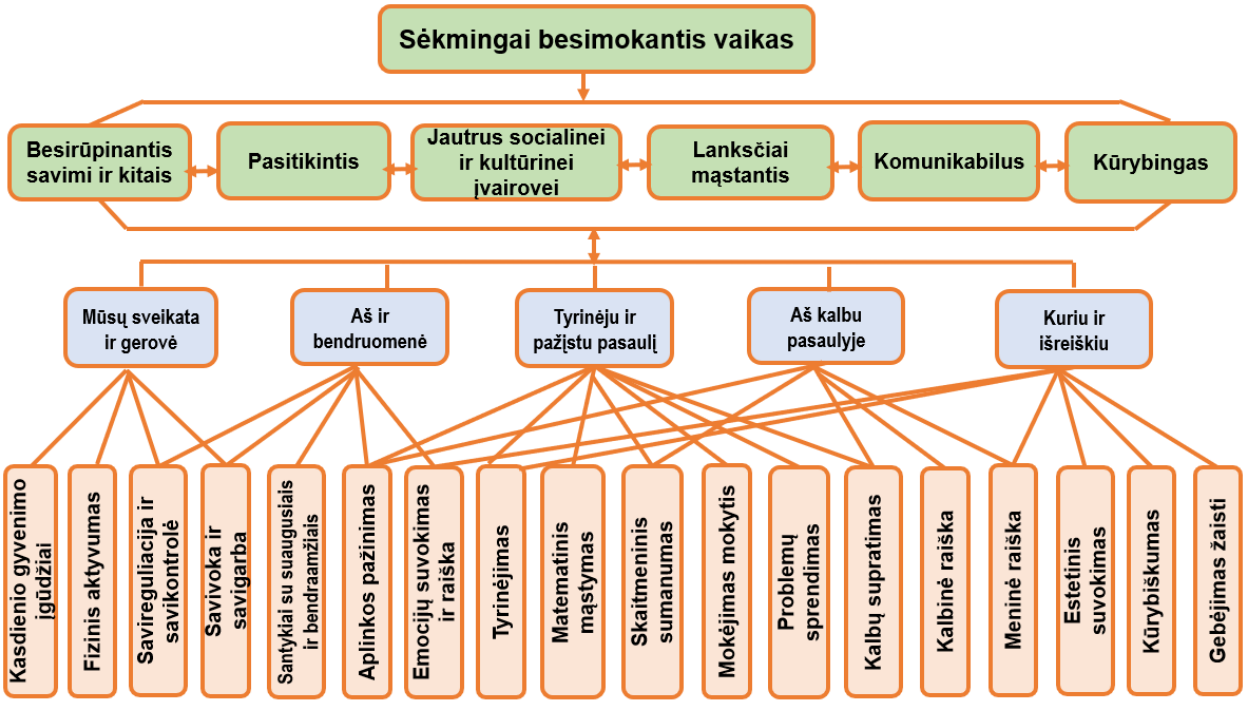
12.3 organizuoti ugdymą, derinant kryptingą mokytojo ir spontanišką vaiko veiklą, taikant patirtinio mokymosi metodus, sudarant galimybes vaikui stebėti, tyrinėti, stiprinant pažinimo motyvaciją, patiriant žaidimo džiaugsmą, kaip neatsiejamą ugdymo dalį;

12.4 tobulinti sukurtą kūrybišką, įtraukią, saugią, veikti skatinančią bei vaiko amžių ir poreikius atitinkančią, mokymąsi stimuliuojančią ugdymo(si) aplinką;

12.5 užtikrinti kiekvieno vaiko mokymosi sėkmę, sudaryti galimybes vaikams skirtingais būdais pademonstruoti pasiekimus bei daromą pažangą ir juos fiksuoti, dokumentuoti, analizuoti, vertinti ir aptarti su tėvais (globėjais) ir kitais su vaiko ugdymu(si) susijusiais asmenimis;

12.6 kurti ir plėtoti pasitikėjimu ir pagarba, aktyvia partneryste grindžiamą tikslingą bendradarbiavimą su tėvais (globėjais), švietimo pagalbos specialistais, priešmokyklinio ugdymo mokytojais ir kitais švietimo paslaugų teikėjais.

13. **Ugdymosi rezultatai.** Ikimokyklinio ugdymo rezultatai yra vaikų raidos ir ugdymosi procese nuosekliai įgyjami bei plėtojami jų pasiekimai: vertybinės nuostatos, žinios bei supratimas ir gebėjimai. Programoje vaikų ugdymo(si) rezultatus nusako pasiekimai, kurie suskirstyti į 18 pasiekimų sričių, kurių visuma laiduoja optimalią vaiko galių ūgtį (žr. 2 paveikslą).

2. pav. Ugdymo sričių sąsaja su pasiekimų sritimis ir įgyjamomis vaiko galiomis

IV SKYRIUS
UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS

14. Ikimokyklinio ugdymo(si) pagrindas yra visuminis ugdymas(is), universalus dizainas mokymuisi, vaiko žaidimas ir kita patirtinė veikla, juo vadovaujantis ir atnaujinama Programa.

15. Visuminis ugdymas(is) yra pagrindinė ikimokyklinio ugdymosi kryptis, kuri lemia vaikų emocinių, socialinių, fizinių, pažinimo, kalbos, kūrybos potencinių galių harmoningą plėtojimąsi. Programoje modeliuojamas integralus, vientiso pasaulio vaizdo kūrimąsi sąlygojantis vaikų ugdymosi procesas, užtikrinamas balansas ir dermė tarp atskirų ikimokyklinio ugdymo(si) sričių, tarp ugdymosi ir ugdymo procesų.

16. Universalus dizainas mokymuisi yra kiekvieno vaiko sėkmingą ugdymąsi laiduojanti įtraukaus ugdymo organizavimo prieiga. Visavertę įtrauktį užtikrina prigimtinių kiekvieno vaiko ugdymosi skirtumų pripažinimas ir kokybiškai įgyvendinamos esminės ugdymo(si) proceso modeliavimo kryptys.

17. Vaiko žaidimas ir kita patirtinė veikla yra pagrindinės, viena kitą papildančios ugdomosios veiklos. Vaikų žaidimas yra paties vaiko kuriama ir valdoma veikla. Siekiama vaikų savarankiško žaidimo ir žaismingo ugdymo(si) vienovės bei darnos. Patirtinės veiklos yra vaiko ugdymasis darant, veikiant: pajaučiant, stebint, tyrinėjant, eksperimentuojant, modeliuojant, kuriant, komunikuojant, reflektuojant savo patirtis ir atradimus.

18. Centras atnaujindamas Programą reflektuoja, tobulina ir kuria vientisą į vaikų pasiekimus orientuotą ugdymo(si) turinio kūrimo, organizavimo, pedagoginių strategijų, ugdymo(si) metodų bei formų taikymo, aplinkų kūrimo sistemą. Programoje derinamos ugdymo(si) kontekstų kūrimo, spontaniško vaikų ugdymosi skatinimo, vaikų ir mokytojų kūrybinėmis sąveikomis grindžiamo organizuoto ugdymo. Prioritetas teikiamas vaikų žaidimui, nes jis turi nelygstamą vertę ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymui(si). Susitariama dėl vaikų raidą ir ugdymosi būdus atitinkančių ugdymo(si) organizavimo formų taikymo, palaikoma jų įvairovė.

19. Tenkinant kiekvienam vaikui aktualius poreikius parenkamos priemonės, žaislai, kuriamos estetiškos, vaikus į veiklas įtraukiančios aplinkos - ugdymo(si) kontekstai: universalaus dizaino mokymuisi, žaismės, judraus patirtinio ugdymosi, kultūrinių dialogų, kalbų įvairovės, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, realių ir virtualių aplinkų, kūrybinių dialogų. Kuriant ugdymo(si) kontekstus dė-

mesio centre yra vaikams aktuali, dėmesį patraukianti, skatinanti veikti, vaikų iniciatyvoms atvira, estetiškai patraukli aplinka. Kontekstams būdinga kryptinga vaikų veiklą inicijuojanti idėja ar iššūkis, mokytojui tikslingai parenkant ir tam tikru būdu išdėliojant priemones, sukuriančias netikėtumo momentą. Kontekstai skatina autentiškus vaikų sumanymus, palaiko ilgalaikį domėjimąsi ir gilina supratimą. Tame pačiame ugdymosi kontekste vaikai turi galimybę veikti ir save išreikšti skirtingai. Vaikams sudaromos sąlygos pasirinkti veiklą, medžiagas, priemones, veikimo vietas, laiką, veikti vienam ar bendradarbiaujant, skirtingais būdais pristatyti veiklos rezultatus. Pasirinkimai sukuria prielaidas rastis įvairioms savo turiniu veikloms, atliepia skirtingus vaikų interesus, gebėjimų lygį ir mokymosi būdų įvairovę. Kuriant kontekstus naudojamos esamos kultūrinės, socialinės ir gamtinės, iš anksto tikslingai sumodeliuotos ugdymosi aplinkos ir ugdymosi situacijos, susikuriančios čia ir dabar. Aplinka keičiama, atsižvelgiant į vaikų gebėjimų ūgtį. Ugdymo(si) kontekstuose, būdami vaikų elgesio ir veiklos modeliu, mokytojai pagal situaciją lanksčiai keičia savo vaidmenis, tapdami vaiko padėjėjais, tyrinėtojais, kūrėjais, besimokančiaisiais. Vaikų ugdymo(si) metodai atspindi veiklos būdus: žaidimai, patirtinė veikla, projektai, bendravimas ir bendradarbiavimas, pažinimas, saviraiška ir kūrybiškumas, ekskursijos ir išvykos.

20. Ugdant vaikus, vadovaujamasi šiais ugdymo(si) metodais:

- dvikalbio kurčiųjų ugdymo metodas – kurčiųjų mokymo būdas, kai ugdymo procese vartojamos dvi kalbos: lietuvių gestų kalba, kaip pirmoji kalba, ir lietuvių kalba (dažniausiai rašytinė jos forma), kaip antroji kalba ir jos mokoma kaip valstybinės;
- totaliosios komunikacijos metodas – lietuvių kalba besiremiančių komunikacijos būdų – kalbėjimo, skaitymo iš lūpų, skaitymo, rašymo, klausos likučių naudojimo, gestų kalbos – visuma;
- žodinis metodas – girdinčiųjų vartojama kalba (sakytinė ir rašytinė formos);
- stebėjimo metodas – siekiantis pažinti vaiką, atskleisti jo individualius poreikius, gebėjimus ir galias;
- žaidybinis metodas – skatinantis mokinių, teigiamas emocijas, padedantis formuoti socialinius įgūdžius, natūraliu būdu sukoncentruoti dėmesį į ugdomąją veiklą;
- vaizdinis metodas – nukreiptas į vaizdinių apie vaikus supančio pasaulio objektus ir reiškinius formavimą;
- kūrybinis metodas – sudaro sąlygas mokiniams, reikšti ir įgyvendinti savo idėjas, ieškoti problemų sprendimo būdų;
- eksperimentinis metodas – tai ugdymas atrandant. Jis leidžia ugdytiniams jaustis saugiai, padeda geriau suprasti ir kontroliuoti kintančias aplinkybes, tenkina lankstumo besimainančiame pasaulyje reikmes;
- projektinis metodas – padeda formuoti įvairesnį ugdymo procesą, atsižvelgiant į platesnį grupės ar mokyklos poreikį;
- pažintinės – edukacinės ekskursijos, išvykos – padeda pažinti ir suprasti supančią aplinką;
- sportinės veiklos metodai – estafetės, varžybos, komandiniai žaidimai, fiziniai pratimai;
- skaitmeninių technologijų taikymas – praktiniai užsiėmimai prie interaktyvios lentos, vaizdo medžiagos stebėjimas ir analizavimas multimedijos pagalba, kompiuteriniai žaidimai.

21. Organizuojant ugdymo procesą taikomi aktyvūs netradiciniai ugdymo(si) metodai – viktorinos, konkursai – žinių patikrinimas su įvairiausiomis pertraukėlėmis; situacinis – spontaniškasis ugdymo metodas – ugdymui panaudojamos netikėtai susidariusios situacijos ir kt.

22. Ugdymo(si) turinys yra orientuotas į pagrindinių vaiko galių ir jas atliepiančių pasiekimų raišką.

23. Programa atnaujinama, apimant šias vaiko raidą skatinančio visuminio ikimokyklinio ugdymo(si) sritis: „Mūsų sveikata ir gerovė“, „Aš ir bendruomenė“, „Aš kalbų pasaulyje“, „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Kuriu ir išreiškiu“.

24. Ugdymo(si) srities **„Mūsų sveikata ir gerovė“** paskirtis yra plėtoti kasdienius gyvenimo įgūdžius, fizinį aktyvumą, savireguliaciją ir savikontrolę, savivoką ir savigarbą.

25. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai.	
25.1. Vertybinė nuostata. Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam.	
25.2. Esminiai gebėjimai. Esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinius saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis.	
Pasiekimų žingsniai	**Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)**
1 –asis žingsnis. Ragauja įvairaus skonio ir konsistencijos maistą. Siekia savarankiškai valgyti, gerti iš puodelio. Balsu, kūno kalba parodo, kad jam šlapia, nepatogu.	Ragauja įvairų maistą, laiko šaukštelį, puodelį, bando valgyti, semti, gerti padedamas arba savarankiškai. Parodo, kad jam šlapia, nepatogu.
2 –asis žingsnis. Valgo įvairų maistą, skirtingais būdais paruoštas daržoves (virtas, žalias), vaisius; maistą ima pirštais ir šaukštu, geria savarankiškai. Kūno ženklais parodo ar pasako, kad nori į tualetą. Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį; bando pats nusirengti striukę, nusimauti kelnes.	Stengiasi, valgyti įvairų maistą savarankiškai arba padedamas, gerti iš puodelio. Rodo į tualeto duris, atsineša puoduką ar savais ženklais parodo, kad nori tuštintis ar šlapintis. Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas. Bando pats apsirengti / nusirengti striukę, nusimauti kelnes.
3 –asis žingsnis. Suaugusiojo padedamas ruošia maistą: tepa, laužo, mirko. Pradeda tinkamai naudotis stalo įrankiais. Suaugusiojo padedamas naudojasi tualetu, prausiasi ir šluostosi veidą, apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Padeda į vietą vieną kitą daiktą. Pradeda laikytis susitarimų ir saugiai elgtis lauko aikštelėse.	Padedamas ruošia maistą. Pradeda naudoti stalo įrankius. Priminus arba pats savarankiškai eina į tualetą, prausiasi, plaunasi ir šluostosi rankas, veidą. Mėgina apsirengti ir nusirengti, užsisegti užtrauktuką, apsiauti ir nusiauti batus. Bando sudėti daiktus į jiems skirtas vietas. Paveikslėlių, kortelių, natūralių daiktų pagalba žaisdamas susipažįsta su higienos priemonėmis, drabužiais, maistu. Drauge su suaugusiuoju mokosi saugiai žaisti, atsargiai elgtis su buities daiktais grupėje ir lauke.
4 –asis žingsnis. Įvardija kelis maisto produktus, kuriuos valgyti sveika, ir kelis, kuriuos vartoti reikėtų saikingai. Plauna vaisius, daržoves ir pasako, kodėl; pjausto, gamina užkandžius, salotas. Suaugusiojo padedamas serviruoja stalą, stengiasi laikytis elgesio prie stalo taisyklių. Dažniausiai savarankiškai naudojasi tualetu. Savarankiškai ar priminus plauna rankas, prausiasi veidą, čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. Šiek tiek padedamas savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Sutvarko žaislus, su kuriais žaidė. Pažįsta šviesoforo spalvas, žino, ką jos reiškia; pasako, kad kelią (gatvę) pereiti reikia kartu su suaugusiuoju. Stebint suaugusiajam, saugiai naudojasi veiklai skirtais aštriais daik-	Supranta ir įvardina ko reikia valgyti daugiau, ko mažiau, kad augtų sveikas. Suaugusiojo padedamas serviruoja ir po valgio sutvarko stalą, stengiasi laikytis elgesio prie stalo taisyklių. Po naudojimosi tualetu dažniausiai savarankiškai susitvarko. Mokosi taisyklingai plautis ir šluostytis rankas, veidą. Priminus, kad čiaudint ar kosint būtina prisidengti burną ir nosį, prisidengia. Padedamas suaugusiojo apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus, tvarkingai susideda drabužius. Pažaidęs sudėlioja žaislus į jiems skirtas vietas. Saugaus elgesio gatvėje įgūdžių mokosi pažindamas šviesoforo spalvas ir kelio ženklus, pasako, kad kelią (gatvę) pereiti reikia kartu su suaugusiuoju. Stebint suaugusiajam, saugiai naudojasi veiklai skirtais aštriais įrankiais. Mokytojui modeliuojant įvairias situacijas, mokosi suprasti,

tais (žirklėmis, pieštukais, mentelėmis). Žino, į ką kreiptis pagalbos ištikus nelaimei.	su kuriais žmonėmis ir kodėl bendrauti yra visada saugu (tėvai, globėjai, mokytojai ir kt.), sužino į ką kreiptis pagalbos ištikus nelaimei.
5 –asis žingsnis. Aiškinasi, kodėl svarbu valgyti įvairų, sveikatai naudingą maistą, iš kur ir kaip jis atsiranda ant mūsų stalo. Savarankiškai serviruoja stalą, valgo tvarkingai, dažniausiai tinkamai naudojasi stalo įrankiais, susitvarko pavalgęs. Dažniausiai savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi veidą; čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. Savarankiškai ar suaugusiojo padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus, susišukuoja. Susitvarko žaislus ir veiklos vietą. Saugaus eismo žaidimų metu ar išvykose siekia laikytis eismo ženklų ir taisyklių. Pakomentuoja kelias saugaus elgesio gatvėje ir gamtoje taisykles. Supranta, kodėl nesaugu eiti, važiuoti su nepažįstamu žmogumi ar ką nors iš jo paimti. Atpažįsta tinkamus ir netinkamus prisilietimus, suabejojęs apie tai pasako suaugusiajam, kuriuo pasitiki. Žaisdamas, ką nors veikdamas stengiasi saugoti save ir kitus. Paaiškina, į ką kreiptis iškilus pavojui namuose, pasimetus parduotuvėje, pasiklydus.	Tyrinėja sveiko maisto piramidę, aiškinasi iš kur ir kaip jis atsiranda ant mūsų stalo. Stalo įrankius dažniausiai naudoja pagal paskirtį, serviruoja ir tvarko stalą. Savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi veidą, čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. Žino, kaip reikia rengtis kiekvienu metų laiku, savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus, susišukuoja. Tvarkosi veiklos vietą, sudeda žaislus. Žaisdamas mokosi laikytis eismo ženklų ir taisyklių. Pasako kelias saugaus elgesio gatvėje ir gamtoje taisykles, jas pakomentuoja. Aiškinasi, kokie prisilietimai prie jų kūno yra tinkami (artimų suaugusiųjų ar draugo apkabinimas) ir kokie netinkami, mokosi grupėje saugoti asmeninę erdvę. Mokosi, kur kreiptis pagalbos iškilus pavojui: pasiklydus, ištikus nelaimei, patekus į bėdą (policininkai, gaisrininkai, medikai, pardavėjai ir pan.).
6 –asis žingsnis. Išvardija, ko reikia valgyti daugiau, o ko mažiau, kad augtų sveikas, esant galimybei pirmenybę teikia sveikatai palankiems maisto produktams. Valgo savarankiškai, tvarkingai. Taisyklingai plaunasi rankas. Atsižvelgdamas į tai, ar jam šilta, ar šalta, nusirengia ar apsirengia drabužius. Rūpinasi savo asmeniniais ir bendrais daiktais grupėje: padeda į vietą, saugo, sutvarko. Savarankiškai ar priminus laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių grupėje, kieme, išvykose. Paaiškina saugaus elgesio su nepažįstamais žmonėmis, buitiniais prietaisais, aštriais daiktais ir sveikatai pavojingomis medžiagomis taisykles, įvardija aplinkoje esančias nesaugias vietas. Paaiškina, kad jo kūnas priklauso tik jam, sako „stop“, „ne“ reaguodamas į jo privatumą pažeidžiantį elgesį. Paaiškina, kokių profesijų žmonės gali padėti ištikus nelaimei. Žino pagalbos telefono numerį.	Pasako, kad maistas reikalingas, kad augtume, būtume sveiki. Įvardija kelis maisto produktus, kuriuos valgyti sveika, kelis – kurių vartojimą reikėtų riboti. Valgo tvarkingai. Mokosi taisyklingai nusiplauti rankas. Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, pasirenka drabužius pagal orus, ar kambario temperatūrą, jaučia, kada sušilo arba sušalo. Dažniausiai rūpinasi savo asmeniniais ir bendrais daiktais grupėje: padeda į vietą, saugo, sutvarko. Savarankiškai ar priminus laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių grupėje ir kitose vietose. Mokosi pasakyti „ne“ netinkamam prisilietimui, pasitraukti iš situacijų, kuriose pasijunta nesaugiai, pranešti apie tai suaugusiajam, kuriuo pasitiki. Su mokytoju kalbasi apie saugų elgesį, sužino į kokių profesijų žmones kreiptis pagalbos nutikus nelaimei. Sužino pagalbos telefono numerį 112.

26. Ugdymosi kontekstai: universalaus dizaino mokymuisi, žaismės kontekstai. Kuriama visiems vaikams prieinama ugdymo(si) aplinka, kurioje nepriklausomai nuo amžiaus, socialinių, kultūrinių, lingvistinių, sveikatos skirtumų, visiems vaikams sudaromos sąlygos žaisti, patirti ir ug-

dytis. Galėdami rinktis alternatyvius tyrinėjimo, pažinimo ir dalyvavimo būdus, vaikai veikia savo tempu, pagal savo galias ir mokosi vieni iš kitų. Palaikomas veiklų žaismingumas, kuriant džiaugsmo, nuostabos, tyrinėjimo, išbandymo, eksperimentavimo ir dalinimosi pojūtį. Kontekstas kuriamas tam tikru būdu išdėstant priemones, provokuojančias vaikus žaisti. Kuriamos netikėtumo, paslapties situacijos, įtraukiančios vaikus į žaismingus tyrinėjimus. Kuriama aplinka viduje ir lauke, kviečianti pastebėti, apžiūrėti, išmėginti skirtingus veikimo būdus, patiriant pažinimo džiaugsmą.

27. Mokytojo vaidmuo ir ugdymo strategijos: mokytojas paskatina, palaiko ir pats kuria kasdienį žaismingumą per aplinkas, veikimo būdus. Pastebi žaismę vaikams veikiant, ją atliepia, pratęsia, kokybiškai papildo ir įtraukia visus vaikus į bendrą veiklą.

28. Ugdymo(si) būdai: paveikslėliai, kortelės, kūrybiniai žaidimai, tyrinėjimai, edukacinių filmukų žiūrėjimas/aptarimas, knygelių, paveikslėlių aptarimas, išvykos, vaikų turimos patirties reflektavimas.

<table>
<tr><td colspan="2">29. Fizinis aktyvumas.</td></tr>
<tr><td colspan="2">29.1. Vertybinė nuostata. Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.</td></tr>
<tr><td colspan="2">29.2. Esminiai gebėjimai. Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gaudo ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tikslingai atlieka kasdienius veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.</td></tr>
<tr><td>Pasiekimų žingsniai</td><td>Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)</td></tr>
<tr><td>1 –asis žingsnis.
Sėdi, šliaužia, ropoja pirmyn ir atgal, ko nors įsitvėręs pats atsistoja, stovi, eina laikydamasis ar savarankiškai.
Tikslingai siekia daikto, jį pačiumpa ir laiko saujoje, dviem pirštais – nykščiu ir smiliumi – suima smulkų daiktą, perima daiktą iš vienos rankos į kitą, deda vieną ant kito. Rankos judesius seka akimis.</td><td>Mokytojo kalbinami, žaidinami, įvairiais patraukliais žaislais ir daiktais motyvuojami vartosi, šliaužia, ropoja, sėdasi, prisitraukia, ko nors įsitvėrę atsistoja, stovi, žingsniuoja laikydamiesi ar savarankiškai. Tikslingai siekia daikto, rankos judėjimą sekdami akimis, pačiumpa žaislą saujoje, glosto, purto, mojuoja, stuksena, gniaužo, suima dviem pirštais – nykščiu ir smiliumi, perima iš vienos rankos į kitą, deda vieną žaislą ant kito.</td></tr>
<tr><td>2 –asis žingsnis.
Pralenda pro kliūtis keturpėsčias. Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, į šoną ir atgal, bėga tiesiomis kojomis, lipa laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu. Ridena, sviedžia kamuolį, gaudo jį apglėbdamas rankomis.
Pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, paima daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais, uždeda, įdeda ir išima daiktą, atsuka detales, ploja rankomis.</td><td>Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitūpia, pasilenkia, pralenda pro kliūtis keturpėsčias, ropodamas. Sėdėdamas ant riedančio žaislo stumiasi kojomis. Bėga teisiomis kojomis pirmyn, atgal, paskui riedantį kamuolį, pernešdamas daiktus. Lipa laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu. Ridena, sviedžia tolyn, gaudo lengvą, minkštą kamuolį apglėbtomis rankomis, spiria kamuolį išlaikydamas pusiausvyrą.
Atlieka spaudimo, maigymo, pirštų lenkimo – tiesimo, riešų sukimo pratimus. Žaidžia pirštukų, plojimo žaidimus, atsuka - užsuka detales.</td></tr>
<tr><td>3 –asis žingsnis.
Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tikslingai skirtingu ritmu eina, apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį, neprarasdamas pusiausvyros. Laikydamasis lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu. Nušoka nuo laiptelio, atsispirdamas abiem kojomis 1–2 kartus pašoka nuo žemės, peršoka liniją. Meta ir</td><td>Stovi ant vienos kojos 3-4 sek. po to keičia koją. Eina tiesia linija, ratu, įstrižai, skirtingu ritmu, apeidami ar peržengdami kliūtis, eina plačia (25-30cm) linija pakaitiniu žingsniu.
Bėga keisdamas judėjimo greitį, kryptį, apibėgdamas ar peršokdamas žemas kliūtis. Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu laikydamasis turėklų. Nušoka nuo laiptelio, dėžės, gimnastikos</td></tr>
</table>

gaudo kamuolį abiem rankomis, spiria kamuolį stovėdamas. Derina akies ir rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius: veria ant virvutės dideles sagas, užsega lipdukais batus, ridena kamuolį abiem rankomis arba pakaitomis dešine ir kaire ranka.	suolelio. Atsispirdamas abiem kojomis pašoka nuo žemės keletą kartų, šokinėdamas juda pirmyn, peršoka linijas, žemas kliūtis, šokinėja iš lanko į lanką. Metą dviem rankomis lengvą, minkštą kamuolį aukštyn, mokytojui ir stengiasi jį sugauti atgal. Spiria kamuolį stovėdamas pirmyn į vartus. Ridena kamuolį abiem rankomis arba pakaitomis dešine ir kaire. Veria ant siūlo karolius ar dideles sagas. Užsisega batų lipdukus.
4 –asis žingsnis. Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, pastovi ant vienos kojos (4–5 sekundes). Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, nesilaikydamas lipa laiptais aukštyn ir žemyn. Bėga, didindamas ir mažindamas tempą, šokinėja abiem ir ant vienos kojos. Mina ir vairuoja triratuką, balansinį dviratį. Žaisdamas judriuosius žaidimus bando derinti judesius poroje ir grupėje. Dažniausiai taisyklingai laiko rašiklį, gana tiksliai atlieka judesius plaštaka ir pirštais bei ranka. Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. Atkerpa žirklėmis popieriaus juostelę, atsega ir užsega sagas, atitraukia ir užtraukia užtrauktuką, įpila vandens į piltuvėlį.	Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų ir atvirkščiai perveda kūno svorį ant pirštų galų. Stovi ant vienos, kitos kojos 4-5 sekundes. Eina ant pirštų galų, kulnų, išorinių, vidinių pėdos dalių, siaura (5cm) linija. Lipa laiptais aukštyn ir žemyn nesilaikydamas turėklų. Bėga kaitaliodamas judėjimo tempą, kryptį, ir judėjimo būdą, šokinėja abiem kojomis vietoje, judėdamas pirmyn, mokosi šokinėti ant vienos kojos. Mina ir vairuoja triratuką, balansinį dviratuką, pasispirdamas važiuoja su paspirtuku. Žaidžia judriuosius žaidimus, estafetes, mokosi bendrauti ir bendradarbiauti su komandos draugais, bando derinti judesius poroje, grupėje. Meta ir pagauna didelį, vidutinio dydžio kamuolį ištiestomis rankomis. Stengiasi taisyklingai laikyti rašiklį ir gana tiksliai atlikti judesius plaštaka bei pirštais. Atkerpa žirklėmis popieriaus juostelę, atsega ir užsega sagas, atitraukia ir užtraukia užtrauktuką, įpila vandenį į piltuvėlį.
5 –asis žingsnis. Eina pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius. Bėgioja vingiais, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. Šokinėja nuo vienos kojos ant kitos, šokinėja judėdamas pirmyn. Lipa kopėtėlėmis. Meta kamuolį iš įvairių padėčių, pagauna jį sulenkdamas rankas per alkūnes. Spiria kamuolį iš įvairių padėčių, į taikinį. Stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai. Bando atpažinti ženklus, kurie rodo, kad jo kūnui reikia poilsio ar judėjimo. Pieštuką ir žirkles laiko taisyklingai. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius su smulkiais daiktais. Pastato aukštą statinį, išlaikantį pusiausvyrą.	Eina tiesia linija, ratu, aplink kliūtis, pakaitiniu ir pristatomu žingsniu, aukštai keldamas kelius, išmodamas kojas pirmyn, atlikdamas rankos judesius. Bėgioja gyvatėle, vingiais, išsisukinėdamas, ant pirštų galų, greitėdamas bei lėtėdamas. Šokinėja abiem kojomis vietoje, judėdamas pirmyn, peršokdamas kliūtis, pašoka į viršų siekdamas aukštai pakabinto daikto. Šokinėja nuo vienos kojos ant kitos vietoje ir judėdamas pirmyn. Laipioja gimnastikos kopėtėlėmis (lauko įrenginiais). Meta kamuolį iš stovimos, sėdimos, judant, dviem rankomis iš viršaus, iš apačios, virš galvos ir stengiasi jį pagauti sulenkdamas rankas per alkūnes. Spiria kamuolį draugui, į vartus, į taikinį iš stovimos padėties, judant. Atlieka pratimus, kurie ugdo taisyklingą laikyseną, gražią eiseną, stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai. Mokosi atpažinti ženklus, kurie rodo, kad jo aktyviai judančiam kūnui reikia poilsio ar kada jo

	nejudrioje būsenoje esančiam kūnui reikia judėjimo. Piešia, rašo, spalvina, skirtingo dydžio paveikslėlius, brauko linijas ir jungia taškelius, kerpa pagal liniją, taisyklingai laikydamas rankose pieštuką ar žirkles. Vieną ant kito sudėlioja kubų bokštus, išlaikančius pusiausvyrą.
6 –asis žingsnis. Ištvermingas, bėga ilgesnius atstumus. Bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu. Šoka į tolį, į aukštį. Žaisdamas laisvai koordinuotai juda, orientuojasi erdvėje. Dažniausiai vaikščioja, stovi, sėdi taisyklingai. Atpažįsta akivaizdžius ženklus, kurie rodo, kad jo kūnui reikia poilsio ar judėjimo. Veiksmus su smulkiais daiktais atlieka vikriai, tiksliai ir kruopščiai. Tiksliai valdo pieštuką ir žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Kuria įvairias konstrukcijas, sudėtingus statinius.	Bėga ilgesnius atstumus, pristatomuoju ir pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius, išmodamas kojas pirmyn, derindamas du ar daugiau judesių. Šoka į tolį, į aukštį iš vietos ir įsibėgėjus. Žaisdamas laisvai koordinuotai juda, orientuojasi erdvėje, improvizuoja ir savarankiškai sugalvoja naujus judesius, pratimų sekas, kliūčių ruožus. Sistemingai atlieka pratimus formuojančius taisyklingą laikyseną, geba taisyklingai vaikščioti, sėdėti, stovėti. Supranta, kada jo kūnui reikia poilsio arba judėjimo. Rašydamas, piešdamas taisyklingai laiko rašymo priemones, tiksliai kerpa. Stato aukštus statinius išlaikančius pusiausvyrą.

30. Ugdymosi kontekstai: judraus patirtinio ugdymo(si), universalaus dizaino mokymuisi kontekstai. Kuriama ugdymo(si) aplinka leidžia patirti visiems vaikams judėjimo džiaugsmą, yra įkvepianti, kelianti iššūkių, o kartu saugi bei patikima vieta žaisti ir mokytis. Judėjimo įvairovei padidinti naudojama natūrali gamtinė aplinka centro kieme. Sudaromos sąlygos įvairiems sportiniams žaidimams su taisyklėmis. Vaikai veikia savo tempu, pagal savo galias ir mokosi vieni iš kitų.

31. Mokytojo vaidmuo ir ugdymo strategijos: mokytojas modeliuoja ugdymo(si) aplinką, kurioje vaikai būtų aktyvūs, judrūs. Mokytojas pats yra fiziškai aktyvus, įkvepia vaikus savo pavyzdžiu. Skatina aktyviai judėti, patirti judėjimo džiaugsmą, tačiau atsižvelgia į kiekvieno vaiko galias ir baimes, drąsindamas palaipsniui jas įveikti.

32. Ugdymo(si) būdai: judrūs improvizaciniai žaidimai, judrūs žaidimai su taisyklėmis, imitaciniai, kūrybiniai žaidimai, atsipalaidavimo, kvėpavimo, vaikų jogos pratimai, žygiai, bėgimai.

33. Savireguliacija ir savikontrolė.	
33.1. Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį.	
33.2. Esminiai gebėjimai. Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius /gestus ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.	
Pasiekimų žingsniai	**Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)**
1 –asis žingsnis. Gerai jaučiasi įprastoje saugioje aplinkoje. Nusiramina priglaudžiamas, kalbinamas, nešiojamas, klausydamas raminančio dainavimo. Trumpam sutelkia dėmesį į suaugusįjį, prie kurio yra prisirišęs, tapatinasi su jo veido išraiška, balso intonacijomis.	Gerai jaučiasi pažįstamoje aplinkoje. Nustoja verkti, kai suaugęs pakalbina, paima ant rankų ir priglaudžia. Kalbinamas suaugusio pradeda šypsotis.
2 –asis žingsnis. Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs, pavargęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas,	Pargriuvęs bėga pas juo besirūpinantį suaugusįjį ir rodo, kur skauda. Raminamas nustoja verkti. Pavargęs migdosi apkabinęs savo

maitinamas, migdomas. Pats ieško nusiraminimo: apsikabina minkštą žaislą, kviečia jam artimą suaugusįjį, ropščiasi ant kelių. Pradeda valdyti savo dėmesį, emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.	mėgstamą minkštą žaislą. Domisi patrauklia veikla, gerai jaučiasi jau pažįstamoje aplinkoje.
3 –asis žingsnis. Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos, ieško suaugusiojo pagalbos. Žaisdamas kalba su savimi, kad sutelktų dėmesį, kontroliuotų veiksmus. Padedamas suaugusiojo įprastose kasdienėse situacijose valdo savo emocijų raišką ir elgesį. Pradeda laikytis jam suprantamų suaugusiojo prašymų ir bendrų susitarimų.	Pats pasirenka žaislus, susiranda žaidimo draugų ir žaidžia. Pasitraukia iš žaidimo, kai negauna norimo žaislo. Atsisako dalytis žaislu, laikosi jo įsitvėręs, jeigu su juo dar nori žaisti. Stengiasi atsižvelgti į suaugusiojo prašymą ir nepažeisti susitarimo. Atsisako bendros veiklos, jeigu jam nepatinka. Gestais, mimika, judesiais išreiškia savo norus ir jausmus.
4 –asis žingsnis. Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, supykdė, nuvylė, kai jaučia suaugusiojo palaikymą ir girdi komentarus. Trumpam tikslingai sutelkia dėmesį ir pastangas siekdamas įgyvendinti ketinimą. Įprastose kasdienėse situacijose pradeda susilaikyti nuo impulsyvių veiksmų, galinčių išprovokuoti nesutarimus, pakenkti kitiems. Paklaustas pasako galimas istorijų, pasakų ir kitų veikėjų netinkamo elgesio pasekmes. Primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių.	Taiko įvairius nusiraminimo, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems. Kalba apie tai, kas jį įskaudino, ieško suaugusiojo pagalbos, kai nežino išeities iš sudėtingos situacijos. Stebėdamas suaugusiųjų ir bendraamžių elgesį, žiūrėdamas filmukus, aiškinasi, koks elgesys yra tinkamas ar netinkamas. Stengiasi laikytis žaidimo taisyklių. Kuria, aptaria grupės elgesio taisykles.
5 –asis žingsnis. Nusiramina, atsipalaiduoja, išėjęs iš įtampą keliančios situacijos, pabuvęs vienas, klausydamasis ramios muzikos, žaisdamas ar kalbėdamasis su kitais. Žaisdamas ir atlikdamas sudominusią veiklą, geba sutelkti dėmesį ir pastangas, ištvermę, slopinti impulsyvius veiksmus. Ramioje situacijoje konfliktą sprendžia žodžiais, o ne veiksmais, siūlo kelis sprendimo būdus, numatydamas jų pasekmes. Nesunkiai laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių, supranta lūkesčius savo elgesiui grupėje ir kitoje aplinkoje (per išvykas), pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles.	Pavargęs ar nusiminęs eina pažaisti, pasėdėti vienas. Stengiasi pats spręsti problemas ir nesutarimus, ieškodamas taikių išeičių. Bando sudrausminti išdykaujančius bendraamžius. Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles, skatina kitus jų laikytis.
6 –asis žingsnis. Pats taiko įvairius nusiraminimo, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems. Siekdamas tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodamas; vienas ir kartu su kitais ieško taikių išei-	Susipažįsta su įvairesniais nusiraminimo, atsipalaidavimo būdais ir juos taiko. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. Supranta susitarimų, taisyklių prasmę

čių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.	bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pakeitimus.

34. Ugdymosi kontekstai: universalaus dizaino mokymuisi, žaismės kontekstai. Palaikomas kasdienių veiklų žaismingumas, kuriant džiaugsmo bei nuostabos tyrinėjant, išbandant, eksperimentuojant, dalinantis potyrius. Kontekstas atliepia vaiko žaismingą savęs ir pasaulio pajautimą, skatina žaisti judesiais, pojūčiais, emocijomis. Ugdymo aplinka žadina vaikų emocijas, pagauna dėmesį, panardina į prasmingą vyksmą.

35. Mokytojo vaidmuo ir ugdymo strategijos: mokytojas jautrus vaiko poreikiams, savo elgesiu rodo tinkamo elgesio pavyzdį, sudaro sąlygas vaikams patiems rinktis skirtingus būdus pažinti, veikti, išreikšti.

36. Ugdymo(si) būdai: paveikslėliai, kortelės, istorijų aptarimas, edukacinių filmukų žiūrėjimas ir aptarimas, savireguliaciją plėtojantys žaidimai.

37. Savivoka ir savigarba.	
37.1. Vertybinė nuostata. Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus.	
37.2. Esminiai gebėjimai. Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.	
Pasiekimų žingsniai	**Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)**
1 –asis žingsnis. Pradeda jausti savo kūną – apžiūrinėja, tyrinėja savo rankas, kojas, stebi jų judesius. Šypsodamasis, guguodamas, gestikuliuodamas reaguoja į savo vardą. Reaguoja į artimų žmonių rodomą dėmesį ir akių kontaktu, veido išraiška, balsu, gestais palaiko su jais ryšį. Teigiamai reaguoja į artimoje aplinkoje įprastus žaidinimus, daineles gimtąja ir kitomis kalbomis.	Pradeda jausti kūną apžiūrinėdamas savo kojas, rankas. Žaidžia savo rankomis (suneria, viena liečia kitą), susitelkdamas patiriamiems pojūčiams. Šypsosi, krykštauja, kai aplinkiniai maloniai bendrauja su juo.
2 –asis žingsnis. Atpažįsta save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, paprašytas parodo ar pavadina kelias kūno dalis. Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti. Išreiškia savo norus, turi mėgstamus žaislus, drabužius, veiklas. Rodo prieraišumą prie tėvų, pasitikėjimą juo besirūpinančiais suaugusiaisiais grupėje. Domisi kitais vaikais. Trumpam sutelkia dėmesį ir įsitraukia į etnokultūrinius žaidimus, kalendorines šventes, renginius, klausosi tautosakos kūrinių.	Skiria save nuotraukose, parodo savo šeimos narius: mamą, tėtį, sesę, brolį ir kitus. Stebi save veidrodyje. Parodo ir pavadina kelias kūno dalis. Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugusysis neleidžia to daryti. Džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo. Džiaugiasi, kai jam paplojama, jis pagiriamas. Įsitraukia į mokytojo organizuojamas veiklas, dalyvauja tautinėse ir valstybinėse šventėse.
3 –asis žingsnis. Eksperimentuoja kūno judesiais ir pojūčiais, pavadina 5–6 kūno ir veido dalis, parodo ar pasako,	Paklaustas, „Kas tu esi – berniukas ar mergaitė?“, teisingai atsako: „berniukas“ arba

kiek jam metų. Pasako savo vardą ir kas jis yra – berniukas ar mergaitė. Apie save kalba pirmuoju asmeniu, pasako, ką daro, ką turi. Siekia savarankiškumo: „aš pats“. Patogiai jaučiasi įprastoje grupės aplinkoje su pažįstamais suaugusiaisiais ir vaikais. Domisi kitų vaikų žaidimais ir grupės veiklomis. Suaugusiojo skatinamas domisi supančios kultūrinės aplinkos simboliais. Teigiamai reaguoja į kita kalba kalbančius vaikus, suaugusiuosius ir grupėje apsilankančius svečius.	„mergaitė“. Parodo žmogaus kūno ir veido dalis. Pasako savo vardą gestą arba vardą, kiek jam metų. Prašo, kad suaugusysis stebėtų tai, ką jis daro ir kaip daro, rodo suaugusiajam savo žaislą. Domisi kitų vaikų žaidimais ir grupės veiklomis.
4 –asis žingsnis. Pavaizduoja ar pakomentuoja kai kurias fizines savo kūno savybes: akių, plaukų spalvą, pėdos dydį. Pastebi vieną kitą savo ir kitų vaikų išvaizdos panašumą ar skirtumą. Pradeda domėtis, kas yra kūno viduje. Supranta ir pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Jaučiasi patenkintas savimi. Piešia ar kitaip vaizduoja savo šeimą, kalba apie jos narius, save supranta kaip šeimos narį. Įsitraukia į bendrus žaidimus ir grupės veiklas, prisideda prie jų plėtojimo. Supranta, kai kiti vaikai ar suaugusieji šneka kita kalba nei jis. Dalinasi savo artimosios kultūrinės aplinkos buities, veiklų ir renginių patirtimi su kitais vaikais ir mokytojais, domisi kitų kultūrų simboliais. Mėgaujasi atsakomybe už nedidelių užduočių atlikimą, reiškia nuomonę jam aktualiais klausimais.	Piešdamas save ir kitus, tyrinėja, kuo jis panašus į kitus ir kuo skiriasi nuo kitų vaikų ir suaugusiųjų. Domisi, kas yra jo kūno viduje. Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Piešia savo šeimą, gestų / žodine kalba pasakoja apie šeimos narius. Įsitraukia į bendrus žaidimus ir juos plėtoja. Susipažįsta su kalbų įvairove ir kitų kultūrų simboliais. Jaučiasi svarbus atlikdamas mokytojo patikėtas užduotis.
5 –asis žingsnis. Tyrinėja, ką gali ir ko negali kūnas, pradeda jausti asmeninę ir bendrą erdvę. Aiškinasi, kam reikalingos, ką daro vidinės kūno sistemos (atramos ir judėjimo, virškinimo, kvėpavimo ar kt.). Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, pasako, kuo bus ar norėtų būti suaugęs. Jaučiasi esąs šeimos narys: kalba apie šeimą, išvardija jos narius, pasako savo pavardę. Jaučiasi esąs vaikų grupės narys: kalba apie grupės draugus, pasakoja apie grupės gyvenimą. Pasako, kokia yra jo gimtoji kalba, aiškina, ką žino ir supranta apie savo šalies kalbą, kultūrą, samprotauja, kuo ji skiriasi nuo kitų jam žinomų šalių kalbos ir kultūros. Vaizduoja ir naudoja savo šalies simbolius.	Tyrinėja judėjimo ir atramos, virškinimo, kvėpavimo, kraujotakos sistemas. Supranta žmogaus gyvenimo ciklą, piešia ir samprotauja, kaip atrodys užaugęs. Kalba apie šeimą, išvardija jos narius, pasako savo pavardę. Dalyvauja etnokultūriniuose, pilietiniuose renginiuose ir edukacinėse programose. Padedamas mokytojo, pažįsta ir išreiškia pagarbą pagrindiniams savo šalies simboliams (vėliava, herbas, himnas), tyrinėja šalies žemėlapį, domisi vėliavos spalvų reikšmėmis, gintaru, Gedimino pilimi ir kitais simboliais bei kultūros objektais.
6 –asis žingsnis. Išbando naujus būdus tyrinėti savo kūno augimą.	Žaisdamas, kurdamas savo augimo laiko

Dalinasi stebiniais apie vidinių kūno sistemų veiklos išorinius ženklus (iškvepiamas oras, širdies plakimas ir kt.). Teigiamai vertina savo savybes ir gebėjimus, žaisdamas tyrinėja galimus socialinius savo vaidmenis. Dalyvauja šeimos, grupės ir mokyklos bendruomenės veiklose. Prisideda prie šeimoje, grupėje ar mokykloje priimamų sprendimų. Pasako savo tautybę, šalį, kurioje gyvena, žino savo namų adresą. Tyrinėja savo šalies ir kitų jam įdomių šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą, supranta, kad visi žmonės yra lygūs, pasako keletą šalių panašumų ir skirtumų. Domisi ir dažniausiai laikosi šeimos, grupės, mokyklos, vietinės bendruomenės vertybių ir jam suprantamų pareigų bei teisių.	juostą, įsitraukdamas į mokytojo tikslingai pasiūlytas savo augimo tyrinėjimo veiklas (matavimai, kūno kontūro apvedimas, pėdų, plaštakų atspaudai, talentų šou ir kt.), įžvelgia pokyčius, apibūdina savo kūno augimą. Dalyvauja šeimos, grupės ir mokyklos bendruomenės veiklose. Pasako savo tautybę, šalį, kurioje gyvena, žino savo namų adresą. Mokytojo padedami, tyrinėja žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą, pasako keletą šalių pavadinimų.

38. Ugdymosi kontekstai: tyrinėjimo ir gilaus mokymo(si), kultūrinių dialogų, universalaus dizaino mokymuisi kontekstai. Vaikai įtraukiami į savo išvaizdos, augimo tyrinėjimus, skatinami atrasti, išbandyti įvairius pažinimo ir mokymo(si) būdus. Patys spėlioja, ieško atsakymų į kylančius klausimus. Įvairių veiklų metu išbandomos skirtingos kultūrinės raiškos formos, ugdančios pozityvų požiūrį į žmonių įvairovę ir kitoniškumą.

39. Mokytojo vaidmuo ir ugdymo strategijos: mokytojas jautrus vaiko poreikiams, savo elgesiu rodo tinkamą elgesio pavyzdį vaikui, sudaro sąlygas vaikams patiems rinktis skirtingus būdus pažinti, veikti, išreikšti.

40. Ugdymo(si) būdai: paveikslėliai, kortelės, savo atvaizdo tyrinėjimas nuotraukose, veidrodyje, savo atvaizdo, šeimos piešimas, vaizdavimas įvairiomis priemonėmis ant įvairių paviršių, eksperimentavimas kūno judesiais, kūno galių tyrinėjimas, kūno sandaros tyrinėjimas, organų modelių kūrimas, žemėlapių tyrinėjimas, šeimų šventės, išvykos.

41. Ugdymo(si) srities **„Aš ir bendruomenė“** paskirtis yra plėtoti vaikų savivoką ir savigarbą (žr. 37 punktą), emocijų suvokimą ir raišką, santykius su suaugusiaisiais ir bendraamžiais, savireguliaciją ir savikontrolę (žr. 33 punktą), aplinkos pažinimą.

42. Emocijų suvokimas ir raiška.	
42.1. Vertybinė nuostata. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.	
42.2. Esminiai gebėjimai. Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	
Pasiekimų žingsniai	**Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)**
1 –asis žingsnis. Mimika, kūno judesiais ir garsais išreiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį. Patiria išsiskyrimo su tėvais nerimą ir džiaugsmą jiems sugrįžus. Išreiškia nerimą, pamatęs nepažįstamą žmogų. Atspindi suaugusiojo ar kito vaiko emocijų raišką (šypsosi, jei juokiasi kitas; nusimena, jei kitas verkia).	Išreiškia veido mimika, gestais, balsu, kūno judesiais kilusias savo emocijas. Atsiskyręs nuo tėvų jaučia nerimą, susitikęs – džiaugiasi. Nerimauja pamatęs nepažįstama žmogų. Atspindi aplinkinių emocijas.
2 –asis žingsnis. Džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu intensyvumu; būdinga greita nuotaikų	Džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu intensyvumu: nuo silpno nepatenkinto

kaita. Reaguoja į kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas.	niurzgėjimo iki garsaus rėkimo. Emocijos pastovesnės, tačiau dar būdinga greita nuotaikų kaita. Išreiškia savo nuotaiką emocijomis. Iš veido išraiškos, kūno pozos atpažįsta ir reaguoja į draugo emocijas.
3 –asis žingsnis. Pradeda atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų ir jausmų raiškos būdus, pradeda vartoti emocijų pavadinimus. Domisi kito vaiko ar suaugusiojo įvairių emocijų ir jausmų raiška, pastebi aiškiai reiškiamas emocijas, į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs).	Mokosi atpažinti ir parodyti emocijas veideliuose, nuotraukose, paveikslėliuose. Įvaldo paprastus emocijų reguliavimo būdus. Domisi kito vaiko ar suaugusiojo įvairių emocijų ir jausmų raiška, pastebi aiškiai reiškiamas emocijas.
4 –asis žingsnis. Pradeda suprasti, kad skirtingose situacijose (per gimimo dieną, susipykus su draugu) jaučia skirtingas emocijas, jas pavadina, išreiškia mimika, balsu, judesiu, vaizdu. Atpažįsta kitų emocijas ir jausmus pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus, jas atliepia, imituoja vaidmenų žaidimuose. Pradeda suprasti, kad jo ir kitų emocijos toje pačioje situacijoje gali skirtis (jam linksma, o kitam tuo pat metu liūdna).	Atpažįsta ir pavadina savo ir kitų emocijas bei jausmus. Įvairiais būdais (gestu/žodžiu, piešiniu ar kt.) komunikuoja apie jausmus su kitais. Supranta, kad jo ir kitų emocijos ir jausmai toje pačioje situacijoje gali skirtis ir dažnai į juos tinkamai reaguoja.
5 –asis žingsnis. Atpažįsta ir pavadina savo emocijas bei jausmus, įvardija situacijas, kuriose jie kilo. Emocijas ir jausmus dažniausiai išreiškia sau ir kitiems priimtinais būdais. Atpažįsta ir komentuoja kitų emocijas, jausmus ir situacijas, kuriose jie kyla, pradeda suprasti, kad kai kurie veiksmai ir žodžiai gali žeisti kitų jausmus. Pradeda įvairiais būdais (žodžiu, piešiniu ar kt.) komunikuoti apie jausmus su kitais.	Tiksliai iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato ir pasako, kaip jaučiasi kitas. Emocijas reiškia piešdamas, žaisdamas, parodydamas jausmų paveikslėlius. Pradeda kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia.
6 –asis žingsnis. Apibūdina savo emocijas ir jausmus, skirtingus jų raiškos būdus, pakomentuoja emocijas ir jausmus sukėlusias situacijas bei priežastis. Gana tiksliai iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato ir pasako, kaip jaučiasi kitas; pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. Pradeda kalbėtis apie tai, kaip jaučiasi ir išreiškia jausmus, kokie emocijų ir jausmų raiškos būdai yra tinkami, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.	Kalba apie tai, kaip jaučiasi ir išreiškia jausmus. Paaiškina, kokie emocijų ir jausmų raiškos būdai yra tinkami. Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. Aiškinasi, diskutuoja ir vis geriau atpažįsta bei įvardija įvairias savo ir kitų emocijas, jas sukėlusias situacijas bei priežastis.

43. Ugdymosi kontekstai: tyrinėjimo ir gilaus mokymo(si) kontekstas. Vaikai įtraukiami į emocijų, savo išvaizdos, kūno tyrinėjimus. Atsakymų į klausimus paieška vyksta spontaniškai, nau-

dojant sukurtame kontekste esančias tyrinėjimo priemones (pvz. veidrodžiai, nuotraukos, paveikslėliai ir kt.).

44. Mokytojo vaidmuo ir ugdymo strategijos: mokytojas jautriai reaguoja į vaikų patiriamas ir išreiškiamas emocijas, jas įvardina, pakomentuoja, rodo pavyzdį, kaip tinkamai reikšti emocijas.

45. Ugdymo(si) būdai: paveikslėliai, kortelės, emocijų stebėjimas, tyrinėjimas, žymėjimas, kūrybiniai žaidimai (vaidmenų, naratyviniai, skirti emocijų atpažinimui ir raiškai), socialinių istorijų aptarimas, emocijų vaizdavimas meninės raiškos priemonėmis.

46. Santykiai su suaugusiaisiais ir bendraamžiais.	
46.1. Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais ir bendraamžiais.	
46.2. Esminiai gebėjimai. Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiaisiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	
Pasiekimų žingsniai	**Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)**
1–asis žingsnis. Atpažįsta ir džiaugiasi pamatęs juo besirūpinantį suaugusįjį, mėgsta apkabinimus, įsitraukia į bendravimą, kasdienę rutiną ir žaidimus. Domisi kitais vaikais, mėgdžioja jų veido išraišką, veiksmus. Žvilgsniu, mimika, balsu, gestais inicijuoja bendravimą su suaugusiuoju ar vaiku, parodo, kuo domisi. Seka suaugusiojo žvilgsnį, veido mimiką, gestus, žodžius, aptikdamas jo rodomus aplinkos objektus bei reiškinius, dalindamasis emocijomis ir nuostaba.	Džiaugiasi pamatęs jau pažįstamą suaugusįjį, bet vis tiesia atsisveikindamas rankas į tėvus, atsisuka jų ieškodamas dažnai pravirksta. Nešiojamas, kalbinamas greitai nurimsta, domisi rodomais žaislais. Kalbinamas pažįstamo suaugusiojo, šypsosi, džiaugsmingai juda, ropoja, eina prie jo. Nepasitiki nepažįstamais suaugusiais. Pamatęs kitą vaiką, žiūri jam į veidą, bando paliesti akį, nosį, tempia už plaukų. Jei kas pravirksta – verkia ir jis, šypsosi – kai kitas juokiasi.
2 –asis žingsnis. Akivaizdžiai parodo prieraišumą juo besirūpinančiam suaugusiajam. Skiria nepažįstamus žmones nuo juo besirūpinančio suaugusiojo. Stengiasi patraukti kitų vaikų dėmesį šypsena, balsu, judesiais, geranoriškais veiksmais. Stebi ir mėgdžioja suaugusiojo veido išraišką, žodžius, veiksmus; kartoja savo veiksmus, kurie sulaukia suaugusiojo palaikymo; vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, prireikus kreipiasi į jį pagalbos; pats inicijuoja bendravimą su suaugusiuoju. Mėgsta žaisti greta kito vaiko, stebi, kaip šis mėgdžioja jo kalbėjimą, judesius, veiksmus, ir pats jį mėgdžioja.	Verkia, sunerimsta atsiskirdamas nuo tėvų, tačiau raminamas, susidomi kitais vaikais ir žaidimais. Nejaukiai jaučiasi naujoje aplinkoje, traukiasi nuo naujų, nematytų žaislų. Žaisdamas stebi ir mėgdžioja mokytojo veiksmus, laukia pritarimo. Atpažįsta suaugusiojo emocijas, jausmus, bando mėgdžioti veido išraišką. Atsistojęs prieš kitą vaiką nusišypso. Mėgdžioja draugų judesius, veiksmus: kažką paima, meta, atima. Supranta, kas yra gerai ir kas blogai. Ramiai žaidžia greta nepažįstamo vaiko, tačiau pastebėjęs, kad suaugusiojo nėra šalia, sunerimsta ir bėga jo ieškoti.
3 –asis žingsnis. Drąsiai išbando ką nors nauja, ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Ieško bendraamžių draugijos. Siekia veikti savarankiškai, tikisi savo iniciatyvų palaikymo, pagyrimo. Mėgdžioja, tačiau žaidime	Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, apžiūrinėja į grupę atėjusius svečius, ramiai jaučiasi, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Ieško bendraamžių draugijos. Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo

savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Trumpam įsitraukia į bendrą žaidimą, pakaitomis su kitu vaiku žaidžia tuo pačiu žaislu. Pradeda suprasti, kuris daiktas yra jo, kuris – kito, o kuriuo naudojamasi bendrai.	palaikymo, pagyrimo. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus. Žaidžia greta kitų, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą. Žaidžia tuo pačiu žaislu. Žino savo daiktą, o kuris draugo.
4 –asis žingsnis. Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų, rodo pasitikėjimą mokytojais ir jų padėjėjais: klausia, tariasi, guodžiasi. Kalbasi, įsitraukia į veiklą su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia yra mokytojas. Turi vieną ar kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų ir bendrų veiklų partnerius. Įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytas bendras veiklas ir jas plėtoja, pats inicijuoja pokalbius ir bendras veiklas su suaugusiuoju. Geba žaisti, atlikti bendrą veiklą poroje, kelių vaikų grupelėje, siūlo ir priima idėjas, derina norus ir veiksmus, sprendžia nesutarimus. Padedant mokytojui palaukia savo eilės, dalinasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą. Veikdamas kartu su kitais pastebi vieną kitą akivaizdų savo ir kito (vaiko, suaugusiojo) išvaizdos, pomėgių, kalbos panašumą ar skirtumą ir skirtingais būdais tai parodo. Prisideda prie grupės taisyklių kūrimo.	Atsisveikina su tėvais ir pats bėga į grupę žaisti. Bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis. Rodo pasitikėjimą grupės darbuotojais. Turi vieną ar kelis nuolatinius žaidimų draugus. Įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytas bendras veiklas ir jas plėtoja. Geba žaisti, atlikti bendrą veiklą poroje, siūlo ir priima idėjas, derina norus ir veiksmus, sprendžia nesutarimus. Paklūsta taisyklei palaukti savo eilės, dalinasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą. Domisi socialiniais ir kultūriniais skirtumais tarp vaikų, jų šeimų ir natūraliai juos priima. Parodo supratimą ir pagarbą kitokiai išvaizdai, kitokiam požiūriui, kitai kultūrai.
5 –asis žingsnis. Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje ar kieme. Turi draugą arba kelis nuolatinius žaidimų partnerius, sėkmingai įsitraukia į didesnės vaikų grupės veiklą. Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsiklausia, derasi, tariasi. Geranoriškai veikia kartu su kitais vaikais, drauge siekia to paties tikslo, priima bendrus sprendimus; skolina, keičiasi, dalinasi priemonėmis ir žaislais, ruošia ir kitiems dovanoja gimtadienio dovanas. Noriai ką nors veikia su vaikais iš kitos socialinės, kalbinės, kultūrinės aplinkos. Pats ar kartu su kitais randa nesutarimo, konflikto sprendimo būdus arba prašo suaugusiojo pagalbos. Veikdamas kartu su kitais pastebi ir pasako keletą savo ir kitų vaikų ar suaugusiųjų asmeninių savybių, interesų, gebėjimų panašumų bei skirtumų. Stengiasi atlikti mažus įsipareigojimus grupei, dėl kurių susitariama. Stengiasi elgtis vadovaudamasis įgytu supratimu apie savo ir kitų teises bei pareigas grupėje.	Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis pažįstamoje aplinkoje. Turi vieną ar kelis nuolatinius žaidimų partnerius, sėkmingai įsitraukia į grupės veiklą. Supranta bendravimo su aplinkiniais elgesio taisykles, kartais derasi, tariasi, nors gali ir pasipriešinti. Stengiasi susidraugauti su kitu vaiku, palaikyti draugystę, užjausti, dalintis žaislu ir priemonėmis. Žaidžia su vaikais iš kitos kultūrinės ar socialinės aplinkos, natūraliai priima vaikų skirtumus. Žaisdamas, atlikdamas grupines veiklas, mokosi išklausyti ir suprasti skirtingas nuomones, požiūrius, juos priimti ir derinti. Dėl turimų skirtingų vertybių, norų, interesų, idėjų ir gebėjimų išryškėja vaikų nesutarimai ir konfliktai. Paremiami grupės mokytojo, mokosi įžvelgti kilusio nesutarimo esmę, išgirsti kiekvieno nesutarimo dalyvio nuomonę ir ieškoti išeičių, kurios būtų priimtinos kiekvienam.
6 –asis žingsnis. Stengiasi geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su pažįstamais ir nepažįstamais suau-	Nusiteikęs geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su suaugusiaisiais. Stebi, tyrinėja,

gusiaisiais bei vaikais. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku. Supranta, koks elgesys yra priimtinas ar nepriimtinas kitiems ir kodėl. Rodo iniciatyvą susikalbėti ir bendradarbiauti su kitais. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo ar kito vaiko nuomonę, aiškinasi, tariasi. Pradeda tarpininkauti kitiems vaikams, jiems sprendžiant tarpusavio nesutarimus. Domisi socialiniais ir kultūriniais skirtumais tarp vaikų, jų šeimų ir natūraliai juos priima. Parodo supratimą ir pagarbą kitokiai išvaizdai, kitokiam požiūriui, kitai kultūrai. Supranta, kad gyvendamas grupėje turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Suvokia savo veiksmų akivaizdžias pasekmes sau, kitiems ir visai grupei.	apmąsto, komentuoja savo santykius su grupės draugais. Pasako, kuris vaikas yra jo draugas. Palaiko draugystę su vienu ar dviem vaikais. Supranta, koks elgesys yra priimtinas ar nepriimtinas. Bando išsakyti priešingą nei suaugusiojo ar kito vaiko nuomonę, aiškinasi, tariasi. Pradeda tarpininkauti sprendžiant tarpusavio nesutarimus. Mokosi suprasti, gerbti, toleruoti ir priimti socialinius ir kultūrinius skirtumus tarp vaikų, jų šeimų. Parodo supratimą ir pagarbą kitokiai išvaizdai, kitokiam požiūriui, kitai kultūrai. Mokosi numatyti elgesio pasekmes. Su suaugusiojo pagalba mokosi surasti tinkamą situacijos sprendimą. Paaiškina savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems.

47. Ugdymosi kontekstai: žaismės, kultūrinių dialogų, universalaus dizaino mokymuisi kontekstai. Palaikomas kasdieninių veiklų žaismingumas, vaikams sudaromos galimybės išbandyti, eksperimentuoti, tyrinėti, dalintis savo potyriais. Mokytojas pastebi žaismę vaikams veikiant, ją atliepia, pratęsia, kokybiškai papildo ir įtraukia kitus vaikus. Vaikai dalyvauja daugialypiuose kultūriniuose kontekstuose, kurių paskirtis – padėti kiekvienam kurti savo individualų tapatumą, tuo pačiu metu dalyvaujant tiek vaikų subkultūros, tiek artimiausios ir tolimesnių aplinkų kultūrų kūrime. Centro aplinka yra erdvė nuolatinėms socialinėms ir kultūrinėms sąveikoms bei reiškiniams patirti, pažįstant šeimos, centro bendruomenės, šalies kultūrinius ypatumus ir vertybes.

48. Mokytojo vaidmuo ir ugdymo strategijos: esant poreikiui mokytojas įsitraukia į vaikų žaidimus, kartu žaidžia, inicijuoja žaidimus, priima vaikų siūlomų žaidimų, veiklų idėjas, padeda jas plėtoti.

49. Ugdymo(si) būdai: paveikslėliai, kortelės, įvairūs bendri žaidimai, veikimas su priemonėmis, dalyvavimas socialinėse, draugystės iniciatyvose.

50. Aplinkos pažinimas.	
50.1. Vertybinė nuostatai. Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.	
50.2. Esminiai gebėjimai. Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose	
Pasiekimų žingsniai	**Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)**
1 –asis žingsnis. Veido išraiška, mimika, gestais, garsais reaguoja į artimiausioje aplinkoje esančius žmones ir daiktus. Atkreipia dėmesį į artimiausioje aplinkoje esančius gyvosios gamtos objektus. Emocijomis reaguoja į gamtos objektus ir žmogaus sukurtus daiktus bei reiškinius (garsus, vaizdus, skonius).	Domisi aplinka, sutelkia dėmesį į žmones, daiktus. Reaguoja į skirtingus vaizdus, paviršius, kvapus, skonius. Atpažįsta artimus žmones, žaislus, daiktus.
2 –asis žingsnis. Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi namų ir grupės aplinkoje. Pažįsta ir pavadina kai kuriuos žmones, jų veiksmus, aplinkoje esančius daiktus, jų atvaizdus. Žino kai ku-	Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje. Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojasi. Pažįsta šeimos narius, juos

rių buitinių (šukos, šaukštas) ir kultūrinių (būgnai, knyga) daiktų paskirtį ir jais naudojasi. Pažįsta ir pavadina („savo kalba“, garsažodžiu ar tiksliu pavadinimu) kai kuriuos gyvūnus, augalus, jų atvaizdus ir gamtos reiškinius (lietus, vėjas). Parodo patinkantį augalą, gyvūną, kultūrinės aplinkos daiktą.	pavadina. Bando pavadinti / parodyti gestais kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, gamtos reiškinius.
3 –asis žingsnis. Atpažįsta ir reaguoja į netolimoje praeityje vykusius šeimos ar grupės įvykius, užfiksuotus nuotraukose, įrašuose ir kt. Natūraliai įsitraukdamas į kasdienius, rutininius įvykius ir veiklas, parodo, kad žino paros dalių seką ir jaučia veiklų trukmę (vyko ilgai ar trumpai). Pažįsta daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų, gyvūnų, pradeda vartoti tikslius jų pavadinimus. Dalyvauja prižiūrint augalus. Atpažįsta rečiau pasitaikančius gamtos reiškinius (vaivorykštė, perkūnija). Turėdamas galimybę, renkasi būti patinkančioje gamtinėje, socialinėje, kultūrinėje aplinkoje, džiaugiasi ten esančiais objektais.	Atpažįsta ir reaguoja į užfiksuotus nuotraukose, įrašuose šeimos, grupės įvykius. Mokytojo padedami seka paros, metų ciklą. Įvardina vis daugiau įprastinės aplinkos daiktų. Pažįsta daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų, gyvūnų, pradeda vartoti jų pavadinimus. Stebi augalų augimą, juos prižiūri, uodžia, skina, apžiūrinėja. Skiria pagrindinius gamtinius reiškinius ir juos pavadina: lietus, saulė, sniegas, vėjas ir kt.
4 –asis žingsnis. Parodo, kad supranta, kurie kultūriniai vaizdai, garsai, judesiai, skoniai, kvapai ar pasakojimai yra iš kitos nei jo paties kultūra. Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus ir vietas, pastebi jų pasikeitimus. Pasako miesto (kaimo), kuriame gyvena, pavadinimą. Įsitraukia į veiklas, puoselėjančias šeimos ir liaudies tradicijas. Įvardija paros dalis, sieja jas su savo gyvenimo ritmu. Atpažįsta ir pavadina kelis dažniausiai stebėtus gyvūnus, augalus, grybus, negyvosios gamtos objektus (upė, akmuo), reiškinius (pūga, saulėlydis), nusako akivaizdžius jų požymius. Pasako metų laikų pavadinimus, samprotauja, kas būdinga metų laikams. Stengiasi saugoti socialinės, kultūrinės ir gamtinės aplinkos objektus. Bando rūšiuoti atliekas, tausoti medžiagas, išteklius (išjungia šviesą). Gamtos, kultūros grožį ir įvairovę stengiasi išreikšti savo kūryboje.	Skiria savo šalies ir pasaulio žmonių išvaizdos, aprangos, kalbų, maisto, tradicinių menų, švenčių panašumus ir skirtumus. Įvairovę pažįsta per įvairias medijas ir socialinius tinklus. Atpažįsta, komentuoja, aiškinasi apie dažnai matomus gyvenamosios vietos objektus. Pasako miesto, kuriame gyvena pavadinimą. Pasakoja apie šeimą, domisi liaudies tradicijomis. Įvardija paros dalis. Stebi ir atpažįsta kai kuriuos mūsų ir svetimų kraštų gyvūnus paveikslėlių knygose ir kt. Stebi ir atpažįsta kai kuriuos augalus, grybus, negyvosios gamtos objektus, reiškinius. Stebi dienos orus, bando pasakyti metų laikų pavadinimus. Mokytojų padedamas bando rūšiuoti atliekas, tausoti medžiagas, išteklius.
5 –asis žingsnis. Vaizduoja, pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas, domisi, kuo tos tradicijos skiriasi nuo kai kurių kitų kultūrų. Pristato savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę, kelis žinomus objektus ir vietas, gatvę, kurioje gyvena, kurioje yra jo ugdymo įstaiga. Iš savo grupės gali savarankiškai nueiti į kitas ugdymo įstaigos erdves (salę, dailės studi-	Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas, supranta, kuo tos tradicijos skiriasi nuo kitų kultūrų. Bando pasakyti miesto, gatvės, kuriame gyvena pavadinimus. Stengiasi įvardinti pagrindinius miesto objektus. Iš savo grupės gali savarankiškai nueiti į sporto salę,

ją). Pradeda suvokti praeitį, dabartį, ateitį: pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj; sudėlioja dienos ar ilgesnio laikotarpio įvykius chronologine seka. Atpažįsta ir pavadina ne tik stebėtus vietinius, bet ir kai kuriuos tolimųjų kraštų augalus ir gyvūnus, samprotauja apie jų gyvenimo būdą ir buveines. Paaiškina, kaip daržoves, vaisius ir kitas gamtos gėrybes vartoti maistui. Stebėdamas ar prižiūrėdamas augalus ar gyvūnus, komentuoja jų pokyčius. Fiksuodamas gamtinių objektų stebinius, įžvelgia kai kuriuos akivaizdžius objektams būdingus požymius. Pažįsta keletą dangaus kūnų, gamtos reiškinių, kurių negali ar kuriuos pavojinga stebėti iš arti (ugnikalnių išsiveržimas, viesulas, žvaigždės). Eilės tvarka išvardija metų laikus, pasako, kaip skirtingais metų laikais gyvena kai kurie gyvūnai, augalai. Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai, kultūros reiškiniams ir objektams, supranta, kad jo elgesys gali paveikti gamtinę ir kultūrinę aplinką, stengiasi prisiimti atsakomybę už jų išsaugojimą. Savo kūryboje vaizduoja asmeninį emocinį santykį su gamtos ir kultūros objektais.	valgyklą, tualetą. Pradeda suvokti praeitį, dabartį, ateitį: kalba, ką veikė per dieną. Dėliodamas paveikslėlius, pradeda pavadinti paros dalis (rytas, diena, vakaras, naktis), savaitės dienas, pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj. Stebi, atpažįsta, pavadina, kai kuriuos mūsų ir svetimų kraštų gyvūnus, augalus, samprotauja apie jų gyvenimo būdą ir buveines. Įvardina daržoves, vaisius ir kitas gamtos gėrybes ir paaiškina, kaip jos vartojamos maistui. Sodina, prižiūri augalus, stebi, matuoja, fiksuoja, kaip jie auga. Domisi objektais ir reiškiniais, kuriuos sudėtinga tiesiogiai matyti. Stebi ir tyrinėja artimą aplinką, klausinėja apie dangaus kūnus. Atpažįsta žemės planetą, Saulę, Mėnulį ir savaip juos apibūdina. Vardina metų laikus, pasako, kaip skirtingais metų laikais gyvena gyvūnai, augalai. Tausoja gamtą. Dalyvauja aplinkos tvarkymo akcijose. Lankydamasis parodose, muziejuose elgiasi pagarbiai, neliečia eksponatų rankomis, laikosi bendrų nustatytų elgesio taisyklių.
6 –asis žingsnis. Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Papasakoja apie tradicines šventes, jas palygina su kai kuriomis kitų tautų šventėmis. Skiria ir pavadina suaugusių šeimos narių ir kitas dominančias profesijas, pasakoja, ką dirba aptariamų profesijų atstovai, kokia jų sukuriamų daiktų ir paslaugų vertė, kaip vyksta jų mainai. Samprotauja apie tai, kaip žmonės gyveno, ką dirbo seniau, kokie daiktai buvo naudojami, kaip jie pasikeitė, kaip atrodo dabar. Vartoja savaitės dienų pavadinimus, žodžius praeičiai, dabarčiai, ateičiai apibūdinti. Įžvelgia gyvūnų ir augalų kai kuriuos panašumus ir skirtumus, pagal kuriuos juos grupuoja. Dalinasi savo žiniomis apie tai, kur gyvena ir kuo minta gyvūnai, kur kokie augalai, grybai auga, kokių sąlygų jiems reikia. Pradeda suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. Įžvelgia, kaip keičiasi kai kurių gyvūnų ir augalų gyvenimas skirtingais metų laikais. Jaučiasi atsakingas už socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką bei jos ateitį: apmąsto ir siūlo būdus, kaip ja rūpintis, prižiūrėti, puošti. Paaiškina, kodėl išteklius reikia tausoti. Tyrinėdamas savo šalies ir nutolusių vietovių gyvenamąsias	Pasako, kad šalis kurioje gyvena yra Lietuva, o jos sostinė – Vilnius. Pasakoja apie šeimos šventes ir tradicijas, mokytojo padedamas susipažįsta su kitų šalių šventėmis. Įvardija šeimos narių profesijas, pasakoja apie jų darbus, įvardina dar kelias profesijas ir jų veiklą. Aiškinasi, kaip daiktai keitėsi, lygina praeities ir dabarties daiktus. Pavadina savaitės dienas, pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj. Skirsto gyvūnus ir augalus pagal aiškiai matomus išorinius požymius (pvz., kūno dangą, galūnių, snapo, lapų, žiedų, kamienų formą, spalvą). Kalba apie tai, kur gyvena, kuo minta laukiniai ir naminiai gyvūnai. Įvardina kai kuriuos augalus, grybus ir supranta kokių sąlygų reikia jiems augti. Klausinėja apie dangaus kūnus, mokytojo padedami pradeda suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. Pasirinkę keletą augalų, stebi ir fiksuoja (piešia, fotografuoja, matuoja) jų gyvenimo

sąlygas, samprotauja apie žmogus ir gamtos ryšį. Pradeda jausti prieraišumą artimiausiai socialinei, kultūrinei ir gamtinei aplinkai, išreikšdamas jį veikloje ir kūryboje.	ciklą skirtingais metų laikais. Kalba apie gyvūnus, jų elgesį skirtingais metų laikais. Supranta, kad žmogaus išmestos atliekos gali būti pavojingos gyvajai gamtai, mokosi taupiai naudoti vandenį, popierių ir kitus išteklius. Pastebi, kad skirtingose vietovėse žmonės gyvena kitaip dėl gamtinių sąlygų. Nori tvarkyti žaidimo aikšteles, sodinti augalus ar kitaip puošti aplinką. Piešia ar lipdo savo namus, kiemą, draugus, šeimos narius ir kitą.

51. Ugdymosi kontekstai: tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, universalaus dizaino mokymuisi, žaismės kontekstai. Vaikai įtraukiami į aplinkos tyrinėjimus. Skatinami atrasti, išbandyti įvairius pažinimo ir mokymo(si) būdus. Patys spėlioja, ieško atsakymų į kylančius klausimus, ieško sprendimo būdų. Atsakymų paieška vyksta spontaniškai, naudojant sukurtame kontekste esančias tyrinėjimo priemones ir medžiagas. Vaikų veikimui tikslingai išnaudojamos lauko tyrinėjimo erdvės. Žaismės kontekstas atliepia vaiko žaismingą savęs ir pasaulio pajautimą. Galimybė pasirinkti veiklas ir priemones, siekiant numatyto rezultato, skatina turėti savo ketinimą, idėjų, sumanymų, jų kryptingai ieškoti ir pamažu suprasti savo žaidimo ar mokymosi būdus.

52. Mokytojo vaidmuo ir ugdymo strategijos: mokytojas atliepia natūralų vaiko smalsumą, įtraukia į aplinkos tyrinėjimus, kuria iššūkius, užduoda klausimus, kartu mokosi, ieško atsakymų, įtraukia vaikus į stebėjimus.

53. Ugdymo(si) būdai: paveikslėliai, kortelės, patirtinė veikla - tyrinėjimai, bandymai, stebėjimai, eksperimentai, diskusijos, įgytos patirties reflektavimas.

54. Ugdymo(si) srities **„Tyrinėju ir pažįstu aplinką“** paskirtis yra plėtoti aplinkos pažinimą (žr. 50 punktą), matematinį mąstymą, skaitmeninį sumanumą, kalbų supratimą, tyrinėjimą, problemų sprendimą, mokėjimą mokytis.

55. Matematinis mąstymas.	
55.1. Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais.	
55.2. Esminiai gebėjimai. Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.	
Pasiekimų žingsniai	**Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)**
1 –asis žingsnis. Sugriebia daiktą, jį meta (paleidžia), siekia kito daikto, naudoja kūno kalbą (gestus, mimiką) parodydamas, kad supranta, ką reiškia „yra“ („nėra“), „dar“, „taip“ („ne“). Stebi įvairius objektus, deda vieną daiktą ant kito. Susidomi, matydamas forma, dydžiu ar spalva išsiskiriantį daiktą. Emocingai reaguoja į pasikartojančius garsus, judesius.	Griebia daiktą jį meta, paleidžia, siekia kito. Žaidimo metu vartojant „yra“ („nėra“), „dar“, „taip“ („ne“) bando juos palydėti tinkamais gestais, mimika. Bando žaisti žaidimus su skirtingų spalvų, dydžių, formų daiktais.
2 –asis žingsnis. Supranta, kad žodžiai „vienas“, „du“, „trys“ siejami su atitinkamu daiktų kiekiu. Į klausimą „Kiek..?“ atsako „vienas“, „du“ arba „mažai“, didesnį nei dviejų daiktų kiekį	Mokytojo padedamas, prie skaičiaus deda atitinkamą daiktų kiekį. Rodo tinkamą daiktų kiekį „daug“ ir „vienas“, „du“. Bando rūšiuoti daiktus pagal formas, spalvas

įvardija žodžiu „daug“. Mažesnius objektus įdeda į didesnius, surikiuoja du tris daiktus pagal ilgumą ar stambumą į vieną eilę. Daugeliu atvejų suranda tokios pačios formos, dydžio ar spalvos objektą, supranta, ką reiškia „toks pat“, „kitoks“. Supranta bent keturis žodžius, kuriais mokytojas apibūdina paties vaiko ar objekto judėjimą erdvėje (pvz., įeiti (išeiti), pažiūrėti į viršų (žemyn), įdėti (išimti) ir pan.).	ir kitas savybes. Žaidžia su vienas į kitą įdedamais indeliais. Žaisdamas palaipsniui supranta judėjimo erdvėje veiksmus: įeiti (išeiti), pažiūrėti į viršų (žemyn), įdėti (išimti) ir pan.
3 –asis žingsnis. Nuosekliai įvardija skaičius 1, 2, 3, atpažįsta ir susieja įvairias „matomų skaičių“ išraiškas (rankos pirštai, taškai, brūkšneliai), paduoda tiek daiktų, kiek prašoma. Supranta, ką reiškia būti pirmam, antram. Palygina du daiktus, besiskiriančius tik ilgiu, mase ar tūriu, veikdamas (suartindamas, pakilnodamas, pilstydamas vandenį ar smėlį). Parodo, kuris iš dviejų daiktų yra ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, pilnas – tuščias ir pan. Surikiuoja kelių objektų rinkinį pagal ilgumą ar stambumą į vieną eilę. Tapatina, atrenka kelis daiktus (jų vaizdus) pagal spalvą, formą, dydį. Kopijuoja dviejų elementų sekas (vaizdines, garsines, judesio).	Nuosekliai skaičiuoja iki 3, paduoda tiek daiktų kiek prašoma, natūraliai įgunda įvertinti daiktų kiekį iki 3-ių, neskaičiuodamas jų („matomi“ skaičiai). Supranta, ką reiškia būti pirmam, antram. Daiktų ilgį (plotį, aukštį) palygina daiktus sugretindamas, mases, tūrius - kilnodamas, pilstydamas. Atrenka kelis daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Žaisdamas atlieka dviejų nesudėtingų, jiems suprantamų veiksmų sekas.
4 –asis žingsnis. Nuosekliai įvardija skaičius 1, 2, 3, 4, 5, atpažįsta atitinkamus skaitmenis. Skaičiuoja daiktus, jų kiekį susieja su skaičiumi. Žymi, skaičiuoja stebimus objektus, padedamas mokytojo radinius pateikia grafine išraiška (lentele, piktograma). Palygindamas kiekius, taiko atitikimo arba nuoseklaus skaičiavimo strategijas, supranta, ką reiškia „vienu daugiau“ („mažiau“), „tiek pat“ („lygu“). Atrenka vienodo ilgio, aukščio, pločio, tūrio daiktus. Dažniausiai taiko tiesioginį palyginimą. Dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti aukštesniojo laipsnio būdvardžius (ilgesnis, trumpesnis ir pan.). Parodo, kurie artimoje aplinkoje esantys daiktai savo forma primena skritulį, kvadratą, rutulį ar kubą. Pagal vieną savybę (požymį) klasifikuoja ir rūšiuoja dviem požymiais besiskiriančių objektų rinkinius. Kasdienėse veiklose pradeda vartoti žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn. Nupiešia paprastą planą, kuriame atvaizduoja 2–3 matomus daiktus. Atpažįsta dviejų pasikartojančių elementų seką, ją nukopijuoja, pratęsia 1–2 elementais iš bet kurios pusės.	Įvardija skaičius nuo 1 iki 5, atpažįsta skaitmenis. Skaičiuoja daiktus, jų kiekį susieja su skaičiumi. Skaičiuoja, žymi stebimus objektus, padedamas mokytojo radinius pateikia grafine išraiška. Žaisdamas lygina kiekius, supranta, ką reiškia „vienu daugiau“ („mažiau“), „tiek pat“ („lygu“). Žaisdamas pastebi ir apibūdina dydžių skirtumus. Aplinkoje suranda ir parodo mokytojo paprašytos formos daiktus. Klasifikuoja ir rūšiuoja daiktus pagal vieną, dvi savybes (požymius). Pradeda vartoti žodžius/gestus: pirmyn – atgal, kairė – dešinė, aukštyn – žemyn. Piešia paprastą planą, kuriame atvaizduoja 2-3 objektus. Atranda dviejų pasikartojančių elementų grupę sekoje, nukopijuoja, pratęsia, sukuria seką iš dviejų pasikartojančių elementų.

5 –asis žingsnis. Nuosekliai įvardija skaičius nuo 0 iki 9, juos parašo skaitmenimis, susieja su daiktų skaičiumi. Palygina rinkinių iki 5 daiktų kiekviename kiekius, atlieka sudėties ir atimties veiksmus 5-ių ribose, 4 ar 5 daiktų rinkinį išskaido į dvi grupes daugiau nei vienu būdu (0 ir 4, 1 ir 3 ar 2 ir 2). Kai dydžių negalima palyginti tiesiogiai, pasitelkia trečią daiktą (sutartinį matą). Kelių dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti aukštesniojo ir aukščiausiojo laipsnio būdvardžius (ilgesnis, ilgiausias ir pan.). Nematuodamas gali pasakyti, kuris iš dviejų pažįstamų objektų sunkesnis, aukštesnis. Atpažįsta skritulį, kvadratą, trikampį, kubą, rutulį, bando šias figūras apibūdinti, palyginti. Susieja trimatę figūrą su jos atvaizdu plokštumoje. Popieriaus lape atvaizduoja kelių matomų daiktų išdėstymą, apibūdina jų vietą, padėtį vienas kito atžvilgiu. Juda žodžiu nusakyta ar rodyklėmis pažymėta kryptimi. Atranda dviejų pasikartojančių elementų grupę sekoje, sukuria tokio paties modelio seką iš kitų elementų.	Įvardija skaičius nuo 0 iki 9, atpažįsta skaitmenis, juos parašo, susieja su daiktų skaičiumi. Pradeda suprasti, ką reiškia skaičius sudėti ir atimti 5 ribose. Mokosi sujungti ir išskaidyti kiekį 5-ių objektų grupėje (0 ir 5, 2 ir 3 ar 4 ir 1). Kai dydžių negalima palyginti tiesiogiai, pasitelkia trečią daiktą (sutartinį matą). Atpažįsta ir pavadina, suranda aplinkoje skritulį, kvadratą, trikampį, kubą, rutulį. Popieriaus lape atvaizduoja kelių matomų daiktų išdėstymą. Juda rodyklėmis pažymėta kryptimi. Apibūdina, kaip vienas kito atžvilgiu yra išsidėstę matomi daiktai. Atranda dviejų pasikartojančių elementų grupę sekoje, sukuria tokio paties modelio seką iš kitų elementų.
6 –asis žingsnis. Nuosekliai įvardija skaičius nuo 0 iki 10, juos parašo skaitmenimis. Paduoda tikslų daiktų skaičių, kai jų yra daugiau nei 5; pasako, kiek jų yra daugiau už 5 ir kelių trūksta iki 10. Atlieka sudėties ir atimties veiksmus 7-ių ribose. Žymi, skaičiuoja, vaizduoja duomenis, naudojasi grafiniais jų vaizdais spręsdamas problemas. Kalbėdamas apie ateities įvykius, pradeda vartoti žodžius: būtinai, tikrai įvyks; gali būti, įmanoma, kad įvyks; taip negali būti, niekada neįvyks. Palygina du tris mažai besiskiriančius išmatuojamus dydžius, randa žodžių nedideliam jų skirtumui apibūdinti (šiek tiek didesnis, truputį ilgesnis, beveik vienodi, panašaus aukščio ir pan.). Apibūdindamas aplinkos objektus, vartoja bent penkis dvimačių ir trimačių figūrų pavadinimus (skritulys, kvadratas, trikampis, kubas, rutulys). Žinomas figūras pavadina taisyklingai, nepriklausomai nuo jų padėties ar dydžio. Atrenka figūrai sukomponuoti reikalingas detales ir jas tinkamai sudėlioja. Apibūdina, kaip vienas kito atžvilgiu yra išsidėstę matomi daiktai. Išgirdęs ar pamatęs judėjimo su krypties pakeitimu planą, jį iš atminties įvykdo, atkuria, geba pasakyti ir bando pavaizduoti, kaip reikėtų sugrįžti (judėti atbuline tvarka). Nukopijuoja, pratęsia, sukuria seką iš dviejų pasi-	Įvardija skaičius nuo 0 iki 10, atpažįsta skaitmenis, juos susieja su daiktų skaičiumi, parašo. Atskaičiuoja tikslų daiktų skaičių, pasako, kiek jų yra daugiau ar mažiau už nurodytą skaičių ir kelių trūksta iki 10. Mokosi sudėties ir atimties veiksmų 7 ribose. Kalbėdamas apie ateities įvykius, pradeda vartoti gestus: bus, nebus. Mokytojo padedami lygina du tris mažai besiskiriančius išmatuojamus dydžius, randa žodžių/gestų nedideliam jų skirtumui apibūdinti (truputį didesnis, truputį ilgesnis, beveik vienodi, panašaus aukščio ir pan.). Atpažįsta dvimates ir trimates figūras ir suranda jų pavadinimus kortelėse (skritulys, kvadratas, trikampis, kubas, rutulys). Žinomas figūras pavadina, nepriklausomai nuo jų padėties ar dydžio. Figūrai sukomponuoti atrenka reikalingas detales ir jas tinkamai sudėlioja. Pasako kaip vienas kito atžvilgiu yra išsidėstę matomi daiktai. Pamatęs judėjimo planą, jį įvykdo, eina nurodyta kryptimi ir grįžta atgal. Nukopijuoja, pratęsia, sukuria seką iš dviejų pasikartojančių elementų.

kartojančių elementų.	

56. Ugdymosi kontekstai: tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, universalaus dizaino mokymuisi kontekstai. Galėdami rinktis alternatyvius pažinimo ir mokymosi būdus, vaikai veikia savo tempu, pagal savo galias ir mokosi vieni iš kitų. Patys spėlioja, ieško atsakymų į kylančius klausimus, tyrinėjimais grindžia savo sprendimus.

57. Mokytojo vaidmuo ir ugdymo strategijos: mokytojas kuria ugdymo(si) aplinką, pažadinančią vaikų smalsumą, kviečiančią tyrinėti ir atrasti. Sudaro sąlygas vaikams tyrinėti įvairias būdais. Skatina vaikus reflektuoti savo atliktą veiklą ir jos rezultatą.

58. Ugdymo(si) būdai: paveikslėliai, kortelės, patirtinė veikla - tyrinėjimai, eksperimentai, veikimas su priemonėmis, diskusijos, įgytos patirties reflektavimas.

59. Skaitmeninis sumanumas.	
59.1. Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas.	
59.2. Esminiai gebėjimai. Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.	
Pasiekimų žingsniai	**Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)**
1 –asis žingsnis. Stebi išmaniųjų žaislų judėjimą, siekia jų rankomis, klausosi jų skleidžiamų garsų (pvz., kūdikių karuselė).	Stebi išmaniuosius žaislus, siekia jų rankomis.
2 –asis žingsnis. Susidomi grupėje esančiais išmaniaisiais žaislais be ekranų, spaudo, liečia, purto ir kt. siekdamas efekto. Žaisdamas pradeda paeiliui atlikti dviejų vaikui suprantamų veiksmų sekas (pvz., trepsėti ir ploti).	Tyrinėdamas aplinką, domisi grupėje esančiais įvairiais jo amžių atitinkančiais išmaniaisiais daiktais be ekranų (žaislais, robotukais, kt.). Žaisdamas atlieka 2 nesudėtingų veiksmų sekas.
3 –asis žingsnis. Žaidžia mokyklos aplinkoje esančiais įvairiais išmaniaisiais žaislais be ekranų (pvz., robotukais), naudodamas pagrindines jų paleidimo ir veikimo funkcijas. Žodžiais, garsažodžiais, veiksmais parodo kasdienių darbų ir veiklų atlikimo žingsnių eiliškumą, atlieka mokytojo ar kitų vaikų sakomas komandas. Pradeda laikytis išmaniųjų žaislų, daiktų paprasčiausių saugaus naudojimo taisyklių.	Žaidžia grupėje esančiais įvairiais, jų amžių atitinkančiais, išmaniaisiais daiktais be ekranų (žaislais, robotukais, kt.), juos įjungia ir išjungia. Atlieka mokytojo ar kitų vaikų sakomas/rodomas komandas, veiksmais parodo kasdienių darbų ir veiklų atlikimo eigą. Pratinasi saugiai naudotis išmaniaisiais žaislais.
4 –asis žingsnis. Atliepia, komentuoja įvairiomis formomis (vaizdo, garso įrašai, animacijos) pateikiamą informaciją. Vartoja kai kuriuos su technologijų naudojimu susijusius žodžius, pasakoja apie interaktyvią knygelę, programėlę, žaidimą. Mokytojo padedamas naudoja skaitmeninį fotoaparatą savo patirčiai ir aplinkiniam pasauliui fiksuoti, pradeda naudoti paprastas programėles piešimui, garsui, vaizdui įrašyti ir paleisti. Supranta ir atlieka grafiniais simboliais ir ob-	Mokytojų padedamas, pradeda naudotis skaitmeninėmis technologijomis žaisdamas ir pažindamas aplinką. Domisi interaktyviomis knygelėmis, programėlėmis, žaidimais, vartoja su technologijomis susijusius žodžius/gestus. Žaisdamas, tyrinėdamas objektus, reiškinius mokytojo padedamas naudoja turimas skaitmenines priemones. Per įvairias praktines veiklas susipažįsta su nurodymo, komandos sąvoka. Atlieka kitų sa-

jektais žymimas komandas. Mokytojui prižiūrint ir padedant bando su kitais bendrauti skaitmeninėmis technologijomis.	komus nurodymus, komandas, mokosi komandas pateikti vaizdiniais, kitais simboliais bei atlikti jais žymimus veiksmus. Mokytojo padedamas ir prižiūrimas, tikslingai bendrauja su kitais.
5 –asis žingsnis. Mokytojo padedamas ir prižiūrimas naudojasi įvairių išmaniųjų įrenginių valdymo priemonėmis (pele, jutikliniu ekranu, klaviatūra), informacinėmis svetainėmis tyrinėjimams ir kt. ugdomajai veiklai. Naudoja įvairias technologijas (fotografavimą, skaitmeninį piešimą, garso įrašų darymą) skaitmeniniam turiniui kurti. Dėlioja vaizdiniais simboliais ar objektais pateiktas komandas, sudarydamas rišlią veiksmų seką. Nusako, kaip nuosekliai, žingsnis po žingsnio pavyko pasiekti rezultatą. Išbando užrašytas veiksmų sekas žaidybinėje programavimo aplinkoje. Paaiškina ir suaugusiojo padedamas laikosi pagrindinių bendravimo ir saugaus naudojimosi skaitmeniniais įrenginiais taisyklių.	Padedamas ir prižiūrimas mokytojo, veikloje naudojasi įvairių išmaniųjų įrenginių valdymo priemonėmis (pele, jutikliniu ekranu, klaviatūra). Naudoja įvairias turimas technologijas skaitmeniniam turiniui kurti. Žaisdamas mokosi komandas dėlioti simboliais ar objektais, su programavimo aplinkomis susipažįsta dėliodamas komandų blokų sekas ir jas vykdydamas. Mokytojo padedamas programuodamas nesudėtingas animacijas programavimo aplinkose, nuosekliai atlieka veiksmus, atpažįsta kartojamus veiksmus. Suaugusiojo padedamas laikosi pagrindinių bendravimo ir saugaus naudojimosi skaitmeniniais įrenginiais taisyklių.
6 –asis žingsnis. Mokytojo prižiūrimas pasirenka ir naudoja pagal amžių tinkamas interneto svetaines, programėles, kad galėtų atlikti projektines veiklas, kūrybines užduotis. Įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, derina bent dvi mokytojo pasiūlytas vaiko gebėjimus atitinkančias skaitmenines priemones (fotografavimo, piešimo, nuotraukų apdorojimo, garso įrašymo), skirtingus turinio tipus (vaizdą, judantį vaizdą, garsą, tekstą). Domisi kitų ir dalinasi savo sukurtu skaitmeniniu turiniu. Programavimo aplinkose kuria ir vykdo paprastas komandų sekas. Pradeda suprasti, kaip valdomi robotai, išbandydamas sudarytą paprastą programą atpažįsta klaidas ir koreguoja veiksmų seką. Supranta pagrindines skaitmeninio turinio (pvz., nuotraukų, piešinių, vaizdo įrašų) saugaus dalinimosi taisykles.	Mokytojo prižiūrimas ugdomojoje veikloje pasirenka ir naudoja pagal amžių tinkamas interneto svetaines, programėles. Mokytojo padedamas atranda nesudėtingo skaitmeninio turinio kūrimo galimybes (piešimas, fotografavimas, garso ir vaizdo įrašas), skirtingus turinio tipus (vaizdą, judantį vaizdą, garsą, tekstą). Domisi kitų ir dalinasi savo sukurtu skaitmeniniu turiniu. Programavimo aplinkose kuria, užrašo ir vykdo paprastas komandų sekas, jei nepavyko pasiekti norimą rezultatą, pakoreguoja veiksmų seką ir bando iš naujo. Susipažįsta su pagrindinėmis skaitmeninio turinio (pvz., nuotraukų, piešinių, vaizdo įrašų) saugaus dalinimosi taisyklėmis.

60. Ugdymosi kontekstai: tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, realių ir virtualių aplinkų kontekstai. Vaikai įtraukiami į aplinkos tyrinėjimus. Skatinami atrasti, išbandyti įvairius pažinimo ir mokymo(si) būdus. Patys spėlioja, ieško atsakymų į kylančius klausimus, tyrinėjimais grindžia savo sprendimus. Papildomi ir praplečiami realybės kontekstai alternatyviomis skaitmeninėmis priemonėmis, plėtojančiomis vaikų skaitmeninį sumanumą, informacinį mąstymą. Kuriami realios ir virtualios aplinkos sąveikomis grindžiami kontekstai, aplinkas saikingai ir saugiai papildant skaitmeninėmis priemonėmis bei įranga, prioritetą teikiant patirtiniam realių objektų ir reiškinių tyrinėjimui, kūrybiškumui, socialinėms sąveikoms.

61. Mokytojo vaidmuo ir ugdymo strategijos: mokytojas parenka aktualias, prasmingas, vaikų amžiui pritaikytas skaitmeninių technologijų priemones – robotukus, išmanius žaislus, skaitmeninius žaidimus ir kitas programėles ir kt.

62. Ugdymo(si) būdai: paveikslėliai, kortelės, daiktų tyrinėjimas, žaidimai su informacinių technologijų priemonėmis, informacinių technologijų priemonių naudojimas informacijos paieškai.

<table>
<tr><td colspan="2">63. Kalbų supratimas.</td></tr>
<tr><td colspan="2">63.1. Vertybinė nuostata. Domisi žodiniais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausyti ir suprasti kitą.</td></tr>
<tr><td colspan="2">63.2. Esminiai gebėjimai. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmes, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.</td></tr>
<tr><td>Pasiekimų žingsniai</td><td>Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)</td></tr>
<tr><td>1 –asis žingsnis.
Reaguoja į žodinį ir nežodinį bendravimą, dalyvauja abipusėje sąveikoje: palaiko akių kontaktą, akimis ieško garsų šaltinio, trumpam sutelkia dėmesį, šypsosi, keičiasi veido išraiškomis ir garsais, emocijomis reaguoja į skirtingas intonacijas.
Atpažįsta ir reaguoja į aplinkoje pasikartojančius garsus, ritmus, judesius, vaizdus.
Palankiai reaguoja į knygelių skaitymą (vartymą), jas liečia, deda į burną, vartinėja, žiūrinėja, emocingai reaguoja į pažįstamus žmonių, gyvūnų ar daiktų paveikslėlius. Reaguoja į pasikartojantį muzikinių kūrinių ritmą, žaidinimus.</td><td>Stebi aplinkinių veido mimiką, gestus, kūno kalbą, pamažu įgydamas vis gilėjantį nežodinės kalbos suvokimą. Stebi ir reaguoja į aplinkoje pasikartojančius judesius, vaizdus. Su mokytoju varto knygeles, jas liečia, deda į burną, vartinėja, žiūrinėja, emocingai reaguoja į pažįstamus žmonių, gyvūnų ar daiktų paveikslėlius, tapšnoja juos pirštais.</td></tr>
<tr><td>2 –asis žingsnis.
Klausosi ir mimika, gestais, kalba reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą, supranta ir reaguoja į artimiausios aplinkos daiktų pavadinimus, paprašytas atlieka jam žinomą veiksmą; supranta 2–3 žodžių vientisinius sakinius ir klausimus; po kelių pakartojimų įsidėmi paprastus naujus žodžius.
Reaguoja į žodžių skambesį ir pasikartojamumą, kontrastingus garsus, spalvas, formas, dydžius, judesius.
Pradeda atpažinti mėgstamas knygeles, nori, kad jas paskaitytų; pats varto ir žiūrinėja knygeles, parodo suaugusiojo įvardytus objektus paveikslėliuose; stebi rašančiuosius, bando palikti ženklus popieriuje, smėlyje.
Supranta girdimus nesudėtingus trumpus tekstukus: įsitraukia į žaidinimus, kartoja dainelių, skanduočių skiemenis, žodžius, emocijomis ir judesiais atliepia eilėraščio tekstą ir pasakojimą.</td><td>Mimika, gestais reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą, supranta dažnai vartojamus daiktų pavadinimus, paprašytas atlieka jam žinomą veiksmą.
Po kelių pakartojimų įsidėmi paprastus naujus gestus / žodžius. Supranta dažnai vartojamus gestus/žodžius. Pradeda atpažinti mėgstamas knygeles, neša jas mokytojui, nori, kad jas paskaitytų, pats varto ir žiūrinėja knygeles, parodo mokytojo įvardytus objektus paveikslėliuose. Stebi rašančiuosius, bando palikti ženklus popieriuje, smėlyje. Supažindinamas su pirštų abėcėle ir mokosi keletą daktilinių ženklų.</td></tr>
<tr><td>3 –asis žingsnis.
Trumpam susikaupia klausydamas suaugusiojo ar kitų vaikų; supranta ir reaguoja į dažnai var-</td><td>Stebėdami mokytoją trumpam susikaupia. Supranta dažnai vartojamus veiksmų ir daikto ypatybių pavadinimus. Supranta klausimus:</td></tr>
</table>

tojamus veiksmų ir ypatybių pavadinimus, 3–4 žodžių sakinius, klausimus, kurie prasideda žodžiais: „kas“, „ką“, „kur“, „kiek“, du vienas paskui kitą sekančius prašymus; greitai mokosi naujų žodžių. Reaguoja į išgirstus ritmo darinius, intonavimą, supranta kūno kalbą, mimiką, dažnai naudojamų gestų, simbolinių paveikslėlių, ženklų prasmę. Varto knygeles, skiria paveikslėlius nuo teksto, klausia, kas parašyta arba prašo paskaityti, geba sieti paveikslėliuose vaizduojamus objektus su konkrečiais aplinkos daiktais. Stengiasi išklausyti trumpus skaitomus, pasakojamus ar dainuojamus tekstus, girdėto kūrinio prasmę atskleidžia vaidindamas, žaisdamas ar pasakydamas keletą žodžių.	„kas“, „ką veikia“ „kur“, „kiek“, du vienas paskui kitą sekančius prašymus, mokosi naujų gestų / žodžių. Varto knygeles, sieja paveikslėliuose vaizduojamus objektus su konkrečiais aplinkos daiktais. Stebi trumpus gestų kalba arba skaitomus pasakojamus, bando kūrinio prasmę atskleisti vaidindamas, žaisdamas ar pasakydamas keletą gestų / žodžių. Mokosi daktilinių ženklų, bando pirštų abėcėle parašyti savo vardą ir pagal temas mokomus žodžius.
4 –asis žingsnis. Išklauso, supranta ir reaguoja į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas įvairiose komunikacinėse situacijose; supranta ir reaguoja į klausimus, kurie prasideda žodžiais: „kodėl“, „kaip“, „koks“, kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus; atpažįsta, kai kalbama ne gimtąja kalba. Supranta tą pačią mintį, idėją, jausmą, išreikštą skirtingais būdais: vaizdiniu arba garso kūriniu, kūno kalba, žodine ir simboline raiška. Domisi rašytinės kalbos elementais ir atkreipia dėmesį į juos savo aplinkoje; atpažįsta vieną kitą raidę ar skaitmenį, pirmąją savo vardo raidę; vaizduoja, kad skaito knygą, iš paveikslėlių supranta arba prisimena knygos turinį. Klausosi tiesiogiai atliekamų ir įrašytų, skaitomų, pasakojamų, deklamuojamų ir dainuojamų kūrinių, įvairaus stiliaus ir turinio tekstų (meninių, informacinių) apie aplinką, įvykius, reiškinius, atsimena kai kuriuos juose minimus įvykius ir juos perteikia skirtingais raiškos būdais.	Supranta ir reaguoja į tai, ką jam sako, aiškina mokytojas. Supranta klausimus: „kodėl“, „kaip“, „koks“, ir kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus. Supranta jausmą, išreikštą skirtingais būdais: vaizdiniu, kūno kalba, gestų / žodine kalba ir simboline raiška. Domisi rašytine kalba atkreipia dėmesį į aplinkoje parašytus žodžius. Atpažįsta raides ar skaitmenis, atpažįsta savo ir grupės draugų vardus, pagal temas mokomus žodžius. Vaizduoja, kad skaito knygą, iš paveikslėlių supranta knygos turinį. Stebi skaitomų, pasakojamų tekstų apie aplinką, įvykius, reiškinius, atsimena kai kuriuos juose minimus įvykius ir juos perteikia skirtingais raiškos būdais.
5 –asis žingsnis. Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, veikė ar veiks, kas vyksta, vyko ar vyks, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja; laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis įvaldytų kalbos taisyklių; pateikia atsakymus į konkrečius klausimus nurodydamas detales kas, ką, kada ar kur; bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, žaistus žaidimus, skaitytas knygas; papasakoja 2–3 pagrindinius įvykius iš gerai žinomos istorijos, išlaikydamas jų eiliškumą;	Gestais / žodžiais kalba apie tai, ką žino, veikia, veikė ar veiks, kas vyksta, vyko ar vyks, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. Atsako į konkrečius klausimus nurodydamas detales kas, kada, kur, ką veikia. Kalba apie matytus animacinius filmus, žaidimus, papasakoja 2–3 pagrindinius įvykius iš gerai žinomos istorijos, išlaikydamas jų eiliškumą, geba atsakyti į klausimus apie jam skaitytą / pasakotą tekstą. Bando perteikti informaciją piešiniu, kopijuodamas arba užrašydamas raides, žodžius. Mokytojo padedamas braižo ir aiškina pa-

geba atsakyti į klausimus apie jam skaitytą tekstą. Supranta rašymo tikslus, bando perteikti informaciją piešiniu, kopijuodamas arba užrašydamas raides, simbolius ar žodžius; kuria savo ženklus ir simbolius; braižo ir aiškina paprastus planus, schemas.	prastus planus, schemas.
6 –asis žingsnis. Atsižvelgdamas į bendravimo tikslą ir situaciją, išsako savo patirtį, norus, svajones, pasiūlymus, svarstymus, aiškinasi, diskutuoja; vartoja mandagumo ir vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.); klausinėja apie tai, ką išgirdo, matė, pajautė, sužinojo, sprendžia problemas; tinkamai pradeda, plėtoja, keičia ir baigia pokalbį; bando komunikuoti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. Kuria, pasakoja istorijas pagal paveikslėlių seką, nuosekliai paminėdamas pagrindinius įvykius, atpasakoja girdėtas istorijas, pritaiko girdėtų siužetų fragmentus žaidimų scenarijuose, meninėje veikloje; keliais būdvardžiais apibūdina istorijų veikėjus; perpasakoja informaciją iš įvairaus žanro knygų. Kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, spausdintinėmis raidėmis rašo savo vardą, kelis žodžius.	Išsako savo patirtį, norus, vartoja mandagumo gestus / žodžius, klausinėja apie tai, ką išgirdo, matė, pajautė, sužinojo. Sudeda žinomas istorijas, pasakas iš paveikslėlių, išlaikydamas jų seką, pasakoja paminėdamas pagrindinius įvykius, pritaiko siužetų fragmentus žaidimų scenarijuose, meninėje veikloje. Spausdintinėmis raidėmis kopijuoja, savarankiškai rašo mokamus žodžius, savo vardą ir kitą.

64. Ugdymosi kontekstai: kalbų įvairovės, universalaus dizaino mokymuisi kontekstai. Kurti ir palaikyti aplinkos sąlygas, palankias rastis ir plėtotis skirtingiems vaikų komunikavimo būdams. . Kuriant kontekstą pasinaudojama skaitmeninių technologijų teikiamomis galimybėmis ir kalbą ugdančiomis vaizdinėmis priemonėmis, taip pat kasdienėmis komunikacinėmis situacijomis, kylančiomis vidaus ir lauko aplinkose. Vaikai veikia savo tempu, pagal savo galias.

65. Mokytojo vaidmuo ir ugdymo strategijos: mokytojas skaito, pasakoja siūlo įvairias veiklas, kurios su vaiku aptariamos jų vyksmo metu.

66. Ugdymo(si) būdai: paveikslėliai, kortelės, skaitmeninės technologijos ir jų teikiamos galimybės.

67. Tyrinėjimas.	
67.1. Vertybinė nuostata. Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja.	
67.2. Esminiai gebėjimai. Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	
Pasiekimų žingsniai	**Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)**
1 –asis žingsnis. Reaguoja į tai, kas vyksta aplinkui; siekia, ropoja, eina link sudominusių daiktų ar reiškinių. Deda į burną, uodžia, stengiasi pamatyti, išgirsti, paliesti, paimti žaislus ir kitus daiktus; guguoja ir tyrinėja savo balsą; eksperimentuoja judesiu. Emocijomis, veido išraiška, judesiais, garsu pa-	Siekia paimti žaislus ir daiktus, juos liečia, apžiūrinėja. Juda, kartoja judesius, ropoja link sudominusių daiktų, žaislų ima juos, kiša į burna, uosto. Veido išraiška, kūno kalba parodo tyrinėjimo džiaugsmą arba nepasitenkinimą.

rodo tyrinėjimo džiaugsmą.	
2 –asis žingsnis. Prašo ar parodo, koks daiktas domina, ką norėtų paliesti, tyrinėti, žaisti, ką klausyti. Išbando naujus tyrinėjimo būdus; tyrinėdamas pasitelkia visus pojūčius: stebi, liečia, uosto, ragauja, klausosi; tyrinėja savo kūną ir jo galimybes, skirtingas medžiagų faktūras, išbando žaislus ir daiktus. Naujus tyrinėjimo būdus ir patirtis spontaniškai pradeda naudoti kituose kontekstuose.	Tyrinėja, kas yra aplinkui, parodo, koks daiktas jį domina. Išbando naujus tyrinėjimo būdus: apžiūrinėja daiktus, žaislus, liečia, uosto, ragauja. Stebi ir tyrinėja savo kūną ir jo galimybes.
3 –asis žingsnis. Smalsauja, stebisi; atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis; stebi ir bando aiškintis, kas tai yra, kaip tai veikia, vyksta. Fantazuoja ir eksperimentuoja su gamtine medžiaga, formomis, dydžiais, kiekiais, spalvomis, judesiu, mimika, garsais ir intonacija; tyrinėdamas atranda naujus veikimo būdus. Pamėgdžiodamas suaugusįjį ilgesnį laiką įsitraukia į tyrinėjimo veiklas; džiaugiasi tyrinėjimo atradimu, rezultatą rodo kitiems.	Smalsauja, stebisi, atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis. Stebi ir bando aiškintis, kas tai yra, kaip tai veikia, vyksta. Eksperimentuoja su įvairių tekstūrų daiktais, gamtine medžiaga juos liesdamas, spausdamas, trindamas, rūšiuoja ir lygina įvairių formų, dydžių ir kiekių, spalvų daiktus. Eksperimentuoja savo kūno judesiais, tyrinėja veido išraiškas, rodydamas skirtingas emocijas. Pamėgdžiodamas suaugusįjį ilgesnį laiką įsitraukia į tyrinėjimo veiklas, džiaugiasi tyrinėjimo atradimu, rezultatą rodo kitiems.
4 –asis žingsnis. Kelia klausimus, spėlioja, padedamas numato tiriamosios veiklos eigą, rezultatus. Tyrinėdamas aplinkos objektus ir reiškinius, savo ir kitų veiklos elementus, temas ir siužetus, remiasi patirtimi ir vaizduote. Padedamas pasirenka eksperimentavimui reikalingas priemones ir medžiagas. Pasako, ką veikė, ką atrado; įvardija, kokias priemones ar medžiagas pasirinko tyrinėjimui.	Užduoda klausimus, savo veiksmais bando atrasti atsakymus, mokytojo padedamas bando atrasti priežasties ir pasekmės ryšius. Renkasi objektus ar reiškinius, kuriuos nori tyrinėti. Eksperimentuoja tol, kol pasiekia rezultatą ar išsiaiškina, kaip veikia, ir įvardija gestais/žodžiais ar parodo veiksmu. Dalijasi atradimais naudodamas gestus / žodžius ar piešinius, pasako, ką veikė, ką atrado, įvardija, kokias priemones ar medžiagas pasirinko tyrinėjimui.
5 –asis žingsnis. Atskleidžia savo interesus, tikslingai keldamas klausimus apie gyvosios ir negyvosios gamtos bei žmogaus sukurtus objektus, reiškinius, jų požymius. Domisi nedaiktinių reiškinių (pvz., garsų, judesių) paskirtimi ir estetika. Stebėdamas, eksperimentuodamas išsiaiškina objektų požymius, medžiagų savybes, skaidydamas ir jungdamas aiškinasi objektų sandarą, išbandydamas atranda objektų paskirtį, lygindamas ir gretindamas ieško panašumų ar skirtumų tarp objektų ir reiškinių, įžvelgia ryšį tarp objekto sandaros ir paskirties. Paaiškina, kad tyrinėjant su daiktais, medžiagomis, augalais, gyvūnais reikia elgtis atsargiai;	Tyrinėja, aiškinasi, kas ir kaip vyksta gamtoje, pastebi gyvosios ir negyvosios gamtos vienovę. Eksperimentuoja, aiškinasi objektų požymius, kelia klausimus apie gamtos bei žmogaus sukurtus objektus, domisi jų savybėmis, lygindamas ir gretindamas ieško panašumų ir skirtumų, juos grupuoja. Dalyvauja, stebi, kai atliekami bandymai, pats bando. Supranta, kad tyrinėjant su daiktais, medžiagomis, augalais, reikia elgtis atsargiai.

kalbėdamas apie tyrinėjimą remiasi jo rezultatais; apibūdina tyrinėjamų objektų požymius, panašumus ir skirtumus; savo stebinius palygina su kitų stebiniais, kartais susieja skirtingus pastebėjimus.	
6 –asis žingsnis. Domisi daiktų ir reiškinių savybėmis, tyrinėja, kaip auga augalai ir gyvūnai, kaip auga ir keičiasi jis pats; kaip žmonės gyveno seniau ir kaip gyvena dabar; kaip jie gyvena kitose šalyse, kuo jie panašūs ir kuo skiriasi. Lygina daiktus, medžiagas, augalus, gyvūnus, žmones, atsižvelgdamas į jų požymius, savybes; objektus ir reiškinius tikslingai grupuoja; iš pasiūlytų įrankių, priemonių, medžiagų pasirenka reikiamas tyrinėjimui. Samprotauja apie tai, ką pajuto, patyrė, atrado, sužinojo; remdamasis tyrinėjimo rezultatais kelia klausimus; siūlo idėjas, ką dar būtų galima tyrinėti.	Domisi aplinka, mėgsta stebėti, kaip auga augalai, kaip elgiasi gyvūnai, noriai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja, iš kokių medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami. Tyrinėja savo ir juos supančių žmonių gyvenimą dabar ir seniau, kitose šalyse, kuo jie panašūs ir kuo skiriasi. Tyrinėdamas lygina daiktus, medžiagas, augalus, gyvūnus, žmones, atsižvelgdamas į jų požymius, savybes, objektus ir reiškinius tikslingai grupuoja. Dalinasi informacija apie tai ką sužinojo, ką atrado, kelia tolesnius klausimus.

68. Ugdymosi kontekstai tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, universalaus dizaino mokymuisi, žaismės kontekstai. Vaikai įtraukiami į aplinkos tyrinėjimus. Skatinami atrasti, išbandyti įvairius pažinimo ir mokymo(si) būdus. Patys spėlioja, ieško atsakymų į kylančius klausimus, ieško sprendimo būdų. Atsakymų paieška vyksta spontaniškai, naudojant sukurtame kontekste esančias tyrinėjimo priemones ir medžiagas. Vaikų veikimui tikslingai išnaudojamos lauko tyrinėjimo erdvės. Suteikiama galimybė pasirinkti veiklas ir priemones, siekiant numatyto rezultato, vaikai veikia savo tempu, pagal savo galias.

69. Mokytojo vaidmuo ir ugdymo strategijos: mokytojas kuria ugdymo(si) aplinką, pažadinančią vaikų smalsumą, kviečiančią tyrinėti ir atrasti.

70. Ugdymo(si) būdai: paveikslėliai, kortelės, patirtinė veikla - tyrinėjimai, bandymai, stebėjimai, eksperimentai, veikimas su priemonėmis, diskusijos, įgytos patirties reflektavimas.

71. Problemų sprendimas.	
71.1. Vertybinė nuostata. Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas.	
72.2. Esminiai gebėjimai. Geba atpažinti ir įvardyti iššūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir drauge su kitais ieško iššūkio įveikos, problemos sprendimo būdų, apsvarsto ir pasirenka tinkamus konkrečiai situacijai, įvertina priimtų sprendimų pasekmes.	
Pasiekimų žingsniai	**Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)**
1 –asis žingsnis. Balsu, mimika, gestais parodo, jei kažkas vyksta ne taip, kaip vaikui buvo įprasta. Pakartoja nepasisekusį veiksmą, jį keičia, kad pasiektų laukiamą rezultatą. Ieško suaugusiojo ar vyresnio vaiko pagalbos. Emocine reakcija, mimika, kūno judesiais parodo, kad jam pavyko (nepavyko).	Kūno kalba, mimika, gestais parodo suaugusiajam, kad kažkas vyksta ne taip. Bando kelis kartus atlikti tą patį veiksmą, nepasisekus ieško pagalbos. Mimika, kūno judesiais parodo, kad jam pavyko (nepavyko). Kai pavyksta, džiaugsmą išreiškia emocijomis.
2 –asis žingsnis. Susidūręs su nauja, neįprasta situacija padedamas suaugusiojo sutelkia dėmesį į problemą. Pritaiko jau žinomus veikimo būdus. Nebijo ban-	Susidūręs su sudėtinga veikla, kliūtimi, išbando jau žinomus veikimo būdus. Stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti ir

dyti, pasirenka iš kelių suaugusiojo pasiūlytų sprendimo būdų. Stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi suaugusieji ar kiti vaikai ir išbando jų taikomus būdus. Stebi savo taikomų veiksmų pasekmes ir pasirenka tinkamus veiksmus problemai išspręsti.	išbando jų naudojamus būdus. Nepavykus įveikti kliūties, meta veiklą arba laukia pagalbos.
3 –asis žingsnis. Susidūręs su kliūtimi, žodžiais, mimika ir kūno kalba parodo suaugusiajam, su kokia problema susidūrė. Bando savarankiškai spręsti kasdienes problemas. Nepavykus stebi, kaip tai daro kiti ir išbando jų taikomus problemų sprendimo būdus arba kreipiasi pagalbos į suaugusįjį. Atsižvelgia į ankstesnę patirtį ir taiso, tobulina sprendimą.	Imasi veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes. Susidūręs su kliūtimi, kelis kartus iš eilės bando atlikti tą patį veiksmą, nepavykus kreipiasi pagalbos. Atsižvelgdamas į ankstesnę patirtį ir taiso, tobulina sprendimą.
4 –asis žingsnis. Pasako, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. Bando apibūdinti problemą. Nori problemą įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus, pradeda atsitiktinį eksperimentavimą, bandymus. Orientuodamasis į įsivaizduojamą problemos sprendimo rezultatą, renkasi veikimo būdus ir priemones. Dalinasi mintimis apie problemos sprendimą. Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisekus veiklos nemeta, o pradeda veikti iš naujo arba ją keičia.	Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. Bando žinomais būdais įveikti kliūtį kol pavyksta arba sugalvoja kitaip. Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus. Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus, nepasisekus veiklos nemeta, o pradeda veikti iš naujo.
5 –asis žingsnis. Dažnai atpažįsta kasdienes ir mažiau įprastas problemas. Retsykiais pats ieško iššūkių, aktyviai bando įveikti pasitaikančius sunkumus. Pasitikrina, kaip suprato problemą apie ją kalbėdamas ir užduodamas klausimus. Ieško priimtinų bendrų sprendimų kartu su kitais, siūlo sprendimo būdus kitiems, sugeba atpažinti išorinius trikdžius ir atsiriboti nuo jų veikdamas, išbando sprendimo būdų alternatyvas. Spręsdamas problemą samprotauja, kas pavyko (nepavyko), ką galima daryti toliau ar kitaip.	Atpažįsta kasdienes ir mažiau įprastas problemas, bando jas įveikti. Susidūręs su nauja problema, taiko turimas žinias ir patirtį. Pasirenka tinkamiausią sprendimą iš kelių galimų, tariasi su kitais, siūlo ir priima pagalbą. Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti kitaip toliau.
6 –asis žingsnis. Atpažįsta ir natūraliai priima sudėtingą veiklą, kliūtis, sunkumus ar problemas, yra nusiteikęs jas savarankiškai ar drauge su kitais įveikti. Susidūręs su nauja problema, taiko turimas žinias ir patirtį, pradeda problemą vertinti iš skirtingų perspektyvų. Pasirenka tinkamiausią sprendimą iš kelių galimų, tariasi su kitais, siūlo ir priima pagalbą. Stebi, aptaria ir atsižvelgia į priimtų sprendimų pasekmes.	Atpažįsta, su kokiu sunkumu ar problema susidūrė. Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų. Nepasisekus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities arba prašo kito pagalbos.

72. Ugdymosi kontekstai: tyrinėjimo ir gilaus mokymo(si) kontekstas. Atsakymų paieška, problemų sprendimas vyksta spontaniškai, tyrinėjant sukurtame kontekste esančias priemones, medžiagas, jų veikimą.

73. Mokytojo vaidmuo ir ugdymo strategijos: Mokytojas pastebi vaikų interesus, poreikius, palaiko jų susidomėjimą dėmesio atkreipimo ženklais, pritarimu, keldamas mąstyti skatinančius klausimus, suteikdamas grįžtamąjį ryšį.

74. Ugdymo(si) būdai: paveikslėliai, kortelės, statymas, konstravimas iš žaislų, buities daiktų, medžiagų, įvairių geometrinių, figūrų, buities daiktų, gamtinės medžiagos dėliojimas, piešimas.

<table>
<tr><td colspan="2">75. Mokėjimas mokytis.</td></tr>
<tr><td colspan="2">75.1. Vertybinė nuostata. Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko.</td></tr>
<tr><td colspan="2">75.2. Esminiai gebėjimai. Geba mokytis ir pradeda valdyti savo mokymosi veiklą, smalsauja, įsitraukia į savo sumanytas ir kitų pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir koreguoja savo veiklos procesą bei rezultatus.</td></tr>
<tr><td>Pasiekimų žingsniai</td><td>Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)</td></tr>
<tr><td>1 –asis žingsnis.
Parodo susidomėjimą aplinka, nukreipdamas žvilgsnį, suklusdamas, lytėdamas.
Veikia reaguodamas į aplinkinių reakcijas. Kartoja spontaniškai pasiektą rezultatą.
Emocijomis reaguoja į atliekamus veiksmus, veiklas.</td><td>Rodo susidomėjimą aplinka, reaguoja į kalbinimą, mimiką, žaislus, daiktus. Stebi, mėgdžioja aplinkinių reakcijas. Siekia išgauti spontaniškai pasiektą rezultatą. Emocingai reaguoja į atliekamus veiksmus, veiklas.</td></tr>
<tr><td>2 –asis žingsnis.
Ieško naujų įspūdžių, aktyviai domisi aplinkos objektais.
Stebi, klauso, liečia, juda, mėgdžioja, vokalizuoja, siekdamas įgyvendinti norą ar ketinimą (pvz., pasiekti daiktą, sudėlioti formų rūšiuoklį).
Siekia išgauti norimą rezultatą.
Džiaugiasi veiklos, į kurią yra įsitraukęs, procesu.</td><td>Nori naujų įspūdžių, aktyviai domisi aplinkos daiktais, juda, norėdamas paimti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus.
Patraukia, pastumia, paridena, įdeda daiktus ir stebi, kas vyksta, bando pakartoti pavykusį veiksmą. Džiaugiasi veiklos procesu.</td></tr>
<tr><td>3 –asis žingsnis.
Trumpam įsitraukia į sudominusią ar savo sumanytą veiklą.
Pasirenka mėgstamą žaislą, meno kūrinį, stengiasi atlikti patinkančią pasirinktą veiklą. Atidžiai stebi, bando, aiškinasi, klausinėja, kaip kažkas veikia, vyksta.
Džiaugiasi tuo, ką atliko ir ko išmoko veikdamas.</td><td>Įsitraukia į sudominusią ar savo sumanytą veiklą. Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato. Pasirenka mėgstamą žaislą, stengiasi atlikti patinkančią pasirinktą veiklą.
Stebi kaip kas nors vyksta, bando, aiškinasi kaip veikia.
Džiaugiasi tuo, ko išmoko.</td></tr>
<tr><td>4 –asis žingsnis.
Paklaustas pasako, parodo, ką nori veikti, išmokti. Susidomėjęs stebi, įsitraukia į bendras veiklas su kitais vaikais, dalinasi tuo, kas sudomino.
Imasi iniciatyvos ir atkakliai siekia savo tikslo. Pradeda numatyti ir atsirinkti priemones bei medžiagas, reikalingas veiklai įgyvendinti. Komentuoja atliekamą veiklą, pasako, ką jau atliko, ką darys toliau. Pasako, parodo, ką veikė ir ką pada-</td><td>Pasako, parodo, ką nori išmokti, veikti. Stebi, įsitraukia į bendras veiklas su kitais vaikais, dalinasi tuo, kas sudomino. Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimų ir veiklos idėjas, pasirenka priemones bei medžiagas, reikalingas veiklai įgyvendinti. Žaisdamas imasi iniciatyvos ir siekia numatyto tikslo. Pasako, ką veikė ir ką išmoko.</td></tr>
</table>

rė.	
5 –asis žingsnis. Kai domina tema, ieško galimybių sužinoti daugiau ir patenkinti savo smalsumą. Numato kelis žingsnius tikslui pasiekti ir juos įgyvendina. Išlieka pozityviai nusiteikęs siekti numatyto tikslo nepaisant iškylančių sunkumų, lanksčiai prisitaiko prie situacijos arba keičia sprendimus. Aptaria atliktą veiklą čia ir dabar ar po tam tikro laiko. Pasako, parodo, kaip veikė, mokėsi, kaip įveikė iššūkius, planuoja, ką darys toliau.	Dominančia tema, ieško galimybių sužinoti daugiau ir patenkinti savo smalsumą. Norėdamas ką nors išmokti, numato kelis žingsnius tikslui pasiekti ir juos įgyvendina. Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitikslina. Aptaria atliktą veiklą, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks.
6 –asis žingsnis. Įsitraukia į naują, iššūkio reikalaujančią veiklą, drąsiai kalba apie tai, ką jau moka, ką norėtų sužinoti, ko išmokti. Numato veiksmų ir priemonių planą tikslui pasiekti. Priimdamas sprendimus ieško informacijos ir ją tikslingai atsirenka. Stebi savo veiklos procesą, jį koreguoja, išbandydamas įvairius veikimo būdus ir kylančias idėjas, kol pasiekia tikslą. Noriai dalinasi patirtimi apie veiklos procesą ir rezultatą, pasako, ko ir kaip mokėsi, kas pavyko (nepavyko), ką dar norėtų išbandyti, ko išmokti.	Kalba apie tai, ką norėtų išmokti, ką darys, kad išmoktų, numato, ką veiks toliau, kai išmoks. Ieško atsakymų į klausimus, numato veiksmų ir priemonių planą tikslui pasiekti. Pasako, ką jau išmoko, ko dar mokosi, paaiškina, kaip mokėsi, kaip mokysis toliau.

76. Ugdymosi kontekstai: tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, žaismės, universalaus dizaino mokymuisi kontekstai. Vaikai įtraukiami į aplinkos tyrinėjimus. Kuriamas kontekstas kupinas žaismės, atviras iššūkiams, jame daug laisvės vaiko spėliojimams, atsakymų į savo keliamus klausimus paieškoms, tyrinėjimu grindžiamiems sprendimams. Galimybė pasirinkti veiklas ir priemones, siekiant numatyto rezultato, skatina turėti savo ketinimą, idėjų, sumanymų, jų kryptingai ieškoti ir pamažu suprasti savo žaidimo ar mokymosi būdus.

77. Mokytojo vaidmuo ir ugdymo strategijos: mokytojas pastebi vaikų interesus, poreikius, palaiko jų susidomėjimą dėmesio atkreipimo ženklais, pritarimu, keldamas mąstyti skatinančius klausimus, pasiūlydamas papildomų priemonių, suteikdamas grįžtamąjį ryšį.

78. Ugdymo(si) būdai: paveikslėliai, kortelės, patirtinė veikla - tyrinėjimai, eksperimentai, veikimas su priemonėmis, diskusijos, įgytos patirties reflektavimas.

79. Ugdymo srities **„Aš kalbų pasaulyje“** paskirtis yra plėtoti kalbų supratimą(žr. 63 punktą), kalbinę raišką, skaitmeninį sumanumą(žr. 59 punktą), meninę raišką, aplinkos pažinimą(žr. 50 punktą), .

80. Kalbinė raiška.	
80.1. Vertybinė nuostata. Nusiteikęs kalba ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas.	
80.2. Esminiai gebėjimai. Naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą..	
Pasiekimų žingsniai	**Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)**
1 –asis žingsnis. Aktyviai bendrauja garsais, gestais, mimika išreikšdamas savo emocijas ir poreikius; čiauška,	Aktyviai bendrauja verksmu, gestais, mimika, išreikšdamas savo emocijas ir socialinio kontakto poreikį, seka akimis asmenį, kuriam ad-

kartoja, bando mėgdžioti kalbančiųjų lūpų mimiką, tariamus garsus ir skiemenis, taria priebalsių ir balsių junginius.	resuota jo kalba. Judesiu ir mimika išreiškia savo norus.
2 –asis žingsnis. Aktyviai kartoja naujus garsus, žodžius, ženklus, gestus, žaidžia garsais ir žodžiais; vartoja garsažodžius, pavadina kai kuriuos objektus ar veiksmus, vartoja trumpus žodžius norams išsakyti; pokalbiuose ir paprastuose žodiniuose žaidimuose dalyvauja komunikuodamas garsais, žodžiais, veiksmais, mimika ir pantomimika. Žodžio ir gesto sakiniais, vienažodžiais ar dvižodžiais sakiniais kalba apie tai, ką mato ir girdi. Domisi rašymo priemonėmis, spontaniškai brauko lape.	Mėgdžioja, kartoja tariamus garsus / rodomus gestus. Mokosi, naujų gestų / žodžių, garsų, vartoja garsažodžius. Gestais / žodžiais pavadina kai kuriuos objektus ar veiksmus, reiškia savo norus. Žaidimuose dalyvauja komunikuodamas gestais/garsažodžiais, veiksmais, mimika ir pantomimika. Gestais / žodžiais kalba apie tai, ką mato. Ima į rankas įvairias rašymo priemones ir spontaniškai brauko popieriaus lape.
3 –asis žingsnis. 2–3 žodžių vientisiniais sakiniais kalba ir klausinėja apie tai, ką mato ir girdi, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius; inicijuoja pokalbius, kreipdamasis į suaugusįjį ar vaiką, atsako į paprastus klausimus; vartoja kelias dažniausias mandagumo frazes; taisyklingai vartoja kai kurias gramatines formas. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, skatinamas kalba apie juos; suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus eiliuotų tekstų ar dainų fragmentus; išskiria didžiausią įspūdį palikusius pasakojimo epizodus, labiausiai patikusius veikėjus, jų veiklas. Stebi ir mėgdžioja rašančius suaugusiuosius: imituoja, brauko, keverzoja, piešinėja, palikdamas ženklus.	Stengiasi savarankiškai pavadinti aplinkos objektus, veiksmus, daiktų požymius. Išklauso, supranta ir vykdo vienas paskui kitą sekančius suaugusiojo prašymus, siūlymus, patarimus. Mokomas žodžiu / gestu atsakyti į klausimą „kas?“. Stengiasi vartoti mandagumo žodelius. Žinomus daiktus, žaislus, drabužius, gyvūnus, maistą, veiksmus pavadina ir parodo paveikslėlyje. Žiūri animacinius filmukus, mokytojo padedamas išskiria labiausiai patikusius veikėjus, jų veiklas. Suranda parašytą savo vardą, atpažįsta parašytus draugų vardus. Ima spalvas, pieštukus, flomasterius, kraiglioja vertikalias ir horizontalias linijas, brauko, keverzoja.
4 –asis žingsnis. 3–5 žodžių vientisiniais sakiniais kalba pats sau ir kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, kreipiasi, tariasi, laikydamasis elementarių kalbinio bendravimo normų; kalba ir pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė; taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos garsų; dažniausiai taisyklingai vartoja gramatines žodžių formas, prielinksnius, žodžius derina. Deklamuoja trumpus eilėraščius arba eilėraščių fragmentus, padedamas pasakoja trumpas pasakas, istorijas, žinomų knygų turinį, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika; klausia ir atsako į klausimus apie pagrindinius istorijos veikėjus ar įvykius, apie tai, kas patinka ar nepatinka knygoje ar pasakojime; aktyviai dalyvauja vaidmeniniuose žaidimuose pereidamas nuo vieno kalbėjimo būdo prie kito.	Atkreipia dėmesį į kalbančiuosius, parodo, kad suprato, ką jam sako suaugęs arba kitas vaikas. Prašomas kalba, pasakoja apie dabartinę ir buvusią veiklą. Kalba apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė. Bando tarti daugelį kalbos garsų. Domisi pasakomis, sudeda pasakos eigą iš eilės, bando pasakoti atsakydamas į suaugusiojo klausimus ar pagal paveikslėlius. Aktyviai dalyvauja vaidmeniniuose žaidimuose. Savarankiškai ir išradingai naudojasi rašymo priemonėmis. Domisi galimybe rašyti (ranka, kompiuteriu, planšetiniu kompiuteriu). Kopijuoja raidžių ir skaičių elementus, piešia nesudėtingus simbolius, ornamentus ir daiktus. Savarankiškai parašo savo vardą.

Domisi galimybe rašyti (ranka, kompiuteriu, planšetiniu kompiuteriu), bando kopijuoti matomus simbolius, raides, skaičius; raides ir simbolius pradeda naudoti įvairioje veikloje.	
5 –asis žingsnis. Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, veikė ar veiks, kas vyksta, vyko ar vyks, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja; laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis įvaldytų kalbos taisyklių; pateikia atsakymus į konkrečius klausimus nurodydamas detales kas, ką, kada ar kur; bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, žaistus žaidimus, skaitytas knygas; papasakoja 2–3 pagrindinius įvykius iš gerai žinomos istorijos, išlaikydamas jų eiliškumą; geba atsakyti į klausimus apie jam skaitytą tekstą. Supranta rašymo tikslus, bando perteikti informaciją piešiniu, kopijuodamas arba užrašydamas raides, simbolius ar žodžius; kuria savo ženklus ir simbolius; braižo ir aiškina paprastus planus, schemas.	Gestų / žodine kalba apie tai, ką žino, veikia, veikė ar veiks, kas vyksta, vyko ar vyks, ko nori nesupratus stengiasi paaiškinti dar kartą, pakartoja. Pateikia atsakymus į konkrečius klausimus kas, ką veikia, kada, kur. Pasakoja apie matytus animacinius filmus, žaistus žaidimus. Papasakoja pagrindinius įvykius iš gerai žinomos istorijos, išlaikydamas jų eiliškumą. Geba atsakyti į klausimus. Atpažįsta ir savarankiškai daktiliuoja keletą žodžių pagal mokomas temas. Mokytojo skatinamas taria daugumą kalbos garsų, juos jungia į skiemenis, žodžius. Supranta rašymo tikslus, bando perteikti informaciją piešiniu, kopijuodamas arba užrašydamas raides, simbolius ar žodžius ranka ar kompiuteriu. Pasirašo savo piešinius vardu. Mokytojo padedamas braižo paprastus patalpų planus, schemas.
6 –asis žingsnis. Atsižvelgdamas į bendravimo tikslą ir situaciją, išsako savo patirtį, norus, svajones, pasiūlymus, svarstymus, aiškinasi, diskutuoja; vartoja mandagumo ir vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.); klausinėja apie tai, ką išgirdo, matė, pajautė, sužinojo, sprendžia problemas; tinkamai pradeda, plėtoja, keičia ir baigia pokalbį; bando komunikuoti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. Kuria, pasakoja istorijas pagal paveikslėlių seką, nuosekliai paminėdamas pagrindinius įvykius, atpasakoja girdėtas istorijas, pritaiko girdėtų siužetų fragmentus žaidimų scenarijuose, meninėje veikloje; keliais būdvardžiais apibūdina istorijų veikėjus; perpasakoja informaciją iš įvairaus žanro knygų. Kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, spausdintinėmis raidėmis rašo savo vardą, kelis žodžius.	Gestų / žodine kalba išsako savo patirtį, norus, klausinėja apie tai ką matė, sužinojo. Vartoja mandagumo gestus / žodžius. Pasakoja istorijas pagal paveikslėlių seką, nuosekliai paminėdamas pagrindinius įvykius. Plečia žodyną naujomis sąvokomis ir jas stengiasi vartoti kalboje. Atsako į klausimus ir pats mokosi juos užduoti. Stengiasi savarankiškai papasakoti apie jam nutikusius įvykius. Klausinėja apie tai, ką pamatė. Taria daugumą kalbos garsų, juos jungia į skiemenis, žodžius ir sakinius. Kopijuoja žodžius nuo kortelių, savarankiškai rašo pagal temas atmintinai išmoktus žodžius ranka arba bando juos parašyti kompiuteriu.

81. Ugdymosi kontekstai: kalbų įvairovės, universalaus dizaino mokymuisi kontekstai. Kurti ir palaikyti aplinkos sąlygas, palankias rastis ir plėtotis skirtingiems vaikų komunikavimo būdams. Kuriant kontekstą pasinaudojama skaitmeninių technologijų teikiamomis galimybėmis ir kalbą ugdančiomis vaizdinėmis priemonėmis, taip pat kasdienėmis komunikacinėmis situacijomis, ky-

lančiomis vidaus ir lauko aplinkose. Vaikai veikia savo tempu, pagal savo galias. Ugdymo(si) aplinką turtina raidėmis, žodžiais, simboliais.

82. Mokytojo vaidmuo ir ugdymo strategijos: mokytojas palaiko vaikų kalbėjimą (gestų/ žodine kalba), kalbina užduodamas klausimus, inicijuoja pokalbius, stengiasi suprasti, dėmesingai bendrauti, įsilieti į pokalbį, papildyti, pratęsti vaikų mintis, išklausyti. Pasakoja istorijas, sieja jas su vaizdine informacija, aptaria dienos įvykius.

83. Ugdymo(si) būdai: paveikslėliai, kortelės, pasakojimų, istorijų kūrimas, pasakojimas, režisūriniai, siužetiniai vaidmenų žaidimai, knygelių vartymas, skaitymas, ženklų, simbolių ir raidžių kopijavimas, rašymas.

<table>
<tr><td colspan="2">84. Meninė raiška/vaiko pasiekimų ūgtis dailės posrityje.</td></tr>
<tr><td colspan="2">84.1. Vertybinė nuostata. Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą.</td></tr>
<tr><td colspan="2">84.2. Esminiai gebėjimai. Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.</td></tr>
<tr><td>Pasiekimų žingsniai</td><td>Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)</td></tr>
<tr><td>1 –asis žingsnis.
Emocingai reaguoja, ima, apžiūrinėja ir kitaip tyrinėja jam patrauklius kontrastingus, ryškius objektus, skirtingos faktūros paviršius.</td><td>Stebi ir tyrinėja artimiausią aplinką, objektus ir reiškinius, patraukiančiu dėmesį savo vizualinėmis savybėmis. Reaguoja į supančios aplinkos objektus, ima suprasti daiktų ir objektų spalvas, dydžius, formas ir kita.</td></tr>
<tr><td>2 –asis žingsnis.
Noriai čiumpa įvairias vizualinės raiškos priemones: rašiklius, tešlą, dažus ir pan. Atkreipia dėmesį į pėdsakus, kuriuos palieka spontaniškai veikdamas su priemonėmis ir medžiagomis. Žaidžia grafinės raiškos priemonėmis, išgaudamas skirtingus pėdsakus: taškus, įvairių krypčių brūkšnius, linijas.</td><td>Spontaniškai tyrinėja vizualinės raiškos priemones: jas liečia, judina, brauko, spaudo, teplioja dažais, pirštukais, pastebi pėdsaką, spalvą, liniją, dėmę, pajaučia tekstūrą, skirtingų faktūrų paviršius.
Pradeda suprasti rankos judesių ir piešimo priemonės paliekamo pėdsako ryšį.
Taškuodami ir keverzodami linijas pribrauko popieriaus lapus, ima vis labiau kontroliuoti rankų judesius – vaizduoti įvairesnes linijas, formas.</td></tr>
<tr><td>3 –asis žingsnis.
Žaisdamas su erdvinėmis ir grafinėmis priemonėmis bei medžiagomis, tyrinėja ant skirtingų paviršių paliktus pėdsakus ar išgautus vaizdus, mėgaujasi skirtingais potyriais.
Kuria statinius, lipdinius, keverzones ar „galvakojus“.
Grafinius ir erdvinius kūrinius palydi garsais, veiksmais, sava kalba. Pradeda rinktis jam patrauklias raiškos priemones, medžiagas.</td><td>Žaidžia įvairiomis vizualinės raiškos priemonėmis, medžiagomis, individualiai ir drauge su kitais tyrinėja spalvinės ir grafinės raiškos galimybes eksperimentuodami dažais, pieštukais, flomasteriais.
Piešia įvairias linijas, jungia jas į formas, bando, ką nors pavaizduoti (mamą, mašiną), savo keverzonėse mato konkrečius objektus.
Patiria džiaugsmą kurdamas vaizdus, lipdinius ar statinius, mėgaujasi meninės raiškos procesu. Pradeda rinktis jam patrauklias raiškos priemones, medžiagas.</td></tr>
<tr><td>4 –asis žingsnis.
Noriai, drąsiai išbando naujas vizualinės raiškos priemones, medžiagas, jas tyrinėja. Grafiškai pavaizduoja skirtingas linijas (storas, plo-</td><td>Piešia, kuria įvairiais piešimo įrankiais ir kitomis vizualinės raiškos priemonėmis, jas tyrinėja. Braižo įvairesnes linijas, formas.</td></tr>
</table>

nas, vingiuotas ir pan.), skirtingo dydžio dėmes, formas. Pradeda kurti objektų vaizdus. Komentuoja savo ar kitų sukurtus grafinius ir erdvinius kūrinius, tai, ką sukūrė, papildo pasakojimu. Turi savo mėgstamas priemones, spalvas, kurioms teikia pirmenybę.	Pradeda vaizduoti, tikslingai kurti grafinius ir spalvinius vaizdus. Mokytojo paskatintas, stebi, analizuoja, aptaria, grožisi savo ir kitų vaikų sukurtais kūriniais. Papasakoja, ką nupiešė, sukūrė. Pasako, kokiais vizualinės raiškos būdais nori kurti, turi patinkančias mėgstamas priemones.
5 –asis žingsnis. Tyrinėja skirtingų technikų naudojimo vienam kūrybiniam darbui sukurti galimybes: tapo, piešia, aplikuoja, lipdo, konstruoja ar pan. Pradeda planuoti kūrybinį procesą: pasirenka norimas priemones, medžiagas, numato proceso eigą, kurią veikdamas gali keisti. Piešia, tapo, modeliuoja, lipdo erdvinius kūrinius, jungia skirtingas formas į bendrą objektą. Išbando skaitmenines programėles kaip kūrybos įrankį (piešti, fotografuoti). Pastebi ir komentuoja kitų kūrybą, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas dailės sąvokas. Grožisi savo ir kitų kūriniais, savaip perkelia matytas vizualias idėjas į savo kūrybą.	Tyrinėja, eksperimentuoja, kuria skirtingomis priemonėmis ir įrankiais, išbando įvairias technikas. Pradeda planuoti kūrybinį procesą, siūlo kaip atlikti darbelį, įgyvendina kylančias idėjas, savarankiškai pasirenka ir naudojasi įvairiomis priemonėmis. Kuria sudėtingesnius erdvinius objektus ir kompozicijas iš įvairaus dydžio įprastų ir netikėtų priemonių bei medžiagų. Bando kurti naudodamasis skaitmeninio piešimo ar kitomis kompiuterinėmis programomis (Paint, Paintbrush, ir kt.). Pradeda vertinti savo ir kitų kūrybą – pasako, kas jam patinka. Įvardija gestais / žodžiais vizualinės raiškos būdus ir priemones. Atkreipia dėmesį į knygelių iliustracijas, įvairius paveikslėlius, stengiasi perteikti pamatytas detales savo kūryboje.
6 –asis žingsnis. Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis (grotažas, monotipija), skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis. Kuria darbus, pasižyminčius fantastinėmis detalėmis, grafiniais ženklais (skaitmenimis, žodžiais, raidėmis, rodyklėmis). Turi išankstinį kūrybinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti; įgyvendindamas įvairias idėjas dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus. Komentuoja ir kitaip reiškia nuomonę apie savo, kitų vaikų, menininkų darbus vartodamas žinomas dailės sąvokas. Gali išvardyti keletą technikų (piešta, fotografuota, tapyta). Samprotauja apie dailės kūrinių paskirtį. Supranta, kad yra skirtingos dailės rūšys.	Eksperimentuoja ir derina įvairias vizualinės raiškos technikas (monotipija, grotažas, koliažas, asambliažas ir kt.). Kuria darbus interaktyvioje lentoje, planšetėje, kompiuteryje. Kūrybiniuose darbeliuose atsiranda fantastinių detalių, grafinių ženklų. Turi išankstinį kūrybinį sumanymą, bandydamas jį įgyvendinti naudoja įvairias dailės priemones ir technikas. Kurdamas bendrus darbus bando derinti savo sumanymus ir veiksmus su kitais. Komentuoja savo ir kitų kūrybą, pasako kas jam patinka ar nepatinka, stengiasi paaiškinti, kodėl. Skiria, kokiomis technikomis atlikti vizualinės raiškos darbai (piešinys, lipdinys, statinys, fotografija). Supranta, kad meno kūriniai skirti papuošti aplinkai, gali būti kuriami kaip dovanos kitiems.

85. Ugdymosi kontekstai: kūrybinių dialogų kontekstas. Kuriama vaizduotę, smalsumą, nuostabą kelianti aplinka, akcentuojanti patį kūrybos procesą, o ne rezultatą. Vaikai patiria kūrybos laisvę, išgyvena kūrybos džiaugsmą. Pabrėžiama aplinkų estetika ir įvairovė. Vaikams sudaromos galimybės pasirinkti kūrybinės raiškos priemones, improvizuoti, kurti, perkurti.

86. Mokytojo vaidmuo ir ugdymo strategijos: mokytojas kūrėjas, sudarantis sąlygas vaikui laisvai, spontaniškai veikti, kurti.

87. Ugdymo(si) būdai: paveikslėliai, kortelės, vizualinės raiškos priemonių tyrinėjimas, eksperimentavimas, kūrimas išbandant skirtingas meno raiškos technikas.

<table>
<tr><td colspan="2">88. Meninė raiška/vaiko pasiekimų ūgtis šokio posrityje.</td></tr>
<tr><td colspan="2">88.1. Vertybinė nuostata. Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą.</td></tr>
<tr><td colspan="2">88.2. Esminiai gebėjimai. Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.</td></tr>
<tr><td>Pasiekimų žingsniai</td><td>Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)</td></tr>
<tr><td>1 –asis žingsnis.
Drąsiai tyrinėja erdvę, juda natūraliai ir spontaniškai, reaguoja į suaugusiojo judesius ir bando juos imituoti.
Išgirdęs muziką instinktyviai laisvai juda: siūbuoja, tūpčioja, judesiu išreiškia savo emocijas.</td><td>Juda spontaniškai, natūraliai, džiaugsmingai tyrinėja erdvę, linguoja, plaikstosi rankomis taip išreikšdamas savo emocijas.</td></tr>
<tr><td>2 –asis žingsnis.
Tyrinėja judėjimo kryptis, atlieka keletą skirtingų judesių stovėdamas vietoje, persikeldamas erdvėje; šoka naudodamas priemones.
Atliepdamas muzikos ritmą ar tempą, spontaniškai improvizuoja rankų, kojų ir kitų kūno dalių judesiais. Mėgdžioja matytus ir patirtus žaidinimų judesius, atlieka ritmiškus, į šokį panašius judesius, derina dviejų natūralių judesių seką (bėga, sustoja; linguoja, mojuoja).
Pasirenka patinkančius judėjimo būdus; judesiu pradeda vaizduoti gyvūnus; stebi kitus ir pradeda šokti kartu su jais.</td><td>Tyrinėja judėjimo kryptis, sukasi, linguoja, kilnoja rankas, striksi. Bando šokti laikydamas priemones. Mėgdžioja suaugusiojo rodomus judesius, bando derinti dviejų natūralių judesių seką. Judėdamas pradeda mėgdžioti gyvūnų, paukštelių vaikščiojimą ir kitą. Matydamas kitus šokančius pats įsitraukia ir bando atkartoti matomus judesius.</td></tr>
<tr><td>3 –asis žingsnis.
Tyrinėja ir atranda naujų judesių bei jų derinimo būdų. Judėdamas tyrinėja savo ir kitų vaikų asmenines erdves.
Atlieka paprastus ratelius ir dainuojamuosius žaidimus, bandydamas nustatyta kryptimi koordinuotai judėti su kitais. Vienu metu judina kelias kūno dalis. Improvizuoja judesiais atliepdamas muzikos nuotaiką ir savybes, kuria, kurį laiką prisimena ir kartoja įvairias dviejų trijų judesių kombinacijas. Natūraliai ir džiaugsmingai šoka ir individualiai, ir drauge su kitais.</td><td>Judėdamas erdvėje tyrinėja savo ir kitų vaikų asmenines erdves, atranda naujų judesių bei jų derinimo būdų. Atlieka paprastus ratelius, žaidimus judėdamas nustatyta kryptimi. Judina kelias kūno dalis vienu metu. Sukuria judesius ir improvizuoja. Šoka drauge su kitais vaikais, keičia vietą erdvėje atlikdamas tuos pačius judesius.</td></tr>
<tr><td>4 –asis žingsnis.
Tyrinėja šokio tempą, ritmą, judesių derinius, susieja spontaniškus judesius su šokio elementais. Bando išreikšti judėjimui būdingas savybes: tėkmę (tęstinė, pulsuojanti), erdvę (asmeninė ir bendra), svorį (sunkiai, lengvai), laiką (greitai, lėtai). Išbando naujus šokio ju-</td><td>Jungia nesudėtingus žingsnelius, judesius su šokio elementais: sukasi vietoje vienas, susikibęs su draugu už parankių.
Bando prisiderinti prie šokio ritmo, stengiasi koordinuoti šokio judesius, orientuotis erdvėje. Išbando naujus šokio judesius.</td></tr>
</table>

desius: šokinėja abiem kojomis, šuoliuoja pristatomuoju žingsniu (galopu), šokuoja keisdamas kojas. Juda rateliu dešinėn ar kairėn, pirmyn, atgal, įsivaizduojama linija. Šoka ritmiškai, reaguoja į muzikos pasikeitimus, šokdamas valdo savo kūną. Improvizuodamas panaudoja atrastus naujus judėjimo būdus; kuria ir prisimena savo sukurtą trijų keturių natūralių judesių sekos šokį. Laikosi sutartų šokio kultūros taisyklių. Kalba apie savo ir kitų vaikų pasirodymą. Derina šokio kalbą su kitais raiškos būdais.	Juda rateliu kairėn - dešinėn, rodo imitacinius judesius atitinkančius dainelės siužetą. Bando šokti ritmiškai. Stengiasi laikytis šokio etiketo kultūros taisyklių. Vaidindamas pasakas, kurdamas šventinius spektaklius, įtraukia šokio elementus.
5 –asis žingsnis. Tyrinėja ir atranda naujus judesių derinius, padedančius išreikšti judėjimui būdingas savybes; generuoja idėjas tolesniam kūrybos etapui, atranda naujas savo kūno judėjimo galimybes. Šoka sukamuosius ratelius poroje. Šokdamas išlaiko pusiausvyrą, reguliarų ir gilų kvėpavimą. Kuria šokio kompozicijas iš penkių šešių skambančiai muzikai tinkamų judesių, derindamas judesius stovint vietoje ir keičiant padėtį erdvėje. Atpažįsta ir įvardija pagrindinius judėjimo būdus. Paaiškina sutartas šokio kultūros taisykles, reiškia nuomonę apie savo ir kitų vaikų pasirodymą.	Išbando naujus judesių derinius, skirtingus šokimo būdus, mėgaujasi jais. Padedamas mokytojų, tyrinėja judėjimo įvairovę erdvėje skirtingu tempu ir ritmu. Šoka sukamuosius ratelius, stengiasi koordinuoti judesius, orientuotis erdvėje, prisiderina prie šokio ritmo. Šokdamas šokius susipažįsta su įvairiomis kultūromis. Pavadina pagrindinius judėjimo būdus. Stebėdamas šokių pasirodymus vertina, grožisi.
6 –asis žingsnis. Siūlo naujus šokio raiškos būdus, eksperimentuoja, kaip judesiais galima pavaizduoti įvairias emocijas ir nuotaikas, charakteringus veikėjų judesius. Šoka sudėtingesnius autorinius ir liaudies šokius bei ratelius (tiltelius, grandinėles). Improvizuodamas ir kurdamas kompozicijas perteikia temą, siužetą ar pasirinktą nuotaiką, įtraukdamas šokio judesiui būdingas ypatybes. Padedamas mokytojo grafiškai fiksuoja savo sukurto šokio eigą. Apibūdina savo atlikto, sukurto ar stebėto šokio tempą, nuotaiką, charakteringus judesius, temą. Aiškina, kodėl kitų sukurti šokiai patiko ir kuo jie įdomūs; nusako, kur ir kada mato šokį savo aplinkoje, mokykloje ir už jos ribų.	Mokytojo padedamas eksperimentuoja, kaip judesiais galima pavaizduoti įvairias emocijas ir nuotaikas, charakteringus veikėjų judesius. Bando šokti liaudies šokius bei ratelius. Spontaniškus judesius keičia į sąmoningą judesių seką – judesys tampa šokiu. Improvizuodamas kompozicijas perteikia temą, siužetą ar pasirinktą nuotaiką, įtraukdamas šokio judesiui būdingas ypatybes. Padedamas mokytojo grafiškai fiksuoja savo sukurto šokio eigą. Bando kurti judesių derinius, susieti spontaniškus judesius su šokio elementais. Susipažįsta su skirtingomis šokio rūšimis, juos stebėdamas internete ar renginiuose.

89. Ugdymosi kontekstai: kūrybinių dialogų, žaismės kontekstai. Kuriama vaizduotę, smalsumą, nuostabą kelianti aplinka, akcentuojanti patį kūrybos procesą, o ne rezultatą. Vaikai patiria kūrybos laisvę, išgyvena kūrybos džiaugsmą. Pabrėžiama aplinkų estetika ir įvairovė. Vaikams sudaromos galimybės pasirinkti kūrybinės raiškos priemones, improvizuoti, kurti, perkurti. Žaismės

kontekstas atliepia vaiko žaismingą savęs ir pasaulio pajautimą, skatina žaisti judesiais, pojūčiais, emocijomis, kalba, vaizduote. Palaikomi netikėti vaikų būdai improvizuoti.

90. Mokytojo vaidmuo ir ugdymo strategijos: mokytojas kūrėjas, sudarantis sąlygas vaikui laisvai, spontaniškai veikti, kurti.

91. Ugdymo(si) būdai: paveikslėliai, kortelės, laisvas judėjimas, judėjimas pagal struktūruotą judesių seką, skirtingi šokimo būdai.

<table>
<tr><td colspan="2">92. Meninė raiška/vaiko pasiekimų ūgtis teatro posrityje.</td></tr>
<tr><td colspan="2">92.1. Vertybinė nuostata. Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą.</td></tr>
<tr><td colspan="2">92.2. Esminiai gebėjimai. Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.</td></tr>
<tr><td>Pasiekimų žingsniai</td><td>Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)</td></tr>
<tr><td>1 –asis žingsnis.</td><td>-</td></tr>
<tr><td>2 –asis žingsnis.
Žaisdamas reiškia poreikius ir skirtingas nuotaikas, tyrinėja savo kūno ir balso galimybes.</td><td>Bando atkartoti suaugusiojo mimikas, paprastus judesius.
Tyrinėdamas savo kūno galimybes bando imituoti gyvūnus.</td></tr>
<tr><td>3 –asis žingsnis.
Išbando balso, kūno ir mimikos raiškas ir priemones, siekdamas emocinio poveikio aplinkiniams pasirenka pritarimo sulaukusias raiškas.
Režisūrinių ir vaidmenų žaidimų metu atlikdamas pasirinktą vaidmenį pasitelkia kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas ir priemones.</td><td>Išbando kūno ir mimikos raiškas ir priemones, siekdamas emocinio poveikio aplinkiniams pasirenka pritarimo sulaukusias raiškas. Mokytojui pasiūlius vaidina gyvūnus, oro reiškinius. Įsijaučia į vaidmenis per sensorinius pojūčius. Žaidžia paprastus režisūrinius vaidmenų žaidimus, atlikdamas pasirinktą vaidmenį pasitelkia kūno judesius, veido mimiką ir reikiamas priemones.</td></tr>
<tr><td>4 –asis žingsnis.
Vaidmenų žaidimų metu tyrinėja pažįstamas socialines situacijas, girdėtų pasakų epizodus, sąmoningai pasirenka patrauklius vaidmenis.
Kurdamas vaidmenį naudoja išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, pradeda kurti dialogą tarp veikėjų, siūlo idėjas, naudoja grupėje esančias priemones: lėles, kaukes, kostiumų detales</td><td>Žaidžia sudėtingesnius vaidmenų žaidimus su žaislais – sugalvoja trumpas siužetines istorijas, pasirenka patinkančius vaidmenis. Kurdamas vaidmenį naudoja išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, pradeda kurti dialogą tarp veikėjų, siūlo idėjas, naudoja grupėje esančias priemones. Imituoja gyvūnus (dėvėdami kaukes, kostiumus).
Atlieka paprastus vaidmenis trumpuose vaidinimuose pagal gerai žinomas pasakas („Ropė“, „Trys paršiukai“ ir kt.).</td></tr>
<tr><td>5 –asis žingsnis.
Tyrinėja pasirinkto personažo savybes, pasiūlo jų raiškos galimybes.
Režisūriniuose ir siužetiniuose vaidmenų žaidimuose pradeda tikslingai kurti „dramatiškas situacijas“ per personažų susidūrimus, neįtikėtinus įvykius, improvizuotus dialogus; kurdamas vaidmenį pasitelkia įvairų rekvizitą, grimą, muzikavimą, šokį.</td><td>Mėgdžioja, tyrinėja konkrečius personažus, pasiūlo jų raiškos galimybes. Vaidina trumpas situacijas, kuriose veikėjai patiria skirtingas emocijas. Iš mokytojo pasiūlytų skirtingų priemonių sukuria vaidinimo veikėją.
Mokytojo siūlymu, vaidindamas naudoja muzikinius instrumentus, įtraukia šokio judesius.</td></tr>
</table>

6 –asis žingsnis. Tyrinėja simbolinio personažo esmines savybes, emocijas ir jausmus, juos perteikia charakteringais kūno judesiais, veido išraiškomis, balso intonacijomis. Kuria lėlių, šokio, dramos, operos „spektaklius“ kartu su kitais vaikais, drąsiai improvizuoja „bendraudamas“ su jų kuriamais veikėjais; drauge su mokytojais ir vaikais dalyvauja improvizacinio pobūdžio teatralizuotuose renginiuose ir juose prisiima skirtingus vaidmenis. Dalinasi savo teatrine patirtimi su kitais, apibūdina įsimintinus spektaklio epizodus, teatro formomis perteikiamas idėjas susieja su konkrečiomis gyvenimiškomis situacijomis ir išgyvenimais.	Vaidina žinomas pasakas, improvizuodamas tęsia mokytojo pradėtą siužetinę situaciją. Žaidžia siužetinius-vaidmenų žaidimus remdamasis savo patirtimi – pats pasirenka personažus, kuria jų dialogus, plėtoja siužetą. Dalyvauja tradicinėse šventėse, vaidinimuose ir juose prisiima skirtingus vaidmenis. Susipažįsta su skirtingomis teatro formomis (lėlių, cirko, vaidybinių spektaklių ir kt.).

93. Ugdymosi kontekstai: kūrybinių dialogų, žaismės kontekstai. Kuriama vaizduotę, smalsumą, nuostabą kelianti aplinka, akcentuojanti patį kūrybos procesą, o ne rezultatą. Vaikai patiria kūrybos laisvę, išgyvena kūrybos džiaugsmą. Pabrėžiama aplinkų estetika ir įvairovė. Vaikams sudaromos galimybės pasirinkti kūrybinės raiškos priemones, improvizuoti, kurti, perkurti. Žaismės kontekstas atliepia vaiko žaismingą savęs ir pasaulio pajautimą, skatina žaisti judesiais, pojūčiais, emocijomis, vaizduote. Palaikomi netikėti vaikų būdai suprasti, tyrinėti, improvizuoti.

94. Mokytojo vaidmuo ir ugdymo strategijos: mokytojas kūrėjas, sudarantis sąlygas vaikui laisvai, spontaniškai veikti, kurti.

95. Ugdymo(si) būdai: paveikslėliai, kortelės, improvizacija, vaidmenų kūrimas.

96. Ugdymo(si) srities **„Kuriu ir išreiškiu“** paskirtis yra plėtoti estetinį suvokimą, meninę raišką (žr. 84, 88, 92, punktą), gebėjimą žaisti, kūrybiškumą, tyrinėjimą (žr. 67 punktą), emocijų suvokimą ir raišką (žr. 42 punktą).

97. Estetinis suvokimas.	
97.1. Vertybinė nuostata. Domisi, gėrisi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka.	
97.2. Esminiai gebėjimai. Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.	
Pasiekimų žingsniai	**Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)**
1 –asis žingsnis. Ramiai jaučiasi pažįstamoje, kūdikiams įrengtoje darnioje aplinkoje. Reaguoja ir trumpam sutelkia dėmesį, kai yra emocingai kalbinamas, kai mato įvairias mimikas, judesius, įvairių spalvų ir formų daiktus, kai girdi muzikos garsus. Judesiais, krykštavimu parodo, kad girdi pažįstamą melodiją, mato pažįstamą žmogų, žaislą, paveikslą.	Trumpam sutelkia dėmesį, emocionaliai reaguoja, kai yra kalbinamas. Judesiais, krykštavimu parodo, kai mato pažįstamą žmogų, žaislą, paveikslėlį.
2 –asis žingsnis. Atviras naujiems potyriams, džiaugiasi įsitraukęs į naujas raiškos formas. Skirtingai reaguoja į gamtos ir žmogaus sukurtus objektus bei reiškinius, intuityviai mėgdžio-	Įsitraukia į naujas raiškos formas, žaidžia, imituoja. Skirtingai reaguoja į supančią aplinką, intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka. Atpažįsta matytus judesius, vaidinimo veikė-

ja tai, kas jam patinka. Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytą judesio raišką, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius, gamtos objektus ir reiškinius, jais stebisi.	jus, gamtos objektus ir reiškinius ir jais stebisi.
3 –asis žingsnis. Emocingai reaguoja girdėdamas garsų, intonacijų sąskambį, stebėdamas savo ir kitų piešinius, paveikslus, šokių judesius, gamtos objektus bei reiškinius. Skirtingai reaguoja į estetinio patyrimo kontrastus (gražu – bjauru; šviesu – tamsu; tylu – garsu). Turi savo nuomonę (patinka, nepatinka) apie savo ir kitų kūrybą bei aplinką. Džiaugiasi, rodo, ką nors sako kitiems apie savo kūrybą.	Išreiškia emocijas stebėdamas piešinius, šokių judesius, gamtos objektus ar reiškinius. Parodydamas, kad vaidinimas patinka, ploja, šūkčioja. Rodo savo piešinius kitiems, emocingai komentuoja, džiaugiasi jais, turi nuomonę apie savo ir kitų kūrybą.
4 –asis žingsnis. Džiaugiasi, gėrisi menine veikla, noriai dainuoja, šoka, vaidina, piešia, su nuostaba stebi gamtos ir aplinkos grožį. Skirtingai reaguoja klausydamas ir stebėdamas įvairaus pobūdžio meno kūrinius, natūraliai priima stilių ir žanrų įvairovę. Atkreipia dėmesį į kūrinių ypatumus: spalvų, judesių, garsų įvairovę, muzikos, šokio nuotaiką. Pasako savo įspūdžius, nuomonę apie išklausytą muziką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinius, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius; pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomonę.	Noriai dalyvauja meninėje veikloje: šoka, vaidina, piešia, lipdo. Keliais žodžiais / gestais pasidalina įspūdžiais apie šokį, vaidinimą. Skirtingai reaguoja stebėdamas įvairaus pobūdžio meno kūrinius. Bando pasakoti savo įspūdžius apie matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinius, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius.
5 –asis žingsnis. Noriai įsitraukia ir mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Grožisi žmogaus sukurtos aplinkos ir gamtos spalvomis, formomis, garsais. Atpažįsta meno kūrinių išskirtinumą ir ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). Demonstruoja savitą estetinį skonį. Pasako, kas patiko – nepatiko, gerai – blogai, gražu – bjauru; ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrisi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais.	Noriai įsitraukia ir mėgaujasi muzikuodamas kūno perkusija, būgnais, barškučiais, akmenukais ar kitais instrumentais. Mokytojo skatinamas įvairiausiais būdais stengiasi pamatyti, pajusti aplinkos ir gamtos grožį. Išsako savo nuomonę, kas patiko – nepatiko, gerai – blogai, gražu – negražu, ką patyrė šokdamas, vaidindamas, piešdamas. Džiaugiasi bendra veikla, papasakoja apie savo ir kitų meninę veiklą.
6 –asis žingsnis. Įgyvendindamas naujas kūrybines idėjas nebijo eksperimentuoti, laužyti taisykles ir normas, žaismingai stulbinti. Atpažįsta meno paskirtis ir kontekstus, patirtus meno kūrinius susieja su savo asmenine raiška. Pasakoja apie matytus dailės kūrinius, patirtą muziką, vaidinimą, šokį, jų siužetus, veikėjus,	Kurdamas nebijo eksperimentuoti. Pasakoja įspūdžius apie vaidinimą, šokį, matytus dailės kūrinius, vaizduojamus įvykius, veikėjus, nuotaiką, kilusius vaizdinius. Vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu.

nuotaiką; gamtoje ir žmogaus sukurtoje aplinkoje kilusius vaizdinius. Siūlo, kaip savo aplinkoje ir už mokyklos ribų panaudoti tai, kas jam patinka ir priimtina. Vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasakydamas vieną kitą argumentą.	

98. Ugdymosi kontekstai: kūrybinių dialogų kontekstas. Kuriama vaizduotę, smalsumą, nuostabą kelianti aplinka, akcentuojanti patį kūrybos procesą. Vaikai išgyvena netikėtumų, kūrybos džiaugsmą ir pasididžiavimą įveikus kūrybinius iššūkius.

99. Mokytojo vaidmuo ir ugdymo strategijos: mokytojas palaiko vaikų kūrybos procesą, sudaro sąlygas vaikui laisvai, spontaniškai veikti, išreikšti savo nuomonę, grožėtis.

100. Ugdymo(si) būdai: paveikslėliai, kortelės, įvairios menines veiklos.

101. Kūrybiškumas.	
101.1. Vertybinė nuostata. Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas.	
101.2. Esminiai gebėjimai. Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.	
Pasiekimų žingsniai	**Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)**
1 –asis žingsnis. Pastebi ir smalsiai, gyvai reaguoja į aplinkoje esančius pažįstamus ir naujus vizualius ir garsinius stimulus. Džiaugsmingai reaguoja į savo paties veikimą ir žaismingai atkartoja tai, kas jam patiko.	Pastebi naujus daiktus ir žmones, reaguoja į pokyčius ir aplinkos pasikeitimus. Džiaugiasi atrasdamas ką nors naujo, atkartoja jam patikusius veiksmus.
2 –asis žingsnis. Žaismingai, neįprastais būdais tyrinėja daiktus, garsus, judesius, kvapus, skonius. Išgauna, komponuoja patikusius garsus, judesius, veiksmus, objektus, atrasdamas naujus veikimo būdus. Teikia pirmenybę tam tikrai kūrybinei veiklai, ilgiau įsitraukdamas į tai, ką mėgsta.	Tyrinėja daiktus patekusius į rankas: ridena, barškina, krato. Atranda vis naujus veiksmus su tuo pačiu daiktu ar žaislu. Liečia paviršius, apžiūri, mėto. Tyrinėdamas naujų objektų savybes, dydžius, formas, liečia paviršius, apžiūri. Spontaniškais, atsitiktiniais judesiais piešimo priemonėmis palieka žymes popieriaus lape. Pajutęs džiaugsmą noriai juos kartoja.
3 –asis žingsnis. Pakartotinai sugrįžta prie dominančių raiškos būdų tyrinėjimo. Perkuria patikusius garsus, judesius, veiksmus, vaizdus, atrasdamas naujus derinius. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus menamus veikėjo veiksmus. Rodo susidomėjimą kitų kūryba ir norą veikti kartu su kitais.	Tyrinėdamas aplinką, veikia bandymų ir klaidų keliu, atranda nauja. Domisi nematytais daiktais, reiškiniais, išbando naujus potyrius. Žaidžia imitacinius žaidimus. Domisi kitų kūryba ir norą veikti kartu su kitais.
4 –asis žingsnis. Veikdamas pasitelkia vaizduotę. Pastebi, išbando, kaip įvairios medžiagos, priemonės ir daiktai gali būti naudojami skirtingais būdais siekiant kūrybinio rezultato. Įprastus veikimo būdus papildo naujais netikėtais judesiais, garsais, pasakojimu, grafi-	Pasitelkdamas vaizduotę, naudoja įprastus daiktus pagal kitą paskirtį, sukuria naujus derindamas įvairias medžiagas. Atlieka įvairius eksperimentus su žinoma medžiaga, žiūri, kas išeis, improvizuoja. Žaisdamas persikūnija į įvairius veikėjus, kuria

niais vaizdais, keičia objektų konstrukcijas, paskirtį. Žaisdamas prisiima menamus vaidmenis, kuria siužetus, spontaniškai keičia žaidimo taisykles. Pasako, kodėl jam patinka tam tikras kūrinys. Pasirenka kurti vienokiu ar kitokiu būdu, renkasi mėgstamas veiklas ir veikimo būdus. Domisi tuo, ką veikia, kuria kiti vaikai.	siužetus, vadovaujasi sukurtomis taisyklėmis, kurias vėliau gali pakeisti. Turi mėgstamas veiklas ir veikimo būdus, į kurias stengiasi įtraukti kitus vaikus ir pats domisi kitų veikla.
5 –asis žingsnis. Generuoja naujas idėjas, fantazuoja apie tai, ką nori sukurti. Neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones ir kūrybos būdus įvairiose kasdienio gyvenimo ir veiklos srityse. Autentišką pasaulio matymą išreiškia įvairiais būdais, keičia, pertvarko savo kūrybines idėjas, siūlo kelis jų variantus. Supranta ir nusako konkretaus savo kūrinio paskirtį. Pasakoja apie tai, ką sukūrė, apie pasirinktus kūrybos būdus, medžiagas, priemones.	Inicijuoja naują veiklą aplinkai tyrinėti, fantazuoja, eksperimentuoja. Siūlo neįprastus sprendimų būdus, įvairias medžiagas, priemones ir kūrybos būdus kasdienio gyvenimo ir veiklos srityse. Autentišką pasaulio matymą išreiškia įvairiais būdais, keičia, pertvarko savo kūrybines idėjas, siūlo kelis jų variantus. Mėgaujasi kūrybiniu procesu ir galutiniu rezultatu.
6 –asis žingsnis. Domisi, fantazuoja, užduoda klausimus apie kūrybinę veiklą, išbando įvairias naujas kūrybos priemones, būdus, sritis. Savo kūryboje atkartoja pastebėtus kitų kūrybos elementus. Numato, kaip ir kokiomis priemonėmis sieks kūrybinio rezultato, padedamas sprendžia kūrybinius iššūkius, pagal savo įsivaizdavimą siekia pabaigti kūrybinį darbą, paskatintas jį tobulina. Dalinasi savo kūryba artimoje aplinkoje, pasakoja apie kūrybos procesą, paaiškina, kas jam svarbu ir įdomu, pasako, kam skirti jo paties ir kitų žmonių kūrybos rezultatai.	Domisi, atsako ir pats užduoda klausimus, apie kūrybinę veiklą. Atlikdamas kūrybinį darbą lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato arba prašomas jį patobulina. Dalinasi savo kūrybinėmis idėjomis artimoje aplinkoje, pasakoja apie savo kūrinį, paaiškina, kaip jį atliko ir kam jis yra skirtas.

102. Ugdymosi kontekstai: kūrybinių dialogų, žaismės kontekstai. Kuriama vaizduotę, smalsumą, nuostabą kelianti aplinka, akcentuojanti patį kūrybos procesą. Vaikai išgyvena netikėtumą, kūrybos džiaugsmą ir pasididžiavimą įveikus kūrybinius iššūkius. Žaismės kontekstas atliepia vaiko žaismingą savęs ir pasaulio pajautimą, skatina žaisti judesiais, pojūčiais, emocijomis, kalba, vaizduote. Palaikomi netikėti vaikų būdai suprasti, tyrinėti, improvizuoti.

103. Mokytojo vaidmuo ir ugdymo strategijos: mokytojas palaiko vaikų kūrybos procesą, sudaro sąlygas vaikui laisvai, spontaniškai veikti.

104. Ugdymo(si) būdai: paveikslėliai, kortelės, eksperimentavimas su daiktais, medžiagomis.

105. Gebėjimas žaisti.	
105.1. Vertybinė nuostata. Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą.	
105.2. Esminiai gebėjimai. Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.	
Pasiekimų žingsniai	**Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspekty-**

	vos)
1 –asis žingsnis. Atsiliepia į artimų suaugusiųjų prisilietimus ir žaidinimus, kartoja labiausiai pasisekusius ir pritarimo sulaukusius judesius ir garsus, ima jais žaisti, manipuliuoti, turi savo mėgstamų pasikartojančių judesių ir garsų „repertuarą“, siekia socialinio atsako.	Atliepia suaugusiojo žaidinimus, kartoja labiausiai pasisekusius judesius, ima jais žaisti, manipuliuoti, siekdamas socialinio atsako.
2 –asis žingsnis. Pamėgdžioja suaugusįjį, siekia jo dėmesio ir palaikymo, džiaugiasi bendrais žaidimais, juos nuolat kartoja. Inicijuoja ir palaiko žaismingas socialines sąveikas, turi savo bendravimo „kalbą“. Drąsiai juda erdvėje, tyrinėja supančią aplinką, eksperimentuoja su įvairiais žaislais ir daiktais.	Mėgdžioja suaugusįjį, siekia jo dėmesio ir palaikymo, kuria bendravimo „kalbą“ ir išgyvena bendrumo jausmą. Pažįsta savo kūno ribas ir galimybes, veido išraiškingumą ir išmoksta palaikyti žaismingas socialines sąveikas. Įvaldęs savo kūno judesius, plačiau juda erdvėje, tyrinėja supančią aplinką, eksperimentuoja su įvairiais žaislais ir daiktais.
3 –asis žingsnis. Žaidžia su suaugusiuoju ar kitu vaiku, pradeda derinti savo veiksmus su kito žaidėjo veiksmais. Tikslingai renkasi žaislus, pasirenka arba pats susikuria erdvę žaidimui. Kartodamas veiksmus žaidžia vieną įsiminusį įvykį, jungia du tris žaidybinius veiksmus į paprastą kasdienį siužetą. Individualiai ar dviese žaidžia paprastą režisūrinį ar vaidmenų žaidimą, laikosi žaidimo vaidmens taisyklių.	Žaidžia su suaugusiuoju ar kitu vaiku, su tikslingai atrinktais žaislais, išmoksta pasirinkti arba ir pats susikurti erdves savo žaidimams. Atkartoja vieną įsiminusį įvykį, jungia du, tris žaidybinius veiksmus į paprastą kasdienį siužetą. Individualiai ar dviese žaidžia paprastą režisūrinį ar vaidmenų žaidimą, laikosi žaidimo vaidmens taisyklių.
4 –asis žingsnis. Žaisdamas su kitais stengiasi derinti žaidybinius veiksmus, vartoja kalbą vaidmeniui atlikti, žaidimo eigai aptarti ir nesutarimams spręsti. Drauge su kitais tikslingai kuria žaidimo erdvę, pritaiko vietą, atsirenka žaidimui reikalingas priemones, žaislus. Individualiai, dviese, trise žaidžia nesudėtingus režisūrinius ir vaidmenų žaidimus. Kuria išplėtotas pažįstamas kasdienes socialines situacijas siedamas kelis ar daugiau įvykių. Geba laikytis žaidime prisiimto vaidmens, siekia tiksliai atlikti pasirinkto vaidmens funkcijas, turi mėgstamą vaidmenį.	Sąveikauja vienas su kitu, buriasi vaidmenų žaidimui, derina žaidybinius veiksmus, aptaria eigą, sprendžia nesutarimus. Tikslingai kuria žaidimo erdvę, pritaiko vietą, atsirenka žaidimui reikalingas priemones, žaislus. Kuria pažįstamas kasdienes socialines situacijas, siekdamas tiksliai atlikti pasirinkto vaidmens funkcijas. Žaidimo siužetą sudaro vienas ar du pasikartojantys įvykiai. Laikosi žaidime prisiimto vaidmens, siekia tiksliai atlikti jo funkcijas, turi mėgstamą vaidmenį.
5 –asis žingsnis. Sėkmingai sąveikauja su kitais, buriasi į didesnes 3–5 vaikų grupeles. Susitaria dėl bendros žaidimo temos, idėjos, eigos, vaidmenų pasidalinimo ir erdvės. Vartoja kalbą tardamiesi, planuodami žaidimą, plėtodami vaidmenis ir spręsdami konfliktus. Tikslingai pasirenka arba susikuria žaidimo erdvę, žaidžia menamoje erdvėje arba apsibrėžia	Susitaria dėl bendros žaidimo temos, idėjos, eigos, vaidmenų pasidalinimo ir erdvės. Žaidžia vienas su kitu, tikslingai konstruoja sudėtingesnius žaidimo siužetus, pasitelkdamas vaizduotę ir įtraukdamas fantastinių elementų. Laikosi siužetinio vaidmenų žaidimo taisyklių ir vaidmens funkcijų.

erdvę simboliniais veiksmais. Drauge su kitais vaikais plėtoja tęstinius siužetinius vaidmenų žaidimus. Žaisdamas improvizuoja, kuria vis sudėtingesnius siužetus, kuriuose susipina realios patirtys su fantastiniais elementais ir personažais. Nesunkiai geba laikytis siužetinio vaidmenų žaidimo taisyklių ir vaidmens funkcijų. Padedamas labiau įgudusių vaikų ar suaugusiųjų laikosi judriųjų, stalo ir kitų žaidimų taisyklių.	Padedamas labiau įgudusių vaikų arba mokytojų ima žaisti žaidimus su taisyklėmis.
6 –asis žingsnis. Mokytojo paskatintas nesunkiai įsitraukia į kolektyvinius režisūrinius žaidimus, kuria naratyvinius žaidimų pasaulius. Žaidime vartoja išplėstinę kalbą, pradeda žaisti vaizduotės žaidimus vien kalbėdamasis. Mėgsta žaisti netradicinėse erdvėse (kieme, gamtoje), išradingai jas pritaikydamas žaidimui. Tvarko žaidimo erdves prieš žaidimą ir jį baigus. Kuria išplėtotus ilgalaikių naratyvinių žaidimų siužetus mėgstamų knygų, filmų ir vaizdo žaidimų pagrindu. Žaisdamas su kitais lanksčiai kaitalioja vaidmenis, kontroliuoja savo ir kitų veiksmus, konstruktyviai sprendžia kylančius nesutarimus. Laikosi taisyklių dalyvaudamas kolektyviniuose sportiniuose, judriuosiuose ir didaktiniuose žaidimuose.	Mokytojo paskatintas jungiasi į kolektyvinius režisūrinius žaidimus. Kuria ilgalaikius žaidimus pasakų ir matytų kino filmų pagrindu. Išradingai žaidžia netradicinėse erdvėse, prieš ir po žaidimo susitvarko vietą. Žaisdamas su kitais kaitalioja vaidmenis, kontroliuoja savo ir kitų veiksmus, sprendžia kylančius nesutarimus. Laikosi taisyklių dalyvaudamas kolektyviniuose sportiniuose, judriuosiuose ar didaktiniuose žaidimuose.

106. Ugdymosi kontekstai: žaismės, universalaus dizaino mokymuisi, kalbų įvairovės kontekstai. Vaikai skatinami žaisti. Palaikomi netikėti vaikų būdai suprasti, tyrinėti, improvizuoti. Sudaromos sąlygos vaikams veikti įvairiose erdvėse. Palaikomas kasdienių veiklų žaismingumas. Kontekstas atliepia vaiko žaismingą savęs ir pasaulio pajautimą. Kuriamos ir palaikomos aplinkos sąlygos, palankios rastis ir plėtotis skirtingiems vaikų komunikavimo būdams, gestų / žodinei kalbai ir nežodinei raiškai. Vaikai veikia savo tempu, pagal savo galias ir mokosi vieni iš kitų. Suteikiama galimybė pasirinkti veiklas ir priemones, siekiant numatyto rezultato, skatina turėti savo ketinimą, idėjų, sumanymų, jų kryptingai ieškoti ir pamažu suprasti savo žaidimo ar mokymosi būdus.

107. Mokytojo vaidmuo ir ugdymo strategijos: mokytojas paskatina, palaiko ir pats kuria veiklų žaismingumą per aplinkas, veikimo būdus, kalbėjimą, mąstymą, menines patirtis. Pastebi žaismę vaikams veikiant, ją atliepia, pratęsia, kokybiškai papildo ir įtraukia kitus vaikus.

108. Ugdymo(si) būdai: įvairios žaidimų rūšys.

V SKYRIUS
VAIKŲ UGDYMOSI PAŽANGA, UGDYMOSI TĘSTINUMAS

109. Vaiko pažangos ir pasiekimų vertinimas – tai nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymo(si) ypatumus bei daromą pažangą kaupimas, dokumentavimas, bei stebėsena, kuri padeda siekti ugdymo(si) kokybės. Vertinimo tikslas – nustatyti esamus ugdytinio gebėjimus bei numatyti tolimesnio ugdymo gaires. Vertinimas atliekamas taip, kad būtų užtikrintas vaikų saugumas, gera savijauta, motyvuotų vaiką ugdytis bei įveikti kliūtis. Vertindamas mokytojas siekia, pažinti vaiką (ugdymosi poreikius, interesus, pomėgius, galias, charakterio ypatumus, kultūrinius skirtumus), at-

skleisti jo daromas pastangas ir pažangą, bei skatinti jo ugdymą(si). Apmąstydamas (reflektuodamas) įgyvendintus programos tikslą ir uždavinius, mokytojas planuoja tolesnio ugdymo perspektyvas individualiai kiekvienam vaikui ir vaikų grupei apibendrinęs sukauptą vertinimo informaciją, koreguoja ugdomosios veiklos planus.

110. Vaiko stebėjimas prasideda nuo pokalbio su tėvais (globėjais), kai vaikas pradeda lankyti Centrą. Stebėjimo tikslas – pažinti vaiką, nustatyti jo pasiekimų, gebėjimų, žinių, raidos lygį ir, remiantis tuo, numatyti tolesnius jo ugdymo(si) tikslus ir uždavinius.

111. Vaiko pažanga ir pasiekimai vertinami 2 kartus per metus (gruodžio ir gegužės mėnesiais), vadovaujantis „Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų aprašu“ (2024). Vertinimai aptariami ikimokyklinio ugdymo pedagogų metodinės grupės susirikimo metu, kuriame dalyvauja metodinės grupės nariai ir administracijos atstovas. Vertinimais siekiama aptarti ir nustatyti vaiko daromą ugdymo(si) pažangą ir pasiekimus, iškilusias problemas ir pastebėti silpniausiai išreikštus gebėjimus. Ugdymo(si) pasiekimus surdopedagogai, ikimokyklinio ugdymo mokytojai, kiti specialistai vertina ir fiksuoja pasiekimų sritį, pasiekimų žingsnį, kurį yra pasiekęs vaikas.

112. Vaiko pasiekimų įrodymai renkami nuolat viso ugdymo proceso metu ir kaupiami pasiekimų aplanke ar skaitmeninėje laikmenoje. Pasiekimų aplanko turinį sudaro duomenys apie vaiką, visų ugdymosi pasiekimų sričių vaiko kasdieninės veiklos darbai, piešiniai ir kt. Pasiekimų aplanke esanti informacija panaudojama tolesniam tikslingam vaiko ugdymui(si), keliant trumpalaikius ir ilgalaikius ugdymo tikslus. Vaikui pereinant į kitą grupę ar į priešmokyklinio ugdymo grupę, perduodamas pasiekimų aplankas.

113. Tėvai (globėjai) nuolat informuojami apie vaiko ugdymo(si) pasiekimus ir pažangą individualių pokalbių metu. Vaikų ugdymosi pasiekimų dokumentavimo, stebėsenos ir surinktos informacijos naudojimo procesai vykdomi laikantis visų etikos reikalavimų.

114. Vaiko įsivertinimas taip pat yra labai svarbus, nes jis skatinamas kalbėti apie save, t.y.: vaikas pats pasako, ko nemėgsta ir ką mėgsta daryti. Jis dalyvauja kaupiant pasiekimų aplanko turinį, sprendžia, kokį darbelį įdėti į aplanką. Tai suteikia jam pasitikėjimo, ugdomas savarankiškumas, pasididžiavimo jausmas savimi.

115. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) tęstinumą užtikrina ikimokyklinio ugdymo(si) laikotarpiu plėtojamų pasiekimų sričių ir priešmokyklinio ugdymo(si) laikotarpiu plėtojamų kompetencijų dermė: suderintos jas sudarančių pasiekimų grupės, pasiekimų turinys, jų augimo nuoseklumas.

PRITARTA
Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir
sporto ministro 2025 m. gegužės 16 d.
įsakymu Nr. V-536

DETALŪS METADUOMENYS	
Dokumento sudarytojas (-ai)	Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centras 290982710, Filaretų g. 36, LT-01210, Vilnius
Dokumento pavadinimas (antraštė)	DĖL LIETUVOS KURČIŲJŲ IR NEPRIGIRDINČIŲJŲ UGDYMO CENTRO IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS VAIKAMS, TURINTIEMS KLAUSOS SUTRIKIMŲ, PATVIRTINIMO
Dokumento registracijos data ir numeris	2025-05-19 Nr. V1-46
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	–
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Svetlana Beniušienė, Direktorius
Sertifikatas išduotas	SVETLANA BENIUŠIENĖ LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2025-05-19 11:04:00 (GMT+03:00)
Parašo formatas	XAdES-X-L
Laiko žymoje nurodytas laikas	2025-05-19 11:04:19 (GMT+03:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	EID-SK 2016, AS Sertifitseerimiskeskus EE
Sertifikato galiojimo laikas	2024-06-20 19:25:13 – 2029-06-19 23:59:59
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	"Registravimas" paskirties metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant "RCSC IssuingCA-2, VI Registru Centras - i.k. 124110246 LT" išduotą sertifikatą "DBSIS, Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, į.k.188774822 LT", sertifikatas galioja nuo 2025-05-16 11:31:08 iki 2028-05-15 11:31:08
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	1
Pagrindinio dokumento pridedamų dokumentų skaičius	–
Pridedamo dokumento sudarytojas (-ai)	–
Pridedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	–
Pridedamo dokumento registracijos data ir numeris	–
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	DBSIS, versija 3.5.80.6
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Atitinka specifikacijos keliamus reikalavimus. Visi dokumente esantys elektroniniai parašai galioja (2026-01-14 17:32:54)
Paieškos nuoroda	–
Papildomi metaduomenys	Nuorašą suformavo 2026-01-14 17:32:55 DBSIS